

◎ TERÜLET ÉS NÉPESSÉG ◎

A lakások és háztartások Magyarországon 1930-ban.

Les logements et les ménages en Hongrie dans l'année 1930.

Résumé. En dépouillant les chiffres des recensements de la population exécutés en Hongrie, on n'a pas fait de relevés se rapportant uniquement à la statistique des familles. Toutefois, on y a élaboré et publié, à cet égard, des données assez abondantes. On peut se rendre compte par exemple, d'après le recensement de 1930, de la variation du nombre des logements, qui offre des renseignements instructifs (tableau 1). Il y avait en 1930 2·1 millions de logements privés habités, soit en moyenne 407 occupants pour 100 logements. Cette proportion était de 115 par rapport au nombre total des lieux (7,442.828); elle représentait 259 par rapport seulement au nombre global des pièces, y compris les alcôves et les chambres de domestique (3,307.331). Ajoutons que 92% des logements privés étaient pourvus de cuisine. — Le tableau 2 donne des chiffres caractérisant la répartition des occupants (la composition des ménages). On y voit que la proportion, à 100 logements privés habités, du nombre des chefs de famille et de leurs femmes et membres de famille (parents) était de 382, et que cette proportion était de 25 pour les autres occupants (sous-locataires, locataires de lit, autres personnes, y compris celles y habitant temporairement). Le pourcentage des logements ayant des sous-locataires ou des locataires de lit était d'environ 3 ou 4%; celui des logements où il y avait des employés de ménage, de 8%.

*

Az egyéni laprendszer meghonosítása a statisztikai összeírások — különösképen a népszámlálások — történetében a maga idején szinte forradalmi újításszámba ment. A kézi feldolgozások technikájának ez a rendszer felelt meg a legjobban s a kétszeres, háromszoros és többszörös kombinációk lehetőségeinek megnyitásával a feldolgozások addig elképzelhetetlen tartalmi kiszélesbítését eredményezte, az új ismeretek óriási tömegét teremtette elő. De volt hátránya is. Népszámlálási téren a leginkább hátrányos következményének azt tekinthetjük, hogy *túlságos atomizálásra vezetett, a számlálások tulajdonképeni alapegységévé az embert, az egyes egyént tette meg, kiragadva őt a társadalmi sejtrendszerből, a család kötelékéből.* A feldolgozásnak ebben a rendszerében tehát a népesség összetétele

a családi és egyéb közösségek s kötelékek csaknem teljes figyelmen kívül hagyásával, vagyis az egymástól szinte tökéletesen függetlennek tekintett egyes egyedek egynemű adatainak egyszerű összeadása alapján nyert ábrázolást. Kétségtelen, hogy a társadalom belső szerves rétegződésére fényt derítő adatok és kérdések elhanyagolása már a békevilágban is komoly hiányt alkotott. A népességi és társadalmi statisztika e hiányossága különösen érezhetővé azonban csak napjainkban, a születések apadásának időszakában vált. Ahogy azután a család zsugorodása szinte világszerte az egyik legfőbb nemzeti életproblémává súlyosbodott, a *családstatistika kérdései is egyre jobban az előtérbe kerültek; kivált azokban az államokban, amelyeket a stagnálás, sőt repitkulás veszélye a legerősebb mértékben fenyeget.* Nálunk eddig inkább csak az alapos *budapesti lakásstatistika* szövétneke mellett tájékozódhattunk az e témakörbe tartozó jelenségekről; *újabbban azonban az országos feldolgozásokban is egyre inkább akadnak* — a nem közvetlenül családstatistikai adatokon (családi állapot, korösszetétel, keresők és eltartottak aránya) és a már méltatott¹⁾ házasságtermékenységi eredményeken kívül is — *a különféle közösségek nagyságát és összetételét megvilágító adatok.* Országos keretben elsősorban a *lakásoknak*, a családi élet szűkebb színterének statisztikája áll rendelkezésre; de vannak adataink a társadalom gazdasági egységeinek tekinthető *háztartásokról* és számításokat kísérelhetünk meg a természetes társadalmi egységekről, a *családokról* is.

Rövid számelemzésünk mindezekben a kérdésekben természetesen csupán hozzávetőleges tájékoztatásra törekedhet s a családi statisztika fontosságát is inkább csak a sorok közt érintheti.²⁾ *Ezúttal egyébként csak a lakásoknak és lakóiknak: a háztartások összetételének* — családstatistikai vonatkozású — *főadatait gyűjtjük egybe; ezekhez az adatokhoz azonban a legközelebb a*

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1936. évf. 667—693. l.

²⁾ Az idevágó problémák jó összefoglalását nyújtja bő forrásidézetekkel Hiess F.: Methodik der Volkszählungen (Jena, 1931.) c. műve.

1. A magánlakások és intézeti lakások (háztartások) s lakóik száma 1930-ban.
Nombre des logements privés, des logements (ménages) dans les établissements et des occupants, en 1930.

Megnevezés — <i>Spécification</i>	A lakások száma <i>Nombre des logements</i>	A lakásokban összeírt egyének száma ¹⁾ — <i>Nombre des occupants recensés¹⁾</i>	Száz lakásra jutó egyén ¹⁾ — <i>Proportion des occupants pour 100 logements¹⁾</i>
Logements } Lakott — <i>habités</i> } lakások } Nem lakott és üresen álló — <i>inhabités</i> }	2,102.949 80 308	²⁾ 8,562.793	407
Magánlakások együtt — <i>Ensemble des logements privés</i>	2,183.257	²⁾ 8,562.793	392
Intézeti lakások együtt — <i>Logements dans les établissements</i>	3.332	116.894	3.508
Mindössze — <i>Total général</i>	2,186 589	²⁾ 8,679.687	397

¹⁾ A magánlakásokban összeírt egyének tiszta száma 8,552.298 fő, az egy magánlakásra jutó egyének átlagos száma azonban e lélekszám alapján is pontosan ugyanannyi, mint a táblában. (A 8,552.298 egyéneken és a 116.894 intézeti lakoson kívül 19.127 fő lakásnak nem nevezhető lakalkalmatosságban számláltatott meg.) A 8,552.298-as és a táblában kimutatott lakosság közötti különbséget (8.632 lélek) az okozza, hogy a lakásban való tartózkodás jogcímének részletezésénél a nem szorosan az intézeti háztartásokhoz tartozó egyének egy része a magánlakások lakóival egybefoglalva mutattatott ki.

²⁾ A lakott és az összes magánlakásokban összeírtak száma egyezik, minthogy a népszámlálás a jelenlévő lakosság alapelvein nyugszik, tehát elvi okokból a csak pillanatnyilag üresen álló lakások lakóinak kimutatására (számbavételére) sem terjeszkedhetett ki (közülük a népszámláláskor más lakásban, más helyen, szállodában — de az ország területén — tartózkodók e más lakások, szállodák, intézeti háztartások lakosságában foglaltatnak).

háztartások és családok számára vonatkozó becsléseket is hozzá fogjuk fűzni.

A lakások száma és legfőbb adatai.

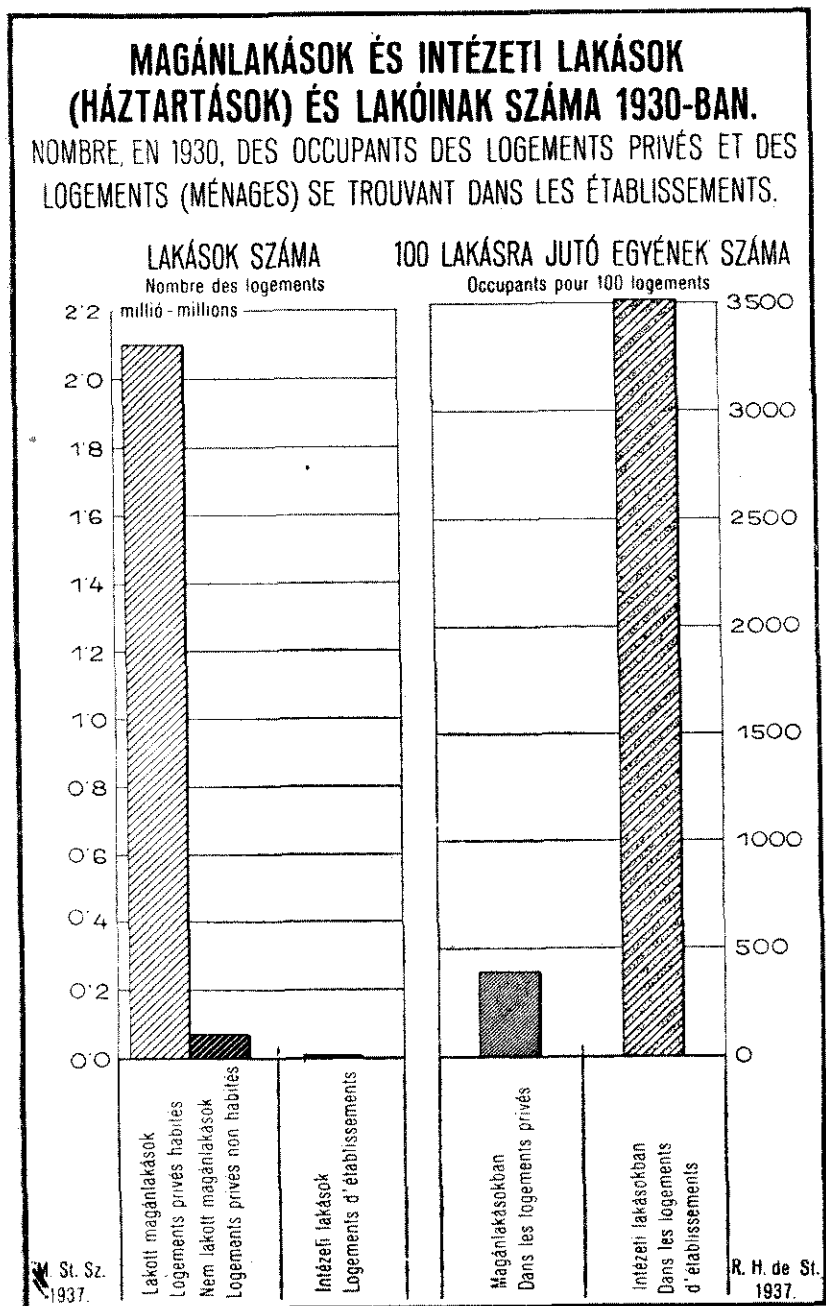
Népszámlálásaink egyik hosszabb idő óta rendszeresen elkészülő — 1930-ban is csak a lakások felszerelésére és lakóinak összetételére vonatkozólag kibővített — feldolgozási táblája a *lakáviszonyok főáttekintését* községi részletezésben nyújtja.¹⁾ Ez a tábla tulajdonképpen az ú. n. *magánlakások* számára és részletezésére terjeszkedik ki, de közli a lakosság egy (nem túl nagy) részének elhelyezésére szolgáló — külön feldolgozási táblán behatóbban tagolt — *intézeti lakások (háztartások)* számát is. *Családstatistikai szemszögből természetesen elsősorban a magánlakások statisztikája érdemel figyelmet; az intézeti háztartásoknak — e különleges lakás-*

ill. háztartástípusnak — egy-két végadatát csupán kiegészítésként idézzük (lásd 1. tábla).

A mai Magyarország területén számbavett 1,467.926 lakóházban és lakóházjellegű épületben az 1930. évi népszámlálás 8,624.256 egyént talált, tehát valamivel kevesebbet, mint amennyi a magánlakásokban és intézeti háztartásokban összeírt lakosok száma. Ennek az a magyarázata, hogy a lakóházstatisztikai adat az ú. n. egyéb (nem lakóházszerű) épületekben, kunyhókban stb. lakókat (64.063 fő) nem öleli fel, holott nagyobb részük a lakásstatisztika szempontjai szerint magánlakásban lakónak, lakalkalmatosságuk pedig „magánlakásnak” volt beosztható. A két szám közötti különbséget egyébként lényegtelen, úgyhogy a lakóházak és lakások számának nyers egybevetéséből a falusi, egyalakos lakóházak domináló túlsúlya is jól kiviláglik.

Az 1. sz. összeállítás végeredményei szerint az összes lakások nem egészen 2·2 milliós létszámából az intézeti lakásokra csak parányi töredék jut; egyedül a *lakott magánlakások száma is meghaladja a 2·1 milliót*. Nyersen számított átlagos lakottságuk (egy lakásra 4·07 lakos) *családstatistikai nézőpontból nem valami magas, tekintettel arra, hogy nagy általánosságban a négytagú család az egészséges ütemű népesség-*

¹⁾ Ennek a feldolgozási táblának törvényhatósági és országos végeredményeit az 1930. évi népszámlálási mű IV—V. részének (Magyar Statisztikai Közlemények, Új sorozat, 96. kötet) 41. táblája foglalja össze. A városokról és legnépesebb községekről ezenkívül részletesebb lakásstatisztikai feldolgozás is készült; ennek eredményeire ezúttal nem térhetünk ki. Az egészen részletes országos lakásstatisztikai összeírás és feldolgozás megvalósítása a következő népszámlálás egyik igen fontos feladata lehet.

fejlődést távolról sem biztosítja; tagadhatatlan azonban, hogy ez a lakásstatisztikai átlagszám nagy szélsőségeket takar és jellemző ereje már csak ezért is korlátozottabb.

Összeállításunk adatainak kiegészítésére megemlíthetjük még, hogy az 1930. évi népszámlálás az összeíráskor a „nem lakott” (pillanatnyilag, vagy tartósan lakatlan, de kiadott, berendezett, állandó vagy időszakos lakásként igénybevett) és az „üresen álló” lakások számának külön megállapítását is megkísérelte. A családstatistika szemszögéből is több-kevesebb joggal számbajövő első kategóriabeli (nem lakott) lakások száma a népszámlálási adatközlés szerint 24.360, az utóbbi (üresen álló) kategóriabelieké 55.948 volt. Minthogy a lakások e két csoportjának szétválasztása a nem elég egyöntetű összeírási gyakorlat folytán csak félsikerrel járt, a jelentéktelen számú intézeti háztartásokat pedig elvi okokból egészen külön kell kezelni, a családi vizsgálódásoknál tulajdonképpen általá-

ban a lakott lakások 2,102.949-es számából¹⁾ a legjobb kiindulni.

Nem célunk ezúttal az országos lakásstatisztika főeredményeinek részletekbe hatoló tagolása; az idevágó adatok közül tehát csak azokat érintjük, amelyek szerény tájékoztatóképességük ellenére is alkalmasak az elég gyér családstatistikai alapanyag kikerekítésére. A lakások bennlakóinak már bemutatott nyers átlagszáma mellett *átlagos nagyságuk* és néhány *laksűrűségi átlag* látszik erre a legalkalmasabbnak (a lakások tényleges nagyságára: nagyságcsoportok — szobaszám, helyiségek száma — szerinti megoszlására és a tényleges laksűrűségekre vonatkozó adatok ugyanis országos keretben sajnos nem állnak rendelkezésre). Számszerint 1930-ban a magánlakásokhoz 7,442.828 lakóhelyiség²⁾ tartozott; száz lakásra³⁾ 341 lakóhelyiség, száz lakóhelyiségre pedig 115 lakos esett. Jellemzőbb képet kapunk a tulajdonképeni lakószobák száma alapján; ez 1930-ban 3,187.636-ot, a hálófülkékkel együtt pedig 3,209.221-et tett. Átlagosan tehát száz lakás 147 lakószoba- (és hálófülke-) egységből állott s a nyers laksűrűség száz lakószobára (és hálófülkére) 267 lakos volt. Az átlagos laksűrűségnek utóbbi mérőszáma igen magasnak látszik, különösen, ha azokra a nagy eltérésekre és szélsőségekre gondolunk, amelyek a Székesfővárosi Statisztikai Hivatal Budapestre vonatkozó feldolgozásainak tanulságai szerint a *tényleges* laksűrűség számsorából bukkanhatnának elő. Csak árnyalattal javul a helyzet, ha a lakószobákhoz a *cselédszobákat* is hozzávesszük, amelyekben tudvalevőleg a népességnek eléggé figyelemreméltó hányada tömörül; számuk 1930-ban 98.110-re rúgott; e szerint a lakó- és cselédszobák együttes száma 3,307.331, vagyis száz lakó- és cselédszobát átlagosan 259 egyén lakta. A többi lakóhelyiség közül még a *konyhák*

¹⁾ Ez a szám az ú. n. nem lakott lakásokkal, az intézeti lakásokkal és a nem lakásban számbavett népesség lakalkalmatosságaival együtt (tehát a kiadatlan, üres lakások nélkül) is csak kb. 2,135.000-re emelkednék.

²⁾ Szoba, hálófülke (alkov), cselédszoba, konyha és tűzhelyes pitvar, előszoba és pitvar (tűzhely nélkül), éléskamara, fürdőszoba, egyéb helyiség, lakott üzleti és gazdasági helyiség.

³⁾ Minthogy a helyiségek számának megállapításakor a nem lakott és üresen álló lakások is számbavétettek, az itt és a következőkben közölt arányszámoknál a *magánlakások összes számát* vettük alapul.

2. A magánlakások lakóinak (a háztartások tagjainak) megoszlása 1930-ban.
Répartition des occupants (chefs et membres de ménage) des logements privés en 1930.

Megnevezés (a lakásbantartózkodás címe) <i>Spécification (titre auquel on habitait dans lesdits logements)</i>	Szám szerint <i>En nombres</i>	Százalékban <i>%</i>	Száz — <i>Pour 100</i> <i>logements privés</i>		
			lakott <i>habités</i>	összes <i>habités et inhabités</i> magánlakásra jutott	
Családfő — <i>Chefs de famille</i>	2,091.794	24.4	99	96	
Feleség — <i>Femmes de chefs de famille</i>	1,597.640	18.7	76	73	
Családtag (rokon) — <i>Membres de famille (parents)</i>	4,356.336	50.9	207	199	
Háztartási alkalmazott — <i>Employés de ménage</i>	164.825	1.9	8	8	
Albérlő — <i>Sous-locataires</i> {	családfő — <i>chefs de famille</i>	76.338	0.9	4	3
	családtag — <i>membres de famille</i>	46.936	0.5	2	2
Ágyrajáró — <i>Locataires ayant loué un lit</i> {	családfő — <i>chefs de famille</i>	40.277	0.5	2	2
	családtag — <i>membres de famille</i>	8.109	0.1	1	1
Egyéb lakó ¹⁾ — <i>Autres occupants</i> ¹⁾	180.538	2.1	8	8	
Összesen — Total	8,562.793	100.0	407	392	

¹⁾ A házigyűjtőiven az ezekre vonatkozó kérdőrovat a következő szövegezéssel szerepelt: „Egyéb címen lakik, vagy ideiglenesen tartózkodik a lakásban.”

magasabb (1,998.152-es) és az előszobák, pitvarok szerényebb (291.138-as) száma enyhíthet némileg az átlagos laksűrűség zsufoltságról tanuskodó képén, bár a figyelembevételükkel száz helyiségre (lakó-, cseléd- és előszobára s konyhára) kiszámított laksűrűségi hányados (153 lélek) a kérdés nép- és lakegészségügyi s családvédelmi oldalát tekintve még mindig túl magasnak mondható; számbavételük jogossága felett egyébként nagyon is lehetne vitatkozni. A lakásviszonyokat illetőleg családi szempontból még említést érdemel, hogy átlagosan minden száz magánlakás közül csupán 92-nek volt konyhája; a konyhanélküli lakások aránylag elég jelentős hányada annál inkább figyelemreméltó, mert a népszaporodási ideálnak, a legalább 3—4 gyermekes teljes családnak általában konyhas lakásra van, vagy volna igénye.

Az intézeti háztartások megfelelő adatait nem sorakoztatjuk fel, mert különleges összetételű népességüknek családstatistikai jelentősége csekélyebb; amúgyis a lakosságnak egy egészen apró töredéktől (1.34%-tól) eltekintve magánlakásban volt otthona.

A magánlakások lakóinak (a háztartásoknak) összetétele.

Jóval közelebb járunk a családstatistika lényegéhez, ha a lakásokra vonatkozó adatok helyett a bennük összeírt egyéneknek megoszlását kutatjuk az ott-tartózkodás címe szerint és egyben a háztartások összetételét vizsgáljuk. A feldolgozandó kérdések tömegével túlterhelt 1930. évi

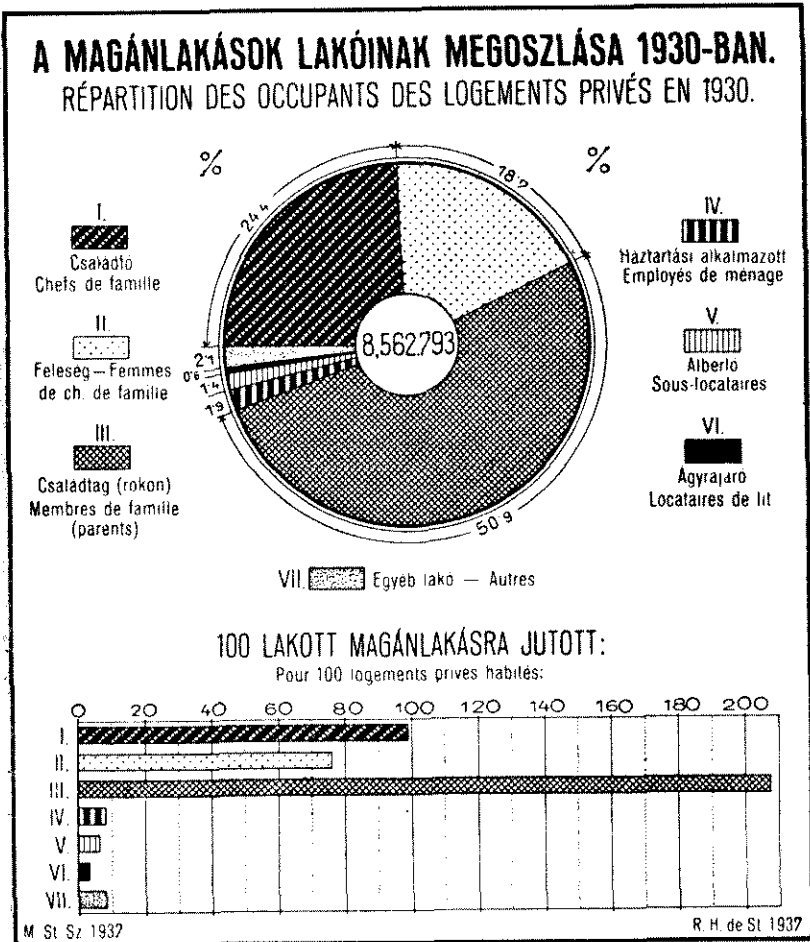
népszámlálás ugyan ezen a téren is számos fontos szempont¹⁾ tisztázásával adós maradt s keresztmetszetszerűen egyedül csak a lakásbantartózkodás okát nyomozta ki. De egymagában ez is igen tanulságos megállapításokra adhat alkalmat. A 2. összeállítás ismét csupán az országos végeredményeket tárja elő.

A tábla adatainak értékeléséhez tudni kell, hogy a népszámlálási utasítás szerint egy családban csak egy családfőt volt szabad kimutatni; minthogy az összeírás csupán a jelenlévőkre terjedt ki, olyan családok, amelyekben a családfő ideiglenesen távol volt, épen ezért családfő-nélkülieknek mutattattak ki. Magánosan lakó egyéneket (nőket is) valamint albérlőket²⁾ és ágyrajárókat külön családfőnek kellett tekinteni; családtagnak (rokonnak) viszont a családfőnek vagy feleségnek csak állandóan ottlakó családtagjait és rokonait szabadott minősíteni.³⁾ Sajnálatosan sokrétű elemet

¹⁾ Ilyen kérdések pl.: lakások a háztartások száma szerint, lakások száma, amelyekben albérlő, ágyrajáró is lakott, közös háztartások, lakások a bennlakók száma szerint, túlnépes lakások, homogen — csak családtagokból álló, cselédes vagy cselédnélküli — háztartások és idegen elemeket is felölelő kevert (vegyes) háztartások, két vagy több család által lakott lakások stb.

²⁾ Az albérlő-családfő rovatban kellett kimutatni többek közt az albérletben lakó felsőbb iskolai tanulókat, még ha többen laktak is közösen egy helyiségben.

³⁾ A családfővel vagy bármelyik családtaggal házasságon kívül, de közös háztartásban élő nők az utasítás értelmében az egyéb lakók rovatába soroztattak, gyermekeik azonban adott esetben a családtag rovatba osztattak be.

figyelemreméltó, hogy a magánlakásokban megszámlált népességeknek 94%-a az első három, 95.9%-a pedig az első négy kategóriában foglal helyet (e 3 vagy 4 csoportot kis túlzással a tulajdonos ill. főbérleti lakófelek kategóriájával egyenlőnek vehetjük); hogy az összeírt lakosoknak valamivel több mint fele egyetlen csoportba, az állandóan ottlakó „családtagok” (rokonok) sorába tartozik; hogy az ú. n. főbérleti családfelek (első adatsor) száma egy árnyalattal kevesebb, mint a lakott magánlakásoké, amit egyébként a távollévő családfők száma több-kevesebb joggal indokolhat is; hogy viszont a feleségek létszáma a családfőkénél is jóval alacsonyabb, tekintettel arra, hogy a férjes asszonyok egy töredéke a családfők, valamivel jelentősebb része pedig (közös háztartások esetei) a családtagok sorában foglal helyet (a különbséget az is magyarázhatja, hogy a családfők között a magános férfiak és nők, özvegy asszonyok, elváltak száma sem jelentéktelen).

ölelt fel az egyéb lakók rovata; idesoroztat-
tak (az előző jegyzetben már említettek
kívül) többek közt a kosztos diákok, házi
tanítók, társalkodónők, háztartásvezető-
nők, saját üzleti alkalmazottak stb. — te-
hát *állandó* lakosok, — valamint azok a
családtagok, rokonok s idegenek, akik mint
vendégek, átutazók *ideiglenesen* tartózkod-
tak a lakásban.¹⁾ Figyelemreméltó még,
hogy olyan esetekben, amikor a szülő ön-
álló háztartást vezető gyermekével és an-
nak családtagjaival lakott együtt, utóbbia-
kat albérlőknek (albérlő családfőknek és
családtagoknak) kellett bejegyezni; ha vi-
szont a lakás tulajdonosával közös háztar-
tásban éltek, mindnyájan egyszerűen csa-
ládtagoknak számítottak.

Sajnos a családfők, családtagok stb.
számának egyszerű *összeadása* — a nép-
számlálás csupán ezt a műveletet végezte
el — a lakásviszonyokról, a háztartások
strukturális összetételéről nem mond túl
sokat, mert minden összefüggés nélkül tu-
lajdonképpen csupán *atomjaira* töri szét a
családi stb. közösségeket. Ennek ellenére

¹⁾ Mint pl. a szüleikhez hazatért közép- és
felsőbbiskolai tanulók, katonák, tanoncok, iparos-
segédek stb. Az *egyéb címen* és az *ideiglenesen* a
lakásban összeírtak két egészen különálló kategó-
riájának szétválasztására vonatkozó, már 1930-ban
is felvetett javaslatunk végrehajtása 1940-ben az
adatszolgáltatás helyessége érdekében elkerülhetet-
len lesz.

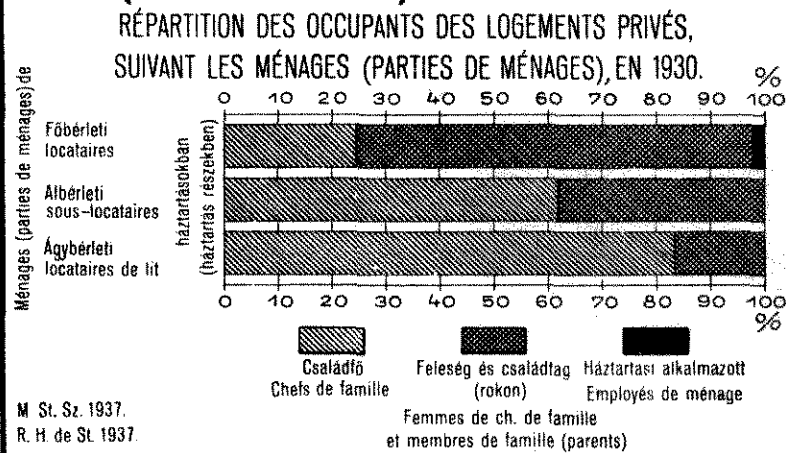
¹⁾ Az egyéb lakók egész számának figyelembe-
vételével a száz lakott magánlakásra számított
arány ugyanis 382-ről mindössze 390-re emelkedik.

A 2. összeállítás elsősorban a lakásokban jelenvoltak rétegződésére vet fényt; a háztartások adatainak kihámozása már jóval nehezebb feladat. Fentebb említettük, hogy a *közös háztartások* számának megállapítására egyáltalában nincs népszámlálási támpontunk, holott a háború utáni lakás- és családi viszonyok szempontjából ennek a kérdésnek feltárása igen tanulságos volna. Érdekes azonban annak figyelemmelkísérése, hogy *egynél több önálló háztartás* a lakások mekkora hányadában él közös fedél alatt. Pontos adatok erre vonatkozólag sem állanak rendelkezésre, sőt a helyes adat kiszámításánál — teljesen eltekintve az „egyéb” lakók zavaró szerepétől — tulajdonképen az albérlő és ágyra-járó családfők *egész* számából sem indulhatunk ki, tekintettel arra, hogy főleg az utóbbiak közül számtalan esetben több él együtt egy lakásban. Egyébként az al- és ágybérletcsaládfők együttes száma is csak 116.615 (száz lakásra nem egészen 6). Ezen az alapon és a budapesti tapasztalatokat mérlegelve¹⁾ országosan az összes lakások legfeljebb 3—4%-ára becsülhetjük az albérlős és ágybérletős lakások hányadát. Végül itt említjük meg, hogy a népszámlálás háztartási alkalmazottat a lakott magánlakásoknak alig 8%-ában talált.

Hogy a háztartások összetételéről is valamivel határozottabb fogalmat alkothassunk, a 2. tábla adatait az egyéb lakók számának mellőzésével a *fő-, az al- és az ágybérletős csoportjaiba* vontuk össze, A következő százalékok azt mutatják meg, hogy az ehhez a három háztartási (együttélési) tí-

¹⁾ A 76.338 albérlő családfő közül 50.213, a 40.277 ágybérletős családfő közül pedig 33.431 Budapesten élt. E 83.644 budapesti családfő összesen 47.016 lakásban tömörült.

A MAGÁN-LAKÁSOK LAKÓINAK MEGOSZTLÁSA HÁZTARTÁSOK (HÁZTARTÁS RÉSZEK) SZERINT 1930-BAN.

pushoz tartozók hogyan oszlanak meg a háztartásban (háztartásrészben) elfoglalt helyük szerint. Megjegyzendő, hogy az 1930. évi népszámlálás az albérlők esetleges háztartási alkalmazottait a főbérletős — lakástulajdonosok — házi cselédsége közé foglalta.

M e g n e v e z é s

M e g n e v e z é s	A	Az	Az ágy-
	főbérleti	albérlési	bérletli
	háztartások (háztartásrészek) jelenlévő tagjainak megoszlása az 1930. évi népszámlálás szerint %-ban ¹⁾		
Csafádfő	25.5	61.9	83.2
Feleség és családtag (rokon) ²⁾	72.5	38.1	16.8
Háztartási alkalmazott	2.0	—	—
Összesen	100.0	100.0	100.0

¹⁾ Az „egyéb lakók” ennél a számításnál figyelmen kívül maradtak.

²⁾ U. m. feleség 19.5% családtag (rokon) 53.0%.

Ezek az elég lényegbevágó strukturális eltérések már legközelebbi témánkba, népünk családi szerkezetébe is bepillantást engednek.

Thirring Lajos dr.

Az 1936. évi népmozgalom előzetes eredményei.

Données provisoires, pour 1936, du mouvement de la population en Hongrie.

Az előzetes eredmények tükrében az 1936. évi népesedési mozgalom mérlege (természetes szaporodás) az élveszületések számának szinte következetes csökkenése ellenére sem volt rosszabb, mint az előző évi, bár kielégítőnek nem mondható. Mint-hogy az előzetes és a végleges adatok közt rendszerint kisebb-nagyobb (az élveszületéseknél néha többes) különbség mutatkozik, az 1936-os év előzetes eredményeit az 1935. esztendőnek ugyancsak előzetes adataival párhuzamosan mutatjuk be:

	Szám szerint		Ezer lélekre	
	1935-ben	1936-ban	1935-ben	1936-ban
	(előzetes eredmények)			
Házasságkötések	75.041	76.285	8·4	8·5
Élveszületések	185.418	179.354	20·8	20·0
Halálozások	135.653	126.961	15·2	14·2
Természetes szap.	49.765	52.393	5·6	5·8

A részletesebb halálozási adatok szerint nagyobb mértékben apadt az 1 éven aluli halottak száma (1935-ben 28.575, 1936-ban 25.163) és az 1—6 éves korban elhaltaké (1935-ben 38.005, 1936-ban 33.524), míg a 7 évnél idősebb korú halottak száma aránylag csak valamivel kisebb mértékben (az 1935. évi 97.648-ról 93.437-re) fogyott meg. Száz élveszületésre 1935-ben 15·4, 1936-ban 14·0 csecsemőhalott jutott.

A fontosabb fertőzőbetegségek okozta halálozások 1936. évi száma a következő volt (zárójelben az 1935. évi adatokat közöljük): gümőkór: 13.181 (13.619), hasi hagymáz: 847 (1.233), szamárhurut: 507 (328), influenza: 393 (788), roncsoló toroklob: 419 (556), vérhas: 657 (1.280), kanyaró: 283 (318), vörheny: 170 (231). Ezer lélekre a gümőkórhalálozások száma mindkét évben 1·5 volt.

Külföldi népszámlálások szemléje.¹⁾

Revue de recensements exécutés à l'étranger.¹⁾

A folyó évtized közepe táján több állam hajtott végre általános népszámlálást, melyeknek — részben ugyan csak előzetes — eredményei egymásután napvilágot látnak. Külföldi források (Notiziario demografico, Wirtschaft und Statistik) felhasználásával a következő adatokat közölhetjük:

Törökország. Második általános népszámlálása 1935 október 20-án zajlott le; a számlálás napján a lakosság reggel 5 órától a számlálás befejeztéig (Konstantinápolyban pl. d. u. 6 óráig) nem mozdulhatott ki lakásából. Az országos végeredmények szerint Törökország lélekszáma az 1927. évi első számlálás óta 13,648.270-ről 16,200.694-re nőtt. A különbség igen nagy: 2,552.424 fő, azaz 18·7% (évi átlagban 2·3%); ennek azonban részben az a magyarázata, hogy az 1927. évi számlálás egyes vidékeken hiányos maradt; főleg a nomád törzsek számbavétele sikerült ezúttal jóval teljesebben, mint 1927-ben. Az egész ország népsűrűsége 1935-ben 1 km²-re 21·2 fő volt; egyedül Európai-Törökországban a népsűrűség 52·8 (a lélekszám 1,266.132 fő), Ázsiai-Törökországban vi-

szont csak 20·2 fő (a lakosság száma 14,934.562). A különböző háborúk alatt szenvedett veszteségek lassú elsimulására mutat a nőtöbblet enyhülése; ezer férfire 1927-ben még 1.079, 1935-ben már csak 1.032 nő jutott. Minthogy a fővárossá lett Ankara lakosszáma 1927 óta 66·5%-kal nőtt meg s a százazeres határt túllépte, Törökországnak ezidőszert a következő három nagyvárosa van:

	Lélekszám	
	1927-ben	1935-ben
Sztambul (Konstantinápoly)	690.857	740.805
Szmírna	153.924	170.546
Ankara	74.553	123.699

Ir szabad állam. Népszámlálásait Nagy-Britanniától eltérőleg az évtizedeknek nem elején, hanem közepén fogatosítja. Az ir szabad állam 1919. évi proklamálása óta 1926-ban és 1936-ban tartott népszámlálásokat; az utóbbinak időpontja április 26/27. volt. Legfontosabb megállapítása szerint az ir szabad állam még mindig *fogyó népességgel* bír, bár a nagy kivándorlási hullám enyhülésével a fogyási százalék legutóbb csökkent, mint ez a következő adatsorokból kiviláglik:

¹⁾ Legutoljára I. M. Stat. Szemle 1934. évf. 10. sz.

A népszámlálás éve	Lélekszám	A tíz év alatti népszaporodás (+) ill. fogyás (-) szám szerint	%-ban	Ezer férfire jutott nő
1821	5,421.376	.	.	1.025
1831	6,193.397	+ 772.021	+14.2	1.042
1841	6,528.799	+ 335.402	+ 5.4	1.026
1851	5,111.557	-1,417.242	-21.7	1.049
1861	4,402.111	- 709.446	-13.9	1.030
1871	4,053.187	- 348.924	- 7.9	1.034
1881	3,870.020	- 183.167	- 4.5	1.024
1891	3,468.694	- 401.326	-10.4	1.007
1900	3,221.823	- 246.871	- 7.1	1.001
1911	3,139.688	- 82.135	- 2.6	975
1926	2,971.992	¹⁾ - 167.696	¹⁾ - 5.3	973
1936	2,965.854	- 6.138	- 0.2	953

¹⁾ 1911-től 1926-ig, tehát 15 év alatt.

Végeredményben az 1936-os lélekszám 2,455.522 fővel, azaz 45.3%-kal kisebb, mint a 115 év előtti.¹⁾ Felöltő még az Európa nyugatán különösen szokatlan

¹⁾ Az Amerikai Egyesült Államokban 1930-ban 744.810, Nagy-Britanniában 1931-ben 359.163 ir szabad állambeli születésű egyén regisztrált.

férfitöbblet (ill. nőhiány) mértéke és legújabb fokozódása is. Az általános lélekszámadással szemben a fővárosban, Dublinba megnőtt a népesség és 1936-ban 467.691 lelket ért el.

Luxemburg. A nagyhercegség jelenlevő lakosainak száma 1930-ban 299.993 volt; az 1935. évi december 31-én megtartott népszámlálás szerint a lélekszám mindössze 296.776-ot tett; ebből 149.319 férfi és 147.457 nő.

Japán. Az 1935. október 1-i népszámlálás szerint a tulajdonképeni Japán lakosainak száma 1930 óta 64,450.005-ről 69,251.265-re nőtt (az öt év alatti tényleges szaporodás aránya 7.5%); az egész birodalom lakosainak száma ugyanezen öt év alatt 91,793.680-ról 99,453.629-re¹⁾ emelkedett, vagyis több mint hét és félmillióval (az öt éves időszakhoz képest tekintélyes mértékben: 8.3%-kal) lett nagyobb.

¹⁾ A lélekszám a mandátum alatt álló szigetek levonásával 1930-ban 90,396.043, 1935-ben 97,694.628 (a tényleges népszaporulat aránya pedig 8.1%).

A középiskolákban érettségizett tanulók pályaválasztása 1936-ban.

Les carrières choisies par les bacheliers en 1936 en Hongrie.

Résumé. En Hongrie, pendant l'année scolaire 1935—36, dans les établissements d'enseignement secondaire (gymnases, gymnases „réals“, écoles dites réales, établissements pour jeunes filles), 5.082 personnes (3.937 garçons et 1.145 jeunes filles, ces dernières représentant 22.5%) ont subi avec succès l'examen dit de maturité (de baccalauréat). Ce nombre total accuse une diminution de 20.0% par rapport à 1932 où il a été au cours de l'après-guerre le plus fort (6.357); la régression a été due à la baisse de la natalité pendant la guerre.

On voit, par le tableau 1, les notes obtenues par les bacheliers, répartis suivant le culte. Le tableau 2 offre des renseignements sur les carrières choisies par eux. Les renseignements étant fondés sur les déclarations faites par les bacheliers avant de recevoir leur diplôme, il a pu arriver que quelques-uns, changeant d'idée, soient entrés dans une autre carrière.

*

A szellemi munkapiac helyzetére vonatkozó vizsgálatok jelentősége az évtizedforduló óta mindinkább fokozódott. Mind több olyan jelenség észlelhető, amely arra mutat, hogy a szellemi munkaerő-utánpótlás ezidőszerint a kereslettel nincs egyensúlyban, vagyis a munkakíná-

lat ezidőszerint lényegesen meghaladja a keresletet.

Az utánpótlás egyik legjelentősebb tényezője a középiskolákban érettségizett ifjúság, amely csoportnak egy része közvetlenül az érettségi bizonyítvány megszerzése után jelentkezik a munkapiacon, másrésze pedig csak évek múlva, a felsőbb tanulmányok befejezése után.

Nem érdektelen ezért a tájékozódás az évenként középiskolai érettségit tett ifjúság számának nagysága tekintetében, valamint arra nézve, hogy ez az ifjúság milyen reményeket táplál jövőbeli elhelyezkedésével, a pályaválasztással szemben.

A Köponti Statisztikai Hivatal megállapítása szerint az 1935/36. tanévben összesen 5.082-en tettek sikeres középiskolai érettségi vizsgát, akik közül 3.937 fiú és 1.145 (22.5%) leány volt. A háború befejezése óta az 1931/32. tanévben volt a legmagasabb — 6.357 — az érettségizők száma s azóta a háború alatt elmaradt születések következtében számuk évről-évre fokozatosan apadt, az 1935/36. tanévig összesen 20.0%-kal. Megemlíthetjük még, hogy az utolsó háborúelőtti tanévben, 1913/14-ben, Magyarország egész területén 5.690-en tettek középiskolai érettségit.

A népszámlálás éve	Lélekszám	A tíz év alatti népszaporodás (+) ill. fogyás (-) szám szerint	%-ban	Ezer férfire jutott nő
1821	5,421.376	.	.	1.025
1831	6,193.397	+ 772.021	+14.2	1.042
1841	6,528.799	+ 335.402	+ 5.4	1.026
1851	5,111.557	-1,417.242	-21.7	1.049
1861	4,402.111	- 709.446	-13.9	1.030
1871	4,053.187	- 348.924	- 7.9	1.034
1881	3,870.020	- 183.167	- 4.5	1.024
1891	3,468.694	- 401.326	-10.4	1.007
1900	3,221.823	- 246.871	- 7.1	1.001
1911	3,139.688	- 82.135	- 2.6	975
1926	2,971.992	¹⁾ - 167.696	¹⁾ - 5.3	973
1936	2,965.854	- 6.138	- 0.2	953

¹⁾ 1911-től 1926-ig, tehát 15 év alatt.

Végeredményben az 1936-os lélekszám 2,455.522 fővel, azaz 45.3%-kal kisebb, mint a 115 év előtti.¹⁾ Felöltő még az Európa nyugatán különösen szokatlan

¹⁾ Az Amerikai Egyesült Államokban 1930-ban 744.810, Nagy-Britanniában 1931-ben 359.163 ir szabad állambeli születésű egyén regisztrált.

férfitöbblet (ill. nőhiány) mértéke és legújabb fokozódása is. Az általános lélekszámadással szemben a fővárosban, Dublinban megnőtt a népesség és 1936-ban 467.691 lelket ért el.

Luxemburg. A nagyhercegség jelenlevő lakosainak száma 1930-ban 299.993 volt; az 1935. évi december 31-én megtartott népszámlálás szerint a lélekszám mindössze 296.776-ot tett; ebből 149.319 férfi és 147.457 nő.

Japán. Az 1935. október 1-i népszámlálás szerint a tulajdonképeni Japán lakosainak száma 1930 óta 64,450.005-ről 69,251.265-re nőtt (az öt év alatti tényleges szaporodás aránya 7.5%); az egész birodalom lakosainak száma ugyanezen öt év alatt 91,793.680-ról 99,453.629-re¹⁾ emelkedett, vagyis több mint hét és félmillióval (az öt éves időszakhoz képest tekintélyes mértékben: 8.3%-kal) lett nagyobb.

¹⁾ A lélekszám a mandátum alatt álló szigetek levonásával 1930-ban 90,396.043, 1935-ben 97,694.628 (a tényleges népszaporulat aránya pedig 8.1%).

A középiskolákban érettségizett tanulók pályaválasztása 1936-ban.

Les carrières choisies par les bacheliers en 1936 en Hongrie.

Résumé. En Hongrie, pendant l'année scolaire 1935—36, dans les établissements d'enseignement secondaire (gymnases, gymnases „réals“, écoles dites réales, établissements pour jeunes filles), 5.082 personnes (3.937 garçons et 1.145 jeunes filles, ces dernières représentant 22.5%) ont subi avec succès l'examen dit de maturité (de baccalauréat). Ce nombre total accuse une diminution de 20.0% par rapport à 1932 où il a été au cours de l'après-guerre le plus fort (6.357); la régression a été due à la baisse de la natalité pendant la guerre.

On voit, par le tableau 1, les notes obtenues par les bacheliers, répartis suivant le culte. Le tableau 2 offre des renseignements sur les carrières choisies par eux. Les renseignements étant fondés sur les déclarations faites par les bacheliers avant de recevoir leur diplôme, il a pu arriver que quelques-uns, changeant d'idée, soient entrés dans une autre carrière.

*

A szellemi munkapiac helyzetére vonatkozó vizsgálatok jelentősége az évtizedforduló óta mindinkább fokozódott. Mind több olyan jelenség észlelhető, amely arra mutat, hogy a szellemi munkaerő-utánpótlás ezidőszerint a kereslettel nincs egyensúlyban, vagyis a munkakíná-

lat ezidőszerint lényegesen meghaladja a keresletet.

Az utánpótlás egyik legjelentősebb tényezője a középiskolákban érettségizett ifjúság, amely csoportnak egy része közvetlenül az érettségi bizonyítvány megszerzése után jelentkezik a munkapiacra, másrésze pedig csak évek múlva, a felsőbb tanulmányok befejezése után.

Nem érdektelen ezért a tájékozódás az évenként középiskolai érettségit tett ifjúság számának nagysága tekintetében, valamint arra nézve, hogy ez az ifjúság milyen reményeket táplál jövőbeli elhelyezkedésével, a pályaválasztással szemben.

A Köponti Statisztikai Hivatal megállapítása szerint az 1935/36. tanévben összesen 5.082-en tettek sikeres középiskolai érettségi vizsgát, akik közül 3.937 fiú és 1.145 (22.5%) leány volt. A háború befejezése óta az 1931/32. tanévben volt a legmagasabb — 6.357 — az érettségizők száma s azóta a háború alatt elmaradt születések következtében számuk évről-évre fokozatosan apadt, az 1935/36. tanévig összesen 20.0%-kal. Megemlíthetjük még, hogy az utolsó háborúelőtti tanévben, 1913/14-ben, Magyarország egész területén 5.690-en tettek középiskolai érettségit.

Az 1. sz. tábla az utolsó tanévben érettségizett tanulók tanulmányi eredményét ismerteti iskolafajok, valamint a tanulók felekezeti megoszlása szerint való részletezésben.

Az adatok szerint az összes tanulók 20·1%-a szerezte érettségi bizonyítványát leányközépiskolában, 123 leány pedig, az

összes tanulók 2·4%-a, fiúközépiskolában végezte tanulmányait. A fiú- és leánytanulók adatait elkülönítve vizsgálva, lényeges eltérés mutatkozik mind a felekezeti megoszlás, mind pedig a tanulmányi eredmény tekintetében. A fiútanulók között ugyanis — az ág. hitv. evangélikus vallás kivételével — minden keresztény

1. A középiskolákban érettségizett tanulók tanulmányi eredménye vallás szerint 1936-ban.

Notes obtenues par les bacheliers de 1936, suivant le culte.

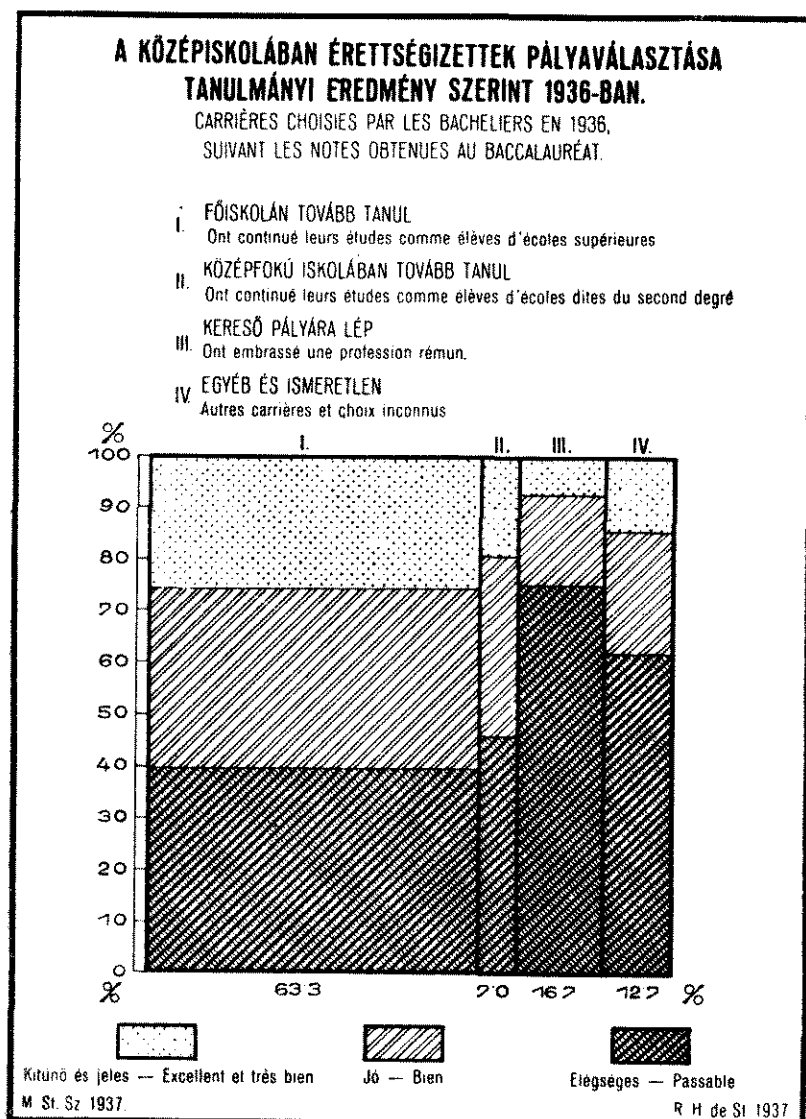
Magnevezés <i>Spécification</i>	Összesen <i>Total</i>		Az érettségi bizonyítvány fokozata — <i>Notes obtenues à l'examen dit de maturité (baccalauréat)</i>							
	%	szám <i>en nombr.</i>	kitűnő <i>excellent</i>	jeles <i>très bien</i>	jó <i>bien</i>	elégéséges <i>passable</i>	kitűnő <i>excellent</i>	jeles <i>très bien</i>	jó <i>bien</i>	elégéséges <i>passable</i>
			szám — <i>en nombres</i>				%			
Gimnázium — <i>Gymnases</i>	22·8	1.159	125	151	378	505	10·8	13·0	32·6	43·6
Reálgimnázium — <i>Gymnases „réals“</i>	47·1	2.392	163	199	643	1.387	6·8	8·3	26·9	58·0
Reáliskola — <i>Ecoles „réales“</i>	10·0	509	37	49	139	284	7·3	9·6	27·3	55·8
Leányközépiskola — <i>Établiss. d'enseignem. second. p. jeunes filles</i>	20·1	1.022	165	161	377	319	16·1	15·8	36·9	31·2
Összesen — Total	100·0	5.082	490	560	1.537	2.495	9·6	11·0	30·3	49·1
Vallás szerint — <i>Bacheliers des 2 sexes suivant le culte</i>										
Római katolikus — <i>Catholiques romains</i>	58·7	2.982	246	316	907	1.513	8·3	10·6	30·4	50·7
Református — <i>Calvinistes</i>	17·5	888	107	90	235	456	12·0	10·1	26·5	51·4
Ág. hitv. evangélikus — <i>Luthériens</i>	6·7	343	50	38	112	143	14·6	11·1	32·6	41·7
Izraelita — <i>Israélites</i>	15·4	782	78	110	260	334	10·0	14·1	33·2	42·7
Egyéb vallású — <i>Autres</i>	1·7	87	9	6	23	49	10·4	6·9	26·4	56·3
Összesen — Total	100·0	5.082	490	560	1.537	2.495	9·6	11·0	30·3	49·1
Ebből leányok — <i>Dont j. filles</i>										
Római katolikus — <i>Catholiques romaines</i>	51·0	584	84	101	212	187	14·4	17·3	36·3	32·0
Református — <i>Calvinistes</i>	16·6	190	38	26	71	55	20·0	13·7	37·4	28·9
Ág. hitv. evangélikus — <i>Luthériennes</i>	7·8	90	19	9	35	27	21·1	10·0	38·9	30·0
Izraelita — <i>Israélites</i>	23·1	264	45	46	87	86	17·0	17·4	33·0	32·6
Egyéb vallású — <i>Autres</i>	1·5	17	1	1	7	8	5·9	5·9	41·2	47·0
Összesen — Total	100·0	1.145	187	183	412	363	16·3	16·0	36·0	31·7
Csak Budapesten (fiúk és leányok) — <i>A Budapest (garçons et j. filles)</i>										
Római katolikus — <i>Catholiques romains</i>	55·9	1.135	76	119	327	613	6·7	10·5	28·8	54·0
Református — <i>Calvinistes</i>	11·8	240	28	39	64	109	11·7	16·2	26·7	45·4
Ág. hitv. evangélikus — <i>Luthériens</i>	6·8	138	21	13	45	59	15·2	9·4	32·6	42·8
Izraelita — <i>Israélites</i>	24·0	488	50	68	171	199	10·3	13·9	35·0	40·8
Egyéb vallású — <i>Autres</i>	1·5	31	5	2	8	16	16·1	6·5	25·8	51·6
Összesen — Total	100·0	2.032	180	241	615	996	8·9	11·9	30·2	49·0
Ebből leányok — <i>Dont j. filles</i>										
Római katolikus — <i>Catholiques romaines</i>	49·5	317	37	54	111	115	11·7	17·0	35·0	36·3
Református — <i>Calvinistes</i>	11·7	75	11	14	28	22	14·7	18·7	37·3	29·3
Ág. hitv. evangélikus — <i>Luthériennes</i>	8·3	53	11	3	20	19	20·8	5·7	37·7	35·8
Izraelita — <i>Israélites</i>	29·1	186	29	37	64	56	15·6	19·9	34·4	30·1
Egyéb vallású — <i>Autres</i>	1·4	9	1	—	3	5	11·1	—	33·3	55·6
Összesen — Total	100·0	640	89	108	226	217	13·9	16·9	35·3	33·9

2. A középiskolákban érettségizett tanulók pályaválasztása 1936-ban.

Carrières choisies par les bacheliers en 1936.

A szándékolt életpálya Spécification	Mindössze Total des bacheliers des 2 sexes			Ebből Budapesten Dont à Budapest			Az érettségi bizonyítvány Diplômes di's de maturité (de baccalauréat) des bacheliers considérés																				
	fiú — j. hommes	leány ¹⁾ — jeunes filles ¹⁾	együtt — ensemble	fiú — j. hommes	leány ¹⁾ — jeunes filles ¹⁾	együtt — ensemble	gimnáziumi — de gymnase	reál-gimnáziumi de „gymnase réel“	reáliskolai d'école dite réelle	leányközépisk., — d'établiss. d'ensegnem. second. p. j. filles	avec la mention																
											kitűnő vagy jeles excellent ou très bien		jó bien		elégséges passable												
	f o k o z a t ú																										
szám en nombres	%	szám en nombres	%	szám en nombres	%																						
I. Tovább tanul főiskolán Avaient l'intention de continuer leurs études dans une école supér.																											
Hittudományi karon — Faculté de théologie	64	—	64	9	—	9	25	37	2	—	17	1.6	19	1.2	28	1.7											
Hittudományi főiskolán — Ecole sup. de théol.	318	8	326	52	4	56	172	144	4	6	73	7.0	117	7.6	136	5.5											
Jogi karon — Faculté de droit	763	—	763	320	—	320	248	473	42	—	137	13.0	232	15.1	394	15.8											
Jogakadémián — „Académie“ de droit	88	—	88	5	—	5	44	33	11	—	13	1.2	31	2.1	44	1.8											
Comme étudiants } Orvos — médecine	241	57	298	86	27	113	82	160	8	48	108	10.3	110	7.2	80	3.2											
en } Bölcsész — „philosophie“	245	179	424	64	99	163	79	162	27	156	219	20.9	138	9.0	67	2.7											
en } Gyógyszerész — pharmacie	37	46	83	10	16	26	12	31	2	38	17	1.6	30	2.0	36	1.5											
Comme élèves } Mérnök — ingénieurs	40	—	40	15	—	15	11	23	6	—	8	0.8	21	1.4	11	0.4											
Epítészmérnök — ingénieurs architectes	24	1	25	18	1	19	5	7	12	1	4	0.4	14	0.9	7	0.3											
Gépészmérnök — ingénieurs mécaniciens	116	—	116	49	—	49	36	63	17	—	46	4.4	41	2.7	29	1.2											
Vegyészmérnök — ingénieurs chimistes	68	3	71	43	2	45	19	29	20	3	33	3.1	32	2.1	6	0.2											
Bánya- v. erdőmérnök — ingénieurs des mines ou des forêts	48	—	48	14	—	14	15	26	7	—	7	0.7	20	1.3	21	0.8											
Közgazdaságtud. — Fac. d'économie politique	47	22	69	30	19	49	12	24	12	21	20	1.9	28	1.8	21	0.8											
Állatorvos — Comme élèves vétérinaires	58	—	58	12	—	12	21	32	5	—	3	0.3	17	1.1	38	1.5											
Gazdasági akadémia — „Académies“ d'agricult.	100	10	110	15	1	16	31	62	7	10	7	0.6	22	1.4	81	3.3											
Polgári isk. tanár — Ecoles normales pri- maires sup.	12	32	44	2	14	16	5	9	1	29	14	1.3	24	1.6	6	0.2											
Ecole sup. } Testnevelési tanár — d'éducation physique	67	30	97	9	15	24	19	51	5	22	9	0.9	20	1.3	68	2.7											
Ecole sup. } Gyógypedagógiai tanár — de pédagogie médicale	2	9	11	—	3	3	—	3	—	8	—	—	5	0.3	6	0.2											
Ecole sup. } Képzőművészeti főisk. — des Beaux-Arts	27	12	39	10	7	17	4	17	7	11	2	0.2	12	0.8	25	1.0											
Ecole sup. } Katonai főiskola — militaire	350	—	350	79	—	79	69	130	151	—	86	8.2	129	8.4	135	5.4											
Még tud. szakot nem választott — Se destinant à une Ecole supérieure, mais n'ayant pas encore arrêté leur choix	35	—	35	13	—	13	11	24	—	—	6	0.6	10	0.6	19	0.8											
Külföldi főiskolán — Ecoles sup. étrangères	49	21	70	24	13	37	15	26	11	18	10	0.9	28	1.8	32	1.3											
Összesen — Total	2.799	430	3.229	879	221	1.100	935	1.566	357	371	839	79.9	1.100	71.6	1.290	51.7											
II. Tovább tanul egyéb iskolában Avaient l'intention de continuer leurs études en d'autres écoles																											
Tanító-(nő-) képzőben — Ecoles normales pri- maires	22	41	63	2	11	13	2	24	3	34	10	0.9	17	1.1	36	1.5											
Gazdasági szakisk. — Ecoles professionn. d'agriculture	11	8	19	1	5	6	2	7	2	8	3	0.3	3	0.2	13	0.5											
Ipari szakisk. — Ecoles professionn. indus- trielles	31	1	32	20	—	20	1	23	7	1	2	0.2	14	0.9	16	0.6											
Egyéb szakisk. — Autres écoles professionn.	48	61	109	21	45	66	14	32	11	52	19	1.8	32	2.1	58	2.3											
Egyéb szaktanfolyam — Autres cours pro- fessionn.	22	111	133	9	75	84	5	22	4	102	33	3.2	58	3.8	42	1.7											
Összesen — Total	134	222	356	53	136	189	24	108	27	197	67	6.4	124	8.1	165	6.6											
III. Kereső pályára lép Pour gagner leur vie																											
voulait embrasser une profession	Gazdasági — agricole	15	2	17	3	2	5	7	8	—	2	1	0.1	4	0.3	12	0.5										
voulait embrasser une profession	Ipari — industrielle	83	28	111	43	13	56	12	47	26	26	5	0.5	23	1.5	83	3.3										
voulait embrasser une profession	Kereskedelmi — commerciale	127	25	152	70	14	84	22	84	22	24	17	1.6	31	2.0	104	4.2										
voulait embrasser une profession	Közlekedésügyi — dans les transports, y compris les services de voies de communic.	194	7	201	37	1	38	50	131	14	6	6	0.6	29	1.9	166	6.6										
voulait embrasser une profession	Köztisztviselői — voulaient devenir fonctionn.	140	4	144	32	4	36	20	99	21	4	2	0.2	16	1.0	126	5.0										
voulait embrasser une profession	Még nem határozott — n'ont pas encore choisi de métier	134	62	196	84	56	140	26	92	17	61	19	1.8	40	2.6	137	5.5										
voulait embrasser une profession	Egyéb — voulaient exercer d'autres profess.	19	10	29	12	—	12	6	9	4	10	2	0.2	10	0.6	17	0.7										
Összesen — Total	712	138	850	281	90	371	143	470	104	133	52	5.0	153	9.9	645	25.8											

¹⁾ A fiúközépiskolákban érettségizett leányokat is figyelembe véve. — Y compris les jeunes filles ayant passé ledit examen dans un établissement. d'ensegn. second. pour garçons.

iskolában érettségizett hallgató iratkozott be, akik közül érettségi bizonyítványát csak 58.7% szerezte 1935-ben, míg 1934-ben 15.3%, 1933-ban 7.4% és az 1932. évben vagy még korábban a hallgatók 18.6%-a tette le az érettségi vizsgát. Ugyanerre az eredményre jutunk az I. évfolyamos főiskolai hallgatók kormegoszlására vonatkozó vizsgálatok alapján is.

Végeredményben megállapíthatjuk tehát, hogy az 1935. évben érettségizett ifjúság 63.6%-a szándékozott közvetlenül főiskolára iratkozni, a valóságban azonban csak 39.2%-uk jelentkezett ott.

A pályaválasztásra vonatkozó adatokból megállapítható továbbá, hogy az összes tanulók 7%-a kívánja különböző szakiskolákban és tanfolyamokon tanulmányait kiegészíteni, 16.7%-a kereső pályára lép, míg a fennmaradó rész (12.7%) részben otthon marad (leányok), részben pedig pályaválasztási szándékáról még nem határozott.

A pályaválasztási szándék tekintetében természetesen a fiúk és leányok adatbevallása között nagyarányú eltérés észlelhető. Főiskolai tanulmányokat szándékozik végezni ugyanis a fiútanulók 71.1%-a, a leányok közül pedig 37.6%. Egyéb nem

főiskolán a fiúk 3.4%-a és a leányok 19.4%-a óhajt tovább tanulni. A kereső pályára lépők között a fiútanulók 18.1%-kal és a leánytanulók 12.0%-kal szerepelnek, míg az otthonmaradó és az életpályát még nem választott tanulók aránya a fiúk között 7.4%, a leányok között pedig 31.0%.

A tanulmányi eredménnyel egybevetett adatokból megállapítható továbbá, hogy főképp a kedvezően minősített érettségi bizonyítvánnyal rendelkező ifjúság kíván főiskolai tanulmányokat végezni. Az ebbe a csoportba tartozó tanulók között ugyanis csak 39.9%-ot tesz az elégséges eredménnyel érettségizettek aránya, míg a kereső pályára lépők között ez az arányszám 75.9%. Az utóbbi években csaknem pontosan ennek az aránynak felelt meg a főiskolai hallgatók előképzettsége is, amennyiben az 1935/36. tanévben a középiskolai érettségizett összes főiskolai hallgatók 40.7%-ának és az I. évfolyam hallgatói közül 41.3%-ának az érettségi bizonyítványa volt elégséges fokozatú.

Ha az érettségizett ifjúság pályaválasztási szándékára vonatkozó adatokat a háború előtti évek idevonatkozó adataihoz mérjük, nagyobbarányú eltérést nem tapasztalhatunk. Az érettségizők és a főiskolai hallgatók aránya a háború előtt is körülbelül a mai helyzetnek felelt meg. A különbség azonban csak a számszerű adatokon belül nem észlelhető, de a keret, a munkapiac terjedelme egy negyedszázad óta nagymértékben megváltozott. Akkor a régi Magyarország szellemi munkaerő-szükségletét pótolta ugyanakkora tömeg, mint napjainkban a mai Magyarországot. Kétségtelen, hogy az eltelt negyedszázad alatt a munkaerő-szükséglet is lényegesen fokozódott, de semmiesetre sem oly nagy mértékben, hogy az ellensúlyozhatná Magyarországot területében, népességében és a gazdasági erő kifejtés lehetőségében bekövetkezett összezsugorodását. A szellemi munkaerő-szükséglet fokozódása egyébként, mint azt Varga István dr., a Magyar Gazdaságkutató Intézet igazgatója kimutatta, a háború után lényegesen lassúbb ütemű lett, mint az a háború előtti évtizedekben volt. Az elmúlt évtized végén kezdődött gazdasági válság pedig mindezeket kívül a munkaerő-szükségletet nagymértékben csökkentette.

A háború előtti és a mai viszonyok összehasonlításával kapcsolatban meg kell

még említeni, hogy a háború előtt érettségizett ifjúságnak csak 4·4%-a volt leány, míg az utolsó tanévben már 22·5%-a. A munkakínálat szempontjából azonban ez a körülmény napjainkban kevés különbséget eredményez. A női munkaerő mind erősebb versenytársa lett a férfi munkaerőnek s a nemek arányában mutatkozó eltolódás a munkapiacra nem enyhülést, hanem versenyt eredményezett.

A főiskolai hallgatókra vonatkozó statisztika a pályaválasztással kapcsolatban még egy kedvezőtlen körülményre hívja fel a figyelmet. A hallgatóság igen nagy része — mintegy 55%-a — az elsőrendű szükségletek tekintetében is támogatásra szorul s tanulmányait az ifjúság nagy tömegei csak a diákjóléti intézmények igen

messzemenő támogatásával tudja — gyakran még így is számottevő idővesztéssel — befejezni. A minden gazdasági erőforrást nélkülöző ifjúságnak természetesen kevés reménye lehet a szabadfoglalkozások keretében önerejéből való önállósulásra s ez az oka annak, hogy az ifjúság többsége elsősorban azok felé a tudomány-
szakok felé áramlik, amelyek a tisztviselői minőségben való elhelyezkedésre több lehetőséget nyújtanak. Aligha mondható kedvező jelenségnek, hogy az érettségizett ifjúság túlnyomó része jogász, bölcsész vagy katonatiszt szeretne lenni s az egyházi szolgálat iránt is csaknem kétszer annyian érdeklődnek, mint a mezőgazdasági, állatorvosi és közgazdaságtudományi szakok iránt együttléve.

Jánki Gyula dr.

MEZŐGAZDASÁG

A parcellázások legújabb eredményei.

Les résultats récents des parcellements en Hongrie.

Résumé. En 1928, les enquêtes statistiques concernant les mutations de propriétés foncières ont été étendues aux petites propriétés comprenant au moins 50 arpents cadastraux. D'après les données recueillies depuis, les mutations des propriétés parcellées totalement ou en partie représentaient environ un dixième des mutations de propriétés foncières.

Dans les 8 années considérées (1928—1935), les parcellements montrent des différences notables quant au nombre et à la superficie des propriétés morcelées.

Le parcellement a été le plus intense en 1931. A partir de 1933, on voit, sous ce rapport, une diminution, due aux dispositions prises pour la protection des agriculteurs. — Dans les propriétés à mutation limitée, les parcellements ont été plus fréquents que dans celles à mutation libre. Ils furent particulièrement nombreux dans la catégorie la plus caractéristique des moyennes propriétés (ou parties de propriétés). — C'est en Transdanubie qu'on a morcelé le plus de propriétés (et de parties de propriétés); c'est dans l'Alföld (la Grande Plaine) que le nombre des terres morcelées et des parcelles nouvelles a été le plus considérable. — Les parcelles nouvelles étant en moyenne inférieures à 2 arpents cadastraux, le parcellement a, pendant les années considérées, créé relativement peu d'exploitations indépendantes. Il est regret-

table que les parcelles faites de petites propriétés soient si inférieures à la moyenne. — Dans les propriétés à mutation limitée, qui ont une importance particulière en Hongrie, il y eut le plus de parcellements dans les propriétés d'établissements de crédit et de sociétés anonymes, ainsi que dans celles de l'Eglise catholique et de fidéicommiss.

On voit, par nos données, qu'en Hongrie le parcellement est un moyen fréquemment employé pour vendre des terres.

*

Mezőgazdasági életünk homlokterében manapság az árprobléma, a földbirtokokat terhelő gazdaadósság és legújabban földbirtokpolitikai kérdések állanak. Utóbbiak jelentőségét és időszerűségét hangsúlyozzák a közelmúltban alkotott telepítési és hitbizományi törvények is, amelyek célirányos végrehajtása hivatott a birtokmegosztás arányosabbá tételére, s amelyek egyben elevenebb ütemű birtokforgalomnak is indítói lehetnek. A rendkívüli aktualitást nyert telepítési kérdések mellett különös érdeklődésre tarthatnak számot a tömeges földszerezés másik módjának: a parcellázásnak újabb adatai is, annál is inkább, mert a

még említeni, hogy a háború előtt érettségizett ifjúságnak csak 4·4%-a volt leány, míg az utolsó tanévben már 22·5%-a. A munkakínálat szempontjából azonban ez a körülmény napjainkban kevés különbséget eredményez. A női munkaerő mind erősebb versenytársa lett a férfi munkaerőnek s a nemek arányában mutatkozó eltolódás a munkapiacra nem enyhülést, hanem versenyt eredményezett.

A főiskolai hallgatókra vonatkozó statisztika a pályaválasztással kapcsolatban még egy kedvezőtlen körülményre hívja fel a figyelmet. A hallgatóság igen nagy része — mintegy 55%-a — az elsőrendű szükségletek tekintetében is támogatásra szorul s tanulmányait az ifjúság nagy tömegei csak a diákjóléti intézmények igen

messzemenő támogatásával tudja — gyakran még így is számottevő idővesztéssel — befejezni. A minden gazdasági erőforrást nélkülöző ifjúságnak természetesen kevés reménye lehet a szabadfoglalkozások keretében önerejéből való önállósulásra s ez az oka annak, hogy az ifjúság többsége elsősorban azok felé a tudomány-
szakok felé áramlik, amelyek a tisztviselői minőségben való elhelyezkedésre több lehetőséget nyújtanak. Aligha mondható kedvező jelenségnek, hogy az érettségizett ifjúság túlnyomó része jogász, bölcsész vagy katonatiszt szeretne lenni s az egyházi szolgálat iránt is csaknem kétszer annyian érdeklődnek, mint a mezőgazdasági, állatorvosi és közgazdaságtudományi szakok iránt együttléve.

Jánki Gyula dr.

MEZŐGAZDASÁG

A parcellázások legújabb eredményei.

Les résultats récents des parcellements en Hongrie.

Résumé. En 1928, les enquêtes statistiques concernant les mutations de propriétés foncières ont été étendues aux petites propriétés comprenant au moins 50 arpents cadastraux. D'après les données recueillies depuis, les mutations des propriétés parcellées totalement ou en partie représentaient environ un dixième des mutations de propriétés foncières.

Dans les 8 années considérées (1928—1935), les parcellements montrent des différences notables quant au nombre et à la superficie des propriétés morcelées.

Le parcellement a été le plus intense en 1931. A partir de 1933, on voit, sous ce rapport, une diminution, due aux dispositions prises pour la protection des agriculteurs. — Dans les propriétés à mutation limitée, les parcellements ont été plus fréquents que dans celles à mutation libre. Ils furent particulièrement nombreux dans la catégorie la plus caractéristique des moyennes propriétés (ou parties de propriétés). — C'est en Transdanubie qu'on a morcelé le plus de propriétés (et de parties de propriétés); c'est dans l'Alföld (la Grande Plaine) que le nombre des terres morcelées et des parcelles nouvelles a été le plus considérable. — Les parcelles nouvelles étant en moyenne inférieures à 2 arpents cadastraux, le parcellement a, pendant les années considérées, créé relativement peu d'exploitations indépendantes. Il est regret-

table que les parcelles faites de petites propriétés soient si inférieures à la moyenne. — Dans les propriétés à mutation limitée, qui ont une importance particulière en Hongrie, il y eut le plus de parcellements dans les propriétés d'établissements de crédit et de sociétés anonymes, ainsi que dans celles de l'Eglise catholique et de fidéicommiss.

On voit, par nos données, qu'en Hongrie le parcellement est un moyen fréquemment employé pour vendre des terres.

*

Mezőgazdasági életünk homlokterében manapság az árprobléma, a földbirtokokat terhelő gazdaadósság és legújában földbirtokpolitikai kérdések állanak. Utóbbiak jelentőségét és időszerűségét hangsúlyozzák a közelmúltban alkotott telepítési és hitbizományi törvények is, amelyek célirányos végrehajtása hivatott a birtokmegosztás arányosabbá tételére, s amelyek egyben elevenebb ütemű birtokforgalomnak is indítói lehetnek. A rendkívüli aktualitást nyert telepítési kérdések mellett különös érdeklődésre tarthatnak számot a tömeges földszerezés másik módjának: a parcellázásnak újabb adatai is, annál is inkább, mert a

1. A parcellázott 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok száma és területe az 1928—1935 években.

*Nombre et superficie des propriétés parcellées, 1928—35.
Les chiffres se rapportent aux propriétés de 50 arp. c. et au-dessus.*

Év, a parcellázott birtokrészek (birtokok) nagyságcsoportja <i>Années, catégories de parties de pro- priétés (et de propriétés entières) parcellées</i>	A parcellázott — Parties de propriétés (et propriétés entières)									A parcellák átlagos nagysága kat. hold — Contenance moyenne des parcelles, arp. c.
	szabad à mutation libre			korlátolt à mutation limitée			szabad és korlátolt à mutat. libre et limitée			
	forgalmú birtokrészek (birtokok)									
	p a r c e l l é e s									
száma leur nombre	parcelláinak száma — nom- bre de leurs parcelles	területe kat. h. leur superficie, arp. c.	száma leur nombre	parcelláinak száma — nom- bre de leurs parcelles	területe kat. h. leur superficie, arp. c.	száma leur nombre	parcelláinak száma — nom- bre de leurs parcelles	területe kat. h. leur superficie, arp. c.		
1928										
100 kat. holdon alul — moins de 100 arp. c.	23	961	1.022	8	311	209	31	1.272	1.231	1.0
100—1000 kat. holdig — de 100 à 1000 arp. c.	17	2.224	4.622	3	416	880	20	2.640	5.502	2.1
1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	—	—	—	1	973	2.090	1	973	2.090	2.1
Összesen — Total	40	3.185	5.644	12	1.700	3.179	52	4.885	8.823	1.8
1929										
100 kat. holdon alul — moins de 100 arp. c.	50	1.251	1.597	16	552	341	66	1.803	1.938	1.1
100—1000 kat. holdig — de 100 à 1000 arp. c.	20	2.958	5.533	9	2.715	2.926	29	5.673	8.459	1.5
1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	2	1.080	2.553	1	3.000	6.808	3	4.080	9.361	2.3
Összesen — Total	72	5.289	9.683	26	6.267	10.075	98	11.556	19.758	1.7
1930										
100 kat. holdon alul — moins de 100 arp. c.	35	1.044	1.381	13	824	344	48	1.868	1.725	0.9
100—1000 kat. holdig — de 100 à 1000 arp. c.	12	2.934	3.278	5	1.009	1.268	17	3.943	4.546	1.2
1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	2	2.479	4.635	1	467	1.520	3	2.946	6.155	2.1
Összesen — Total	49	6.457	9.294	19	2.300	3.132	68	8.757	12.426	1.4
1931										
100 kat. holdon alul — moins de 100 arp. c.	57	1.994	2.174	26	1.388	553	83	3.382	2.727	0.8
100—1000 kat. holdig — de 100 à 1000 arp. c.	46	5.025	11.182	8	1.135	3.361	54	6.160	14.543	2.4
1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	1	159	1.091	3	1.773	10.469	4	1.932	11.560	6.0
Összesen — Total	104	7.178	14.447	37	4.296	14.383	141	11.474	28.830	2.5
1932										
100 kat. holdon alul — moins de 100 arp. c.	52	1.462	1.915	17	674	427	69	2.136	2.342	1.1
100—1000 kat. holdig — de 100 à 1000 arp. c.	23	2.504	5.480	14	1.906	4.663	37	4.410	10.143	2.3
1000 kat. holdon felül — plus de 1000 arp. c.	2	1.144	2.239	1	910	1.859	3	2.054	4.098	2.0
Összesen — Total	77	5.110	9.634	32	3.490	6.949	109	8.600	16.583	1.9

Év, a parcellázott birtokrészek (birtokok) nagyságcsoportja <i>Années, catégories de parties de pro- priété (et de propriétés entières) parcellées</i>	A parcellázott — <i>Parties de propriétés (et propriétés entières)</i>									A parcellák átlagos nagysága kat. hold — <i>Contenance moyenne des parcelles, arp. c.</i>
	szabad <i>à mutation libre</i>			korlátolt <i>à mutation limitée</i>			szabad és korlátolt <i>à mutat. libre et limitée</i>			
	forgalmú birtokrészek (birtokok)									
	<i>p a r c e l l é e s</i>									
	száma <i>leur nombre</i>	parcelláinak száma — <i>nom- bre de leurs parcelles</i>	területe kat. h. <i>leur superficie, arp. c.</i>	száma <i>leur nombre</i>	parcelláinak száma — <i>nom- bre de leurs parcelles</i>	területe kat. h. <i>leur superficie, arp. c.</i>	száma <i>leur nombre</i>	parcelláinak száma — <i>nom- bre de leurs parcelles</i>	területe kat. h. <i>leur superficie, arp. c.</i>	
1933										
100 kat. holdon alul — <i>moins de 100 arp. c.</i>	32	687	1.123	5	138	217	37	825	1.340	1.6
100—1000 kat. holdig — <i>de 100 à 1000 arp. c.</i>	15	2.032	4.799	2	38	542	17	2.070	5.341	2.6
1000 kat. holdon felül — <i>plus de 1000 arp. c.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — <i>Total</i>	47	2.719	5.922	7	176	759	54	2.895	6.681	2.3
1934										
100 kat. holdon alul — <i>moins de 100 arp. c.</i>	28	705	1.035	8	178	300	36	883	1.335	1.5
100—1000 kat. holdig — <i>de 100 à 1000 arp. c.</i>	9	1.063	2.910	6	487	1.349	15	1.550	4.259	2.7
1000 kat. holdon felül — <i>plus de 1000 arp. c.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — <i>Total</i>	37	1.768	3.945	14	665	1.649	51	2.433	5.594	2.3
1935										
100 kat. holdon alul — <i>moins de 100 arp. c.</i>	35	1.264	1.448	16	584	387	51	1.848	1.835	1.0
100—1000 kat. holdig — <i>de 100 à 1000 arp. c.</i>	32	2.994	8.006	17	2.209	3.649	49	5.203	11.655	2.2
1000 kat. holdon felül — <i>plus de 1000 arp. c.</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	—
Összesen — <i>Total</i>	67	4.258	9.454	33	2.793	4.036	100	7.051	13.490	1.9
1928—1935. évben együtt										
100 kat. holdon alul — <i>moins de 100 arp. c.</i>	312	9.368	11.695	109	4.649	2.778	421	14.017	14.473	1.0
100—1000 kat. holdig — <i>de 100 à 1000 arp. c.</i>	174	21.734	45.810	64	9.915	18.638	238	31.649	64.448	2.0
1000 kat. holdon felül — <i>plus de 1000 arp. c.</i>	7	4.862	10.518	7	7.123	22.746	14	11.985	33.264	2.8
Összesen — <i>Total</i>	493	35.964	68.023	180	21.687	44.162	673	57.651	112.185	1.9

tulajdonost cserélt földbirtokok jelentős hányada évről-évre parcellázás útján kerül idegen tulajdonba.

A földbirtokszerzésnek ez a módja hazánkban részint állami-, részint magántevékenység keretében jelentkezett s mozgalmasságban a telepítést jóval felülmulta. Arányai időnkint olyan szélesek voltak, hogy nyomában — mint egy kisebbszerű telepítés után — virágzó községek létesültek. Hogy a parcellázás az elmúlt évtizedekben milyen nagy kiterjedésű földterületeket mozdított meg, arra vonatkozólag jellemző a következő pár kiragadott adat.

1905-től 1913-ig közel egymillió kat. holdat parcelláztak, az 1913—1917. években pedig mintegy 142 ezer kat. holdat. Az 1917—1922. évek parcellázási eredménye is meghaladta a 150 ezer kat. holdat.

A következőkben a parcellázások legújabb eredményeiről számolunk be. Kiindulási időpont 1928, amely évtől kezdődően a birtokforgalmi adatgyűjtés határvonalául az addigi 100 kat. hold helyett az 50 kat. hold kiterjedésű földbirtok szerepel. Az újítás természetszerűleg a parcellázásokra is kiterjedt, ami az idevonatkozó felvételek teljességét nagy mértékben emelte.

Táblázatunk nyolc év parcellázási adatait a birtokok szabad-, illetve korlátolt forgalmi jellege szerint nagyságcsoportonként tünteti fel; megjegyezvén, hogy a kategorizálás a ténylegesen felosztott területek alapján történt.

Az adatokból mindenekelőtt megállapítható, hogy a parcellázás alá került földbirtokok száma és területe is évről-évre mennyire változó képet mutat. A szám- és területbeli feltűnő ingadozás a szabad- és korlátolt forgalmú birtokokra egyaránt kiterjedt. Míg a birtokforgalom egyéb módzatainál a tárgyalt 8 év folyamán bizonyos forgalmi egyensúlyt találunk (évi átlagos 1.400 birtokcsere), addig a parcellázásoknál ellenkező eredményről lehet számot adni. Hogy az egyes évek idevágó eredményei mennyire eltérők, arra élénken mutat rá az 1931. év (141 parcellázott birtok 28.830 kat. hold területtel) és az 1934. év (51 felaprózott birtok 5.594 kat. hold kiterjedéssel) megfelelő adatainak szembeállítása. De nem haladt párhuzamosan a parcellázási tevékenység a mezőgazdaságot ért válsággal sem, amennyiben a mélypontot jelentő 1931. és 1932. években több földbirtok került tördelésre, mint a válságot megelőző 1928-ban, vagy akár a javulás óvatos jeleit igazoló 1935. esztendőben is. A részletezett forgalmi kiegyenlítetlenség magyarázatát találja abban a körülményben, hogy a parcellázások nagyobb része alkalmoszerű, részleges konjunkturális viszonyok (sűrűsödő népesség, földéhség, divatba jött vidék, olcsó közlekedési viszonyok stb.), vagy különleges egyéb okok (eladósodás, elérhető magasabb ár stb.) eredménye.

Az 1928—1935. években összesen 673 birtok, illetve birtokrész cserélt gazdát parcellázás útján, ami évi átlagos 84 parcellázásnak felel meg. Területileg ez a birtokváltozási mód 112.000 kat. holdat meghaladó földterületet érintett. A birtoktördelés eredményeképpen több mint félszázezer új parcella keletkezett. A változások aránytalanul nagyobb hányada természetesen a szabadforgalmú birtokokra esik (493 parcellázott birtok, illetve birtokrész 68.023 kat. hold kiterjedéssel, ami 73·3%, illetve 60·6%-ot jelent) és csak jóval kisebb része a korlátolt forgalmú birtokokra (180 felaprózott birtok, illetve birtokrész 44.162 kat. holdat érintőleg, ami 26·7%, illetve 39·4%-os arányt képvisel).

Az adatok birtoknagyságcsoportok sze-

rinti alakulásából a parcellázott középirtokok feltűnő nagy területi részesedése olvasható le. Ennek a birtokkategóriának parcellázás útján szenvedett területi vesztesége ugyanis közel kétszerese a nagybirtokokat és több mint négyszerese a 100 kat. holdon aluli birtokokat ért területi fogyatkozásnak. Különösen sokat parcelláztak a szabadforgalmú középirtokok földállományából — 45.810 kat. holdat —, ezzel szemben a korlátolt forgalmú birtokok csoportjában a nagybirtokok parcellázásból eredő területcsökkenése meghaladja a középirtokok hasonló eredményeit. Míg a kis- és középirtokok tulajdonosai a tárgyalt évek mind-egyikében több-kevesebb földet elapróztak, addig nagybirtok az utóbbi három esztendőben nem került parcellázásra.

Az országrészenként csoportosított eredményeket a következőkben foglalhatjuk össze. Dunántúlon az említett években 323 birtok, illetve birtokrész került tördelésre 39.099 kat. hold területtel, az Alföldön 243, 59.746 kat. hold kiterjedéssel; ezzel szemben Észak megyéiben csupán 107 birtokot, illetve birtokrész parcelláztak 13.340 kat. holdat érintően. A parcellázási forgalom élénkségében tehát a birtokok számát tekintve, az első országrész vezetett, a feldarabolt terület és a keletkezett parcellák száma viszont az Alföldön volt a legnagyobb. Különösen figyelemreméltó az alföldi korlátolt forgalmú földbirtokok területvesztesége (67 felaprózott birtok, illetve birtokrész 26.340 kat. hold összterülettel).

A parcellázás gazdasági eredményessége nem kis mértékben a parcellanagyság függvénye. A túlságosan felaprózott parcellarészek a törpebirtokok arányát a múltban is igen gyakran nem kívánatosan emelték, s ezért, valamint a magánparcellázások törvényes keretek közé való szorítása érdekében az 1911. évi XV. tc., majd pedig a földreformtörvény a parcellázásokat illetően korlátokat emelt. A most kiválasztott nyolc év átlagában egy parcella átlagos kiterjedése 1·9 kat. hold volt. Ez a 2 kat. holdon is alulmaradó átlagszám azt mutatja, hogy az összehasonlított évek parcellázási tevékenysége nagyobb mértékben házhely- és birtokkiegészítési célokat szolgált, önálló gazdasági egyedek kialakulására kevésbé adott alkalmat. A különböző birtokcsoportok eltérő parcellaátlagai (1, 2 és 2·8 kat. hold) viszont szigorú törvényszerűséggel bizonyítják a nagyobb birtokkategóriák parcellázási felsőbbbségét a ki-

sebbek felett, amennyiben az átlagosan egy kat. holdra töredeztetett kisbirtokkal szemben a nagybirtok közel háromszor akkora parcellaátlagot tud felmutatni.

A korlátolt forgalmú földbirtokok parcellázási adatait — e birtokok kivételes jelentőségére való tekintettel — az alábbi kis összeállítás külön is szemlélteti.

2. A korlátolt forgalmú földbirtokok parcellázása az 1928–1935. években a tulajdoni jelleg szerint.¹⁾

Parcellements dans les propriétés à mutation limitée, suivant le propriétaire, 1928–35.¹⁾

A tulajdon jellege <i>Propriétaires des propriétés parcellées</i>	A parcellázott birtokrészek (birtokok) <i>Parties de propriétés (et propriétés entières) parcellées</i>			A parcellák átlagos nagysága kat. hold <i>Contenance moy. des parcelles, en arp. c.</i>
	száma <i>leur nombre</i>	parcelláinak száma <i>nombre de leurs parcelles</i>	területe kat. hold. <i>leur superficie, arp. c.</i>	
Kincstári földbirtokok — <i>Etat</i>	3	468	1.319	2·8
Községi, városi és törvényhatósági földbirtokok — <i>Communes, villes et comitats</i>	33	1.957	1.227	0·6
Közbirtokossági és volt urbéres földbirtokok — <i>Copropriétaires, successeurs lég. d'anciens serfs</i>	11	1.828	1.294	0·7
Köz- és magánalapítványi földbirtokok — <i>Fondations publiques ou privées</i>	7	1.029	676	0·6
Hitbizományi földbirtokok — <i>Fidéicommiss</i>	14	5.076	11.781	2·3
Római és görög katolikus egyházi földbirtokok — <i>Eglises catholique et uniate</i>	56	7.847	14.873	1·9
Egyéb egyházi földbirtokok — <i>Autres Eglises</i>	3	127	29	0·2
Hitelintézeti földbirtokok — <i>Etablissements de crédit</i>	24	1.473	7.950	5·4
Egyéb részvénytársasági egyesületi, társulati stb. földbirtokok <i>Autres sociétés anonymes, associations, compagnies, etc.</i>	29	1.882	5.013	2·7
Összesen — Total	180	21.687	44.162	2·0

¹⁾ Az adatok az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokokra vonatkoznak. — *Seulement les propriétés de 50 arp. cad. et au-dessus.*

A közölt adatokból megállapítható, hogy az egyes tulajdoni csoportok parcellázásbeli részesedése a tárgyalt években nagyon eltérően alakult. A különböző tulajdoni jellegű korlátolt forgalmú földbirtokok közül a birtokváltásnak ebből a módjából első sorban az egyházi és hitbizományi birtokok, valamint a bankok és egyéb részvénytársaságok földbirtokai vették ki részüket. Kimagaslóan legélénkebbek itt a róm. kat. és gör. kat. egyházi birtokok, amennyiben a nyolc év alatt felparcellázott összes korlátolt forgalmú birtokok, illetve birtokrészek számának 31·1%-a, területének pedig 33·7%-a ebből a tulajdoni csoportból került ki. De jelentős volt a felaprózott hitbizományi, valamint a hitelintézetek kezén levő földalomány kiterjedése is, ami birtokszámban 7·8, illetve 13·3%-nak felel meg, területben pedig 26·7, illetve 18·0%-os arányt képvisel. Az eldarabolt községi, városi, közbirtokossági és urbéres földek száma együttesen 44 volt, területük azonban mindössze 5·7%-át jelentette a parcellázásra került korlátolt forgalmú földbirtokok összes területének. Említésre érdemes, hogy a vizsgált évek fo-

lyamán — jóllehet alacsony területi részesedéssel — kincstári, valamint alapítványi földbirtokok is tördelésre kerültek.

A 44.162 kat. hold korlátolt forgalmú földbirtok felaprózása mintegy 21.700 új parcellarész keletkezését jelentette. A parcellák átlagos nagysága (2·0 kat. hold) valamivel felette van a szabadforgalmú birtokok átlagos parcellanagyságának (1·9 kat. hold), tulajdoni jogcímek szerint azonban igen széles határok között mozog. A csupán házhelyek céljaira megfelelő párszáz négyszögöl kiterjedésű parcellanagyság mellett 5 kat. holdat meghaladó parcellarészeket is találunk. Legkevesebb új tulajdonos között a parcellázott hitelintézeti, egyéb részvénytársasági és a hitbizományi birtokok oszlottak meg, viszont legkisebb darabokra az egyházi, községi és közbirtokossági földbirtokok töredezték szét.

A különböző birtokváltási módok a birtokforgalom keretében különböző súllyal jelennek meg. A forgalmi arányok lemérése céljából hasonlítsuk össze a tárgyalt nyolc év parcellázási adatait a tulajdonváltások összesített eredményeivel.

3. A parcellázás részesedése a birtokforgalomból az 1928—1935 években.¹⁾
Rôle des propriétés parcellées dans la mutation de propriétés foncières, 1928—35.¹⁾

Év Années	Az összes tulajdonost cserélt földbirtokrészek (birtokok) - <i>Propriétés foncières (et parties de propriétés) ayant changé de mains</i>		A felparcellázott birtokrészek (birtokok) <i>Propriétés foncières (et parties de propriétés) parcellées</i>		A felparcellázott birtokrészek (birtokok) - <i>Rôle des propriétés parcellées, en ce qui concerne</i>	
	száma nombre de ces propriétés	területe kat. hold - leur su- perficie totale, arp. c.	száma nombre de ces propriétés	területe kat. hold - leur su- perficie totale, arp. c.	számának leur nombre,	területének leur superficie,
1928	1.169	128.490	52	8.823	4.4	6.9
1929	1.579	140.268	98	19.758	6.2	14.1
1930	1.327	75.717	68	12.426	5.1	16.4
1931	1.995	145.227	141	28.830	7.1	19.9
1932	1.475	126.280	109	16.583	7.4	13.1
1933	1.358	119.453	54	6.681	4.0	5.6
1934	1.510	144.827	51	5.594	3.4	3.9
1935	1.428	184.177	100	13.490	7.0	7.3
1928—1935 összesen — Total	11.841	1,064.439	673	112.185	5.7	10.5
Ebből -- Dont						
szabadforgalmú földbirtok <i>propriétés à mutation libre . . .</i>	11.279	844.104	493	68.023	4.4	8.1
korlátolt forgalmú földbirtok <i>propriétés à mutation limitée</i>	562	220.335	180	44.162	32.0	20.0

¹⁾ Az adatok az 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokokra vonatkoznak. — *Seulement les propriétés de 50 arp. cad. et au-dessus.*

A feltüntetett adatok összességben a parcellázások javára 5.7%-os számbeli és 10.5%-os területi részesedést mutatnak. Ezek az arányszámok az egyéb változási módok — adás-vétel, öröklés, végrehajtások stb. — gyakorisága mellett a parcellázások jelentőségét eléggé hangsúlyozzák. Végeredményben igen számottevő, hogy a nyolc év alatt tulajdonost cserélt egymillió kat. holdat meghaladó 50 kat. holdas és ennél nagyobb földbirtokok tizedrésze parcellázás útján cserélődött. A parcellázás területet illető birtokforgalmi részesedése legkedvezőbb az 1929—1932. években volt, a gazdavédelmi rendelkezések nyomában természetesen bekövetkezett forgalmi ellanyhulás a parcellázásokat is visszavetette.

A táblázat két utolsó sora a részesedés szempontjából a szabad- és korlátolt forgalmú birtokok idevágó eredményeit párhuzamosan szemlélteti. A két adatsor között feltűnő különbség figyelhető meg. Míg a szabadforgalmú földbirtokok ugyanis inkább a tulajdonváltás más módjaival cserélődtek, addig a korlátolt forgalmú földbirtokok tulajdonjogváltásait igen jelentős hányadban parcellázások eredményezték. Az eladásra került kötött birtokok, birtokrészek számának 32.0%-a, területének

pedig 20.0%-a parcellabirtokká vált, ami igen jelentős részesedést igazol, szemben a szabadforgalmú földbirtokok, birtokrészek megfelelő eredményeivel. Hogy a korlátolt forgalmú földbirtokok előszeretettel cseréltetnek parcellázás útján, az több körülménnyel is magyarázható. Elsősorban azzal, hogy ezeknek a birtokfajtáknak a környékén nagyobb a földéhség s így a forgalomba került földtömegek könnyen és jobb áron vevőre találnak. Másodsorban, hogy különösen a nagyobb birtoktestek teljes egészükben nehezebben adhatók el. A kisemberek ilyen módon való földszerzését rendszerint hitelnyújtások is megkönnyítik.

A háború utáni magyar földreform túlnyomó részben kényszerparcellázás útján több mint egymillió kat. holdat juttatott új tulajdonba. A parcellázási tevékenység ennek ellenére — mint a közölt adatokból megállapítható — azóta is szünet nélkül tart. Élénk bizonyásgul arra, hogy a parcellázás a birtokforgalom egyik szükségszerű eszköze s a földbirtokok elaprózódásának mindenkor hiánytpótló természetes levezetője. Az elkövetkező államhatalmi intézkedések — igen valószínűleg — jelentőségét még inkább fokozni fogják.

Tekál László.

Középipari statisztika.

La statistique de la moyenne industrie en Hongrie.

Résumé. En Hongrie, au mois de mars 1936, l'Office central de statistique a exécuté une enquête afin d'avoir des données pour la statistique des moyennes industries. L'opération portait sur ceux des établissements appartenant à la petite industrie qui avaient au moins 5 salariés et une certaine importance pour leur outillage et la valeur de production, y compris les moulins (même ceux employant seulement des concasseurs, sans égard à leur capacité de moudre, au nombre de leurs travailleurs, le gouvernement voulant avoir des renseignements complets sur l'industrie meunière). Afin de pouvoir comparer les chiffres avec ceux de l'industrie manufacturière, on n'a obligé que les industries proprement dites, c'est-à-dire celles de transformation, à fournir des données, laissant de côté le Bâtiment, l'industrie hôtelière (hôtels, restaurants, etc.), les coiffeurs, instituts de beauté, etc.

L'enquête fut exécutée d'après une liste des chefs d'établissement employant au moins 5 salariés, établie selon les données fournies par l'Institut Général des Assurances Sociales et les Corps industriels. On a envoyé par la poste aux déclarants 13.473 questionnaires du format 20×28 cm, joignant à chaque questionnaire, pour la réponse, une enveloppe franche de port. Le questionnaire comprenait les points suivants: renseignements d'ordre général sur l'établissement et son propriétaire; conditions d'emploi et de salaires des ouvriers en octobre 1935; intensivité de l'exploitation; outillage (moteurs primaires ou secondaires, autres machines d'exploitation); quantité et valeur des matières employées pour actionner des moteurs, pour éclairer et chauffer, même question pour les matières premières et les articles produits.

88.2% des questionnaires furent remplis; la proportion de ceux auxquels on n'a pas répondu, a été de 1.2% seulement; 10.6% des questionnaires concernaient des artisans n'appartenant pas aux catégories visées par l'enquête. Les déclarants ont mis assez de soin à répondre aux questions.

Avant le dépouillement des données, la Statistique officielle a fait compléter les réponses insuffisantes, éliminant et les fautes et les questionnaires concernant les établissements dont elle a constaté qu'ils n'appartenaient pas à la moyenne industrie. Après avoir élaboré les données (10.202 questionnaires), elle a publié les résultats dans l'Annuaire Statistique Hongrois relatif à 1935.

Les chiffres recueillis se rapportent à 3.256 moulins et à 6.946 autres établissements industriels. Les moulins avaient 4.690 ouvriers (en moyenne un peu plus de 1 ouvrier par moulin); les autres établissements en avaient 47.185 (en moyenne 7 ouvriers par établissement). La capacité totale des moteurs primaires représentait 60.8 mille CV dans les moulins et 7.8 mille CV dans les autres établissements. Quant à la capacité des moteurs secondaires actionnés par une énergie produite en dehors des établissements en question, elle représentait 7.2 mille CV dans les moulins et 14.6 mille CV dans les autres établissements. La valeur de production a été de 170 millions de pengős dans l'industrie meunière et de 186 millions dans les autres industries visées par l'enquête.

Si l'on compare les résultats avec les chiffres recueillis en 1930 sur la petite industrie (en laissant de côté l'industrie meunière pour laquelle on ne saurait faire de justes comparaisons, l'enquête de 1930 ayant différé de celle de 1936), on voit que le nombre des établissements de moyenne industrie a progressé de 39.8%, que celui des salariés y a augmenté de 16.1%, et que la valeur de production n'y monta que de 2.1%. Ainsi donc, tandis que la production industrielle augmentait en général, celle de la moyenne industrie a peu progressé. Toutefois, la moyenne industrie, bien que rencontrant des difficultés à cause de la concurrence de la grande industrie, a fait d'assez bonnes affaires. Notamment, dans les entreprises de moyenne industrie employant 7 ouvriers et 7.8 CV, les recettes brutes déclarées ont été en moyenne de 26.8 mille pengős. Les principales dépenses d'exploitation et de production y ont absorbé 87.4% des recettes brutes, les frais de matières d'exploitation représentant 68.1% de la valeur de production et les dépenses de personnel, 19.3%. Donc, les recettes nettes ont été, en moyenne, pour un établissement de moyenne industrie, de 3.5 mille pengős.

*

A magyar iparstatisztika az ipartörvényben s az azt kiegészítő rendeletekben megszabott irányelvek szerint az ipart két részre osztja: gyáriparra és kisiparra. A Gyáripari statisztika a gyári jellegű ipartelepek üzemi és termelési viszonyairól nyújt áttekintő képet, míg a nem gyári jellegű, tehát kisipari üzemek, műhelyek

Középipari statisztika.

La statistique de la moyenne industrie en Hongrie.

Résumé. En Hongrie, au mois de mars 1936, l'Office central de statistique a exécuté une enquête afin d'avoir des données pour la statistique des moyennes industries. L'opération portait sur ceux des établissements appartenant à la petite industrie qui avaient au moins 5 salariés et une certaine importance pour leur outillage et la valeur de production, y compris les moulins (même ceux employant seulement des concasseurs, sans égard à leur capacité de moudre, au nombre de leurs travailleurs, le gouvernement voulant avoir des renseignements complets sur l'industrie meunière). Afin de pouvoir comparer les chiffres avec ceux de l'industrie manufacturière, on n'a obligé que les industries proprement dites, c'est-à-dire celles de transformation, à fournir des données, laissant de côté le Bâtiment, l'industrie hôtelière (hôtels, restaurants, etc.), les coiffeurs, instituts de beauté, etc.

L'enquête fut exécutée d'après une liste des chefs d'établissement employant au moins 5 salariés, établie selon les données fournies par l'Institut Général des Assurances Sociales et les Corps industriels. On a envoyé par la poste aux déclarants 13.473 questionnaires du format 20×28 cm, joignant à chaque questionnaire, pour la réponse, une enveloppe franche de port. Le questionnaire comprenait les points suivants: renseignements d'ordre général sur l'établissement et son propriétaire; conditions d'emploi et de salaires des ouvriers en octobre 1935; intensivité de l'exploitation; outillage (moteurs primaires ou secondaires, autres machines d'exploitation); quantité et valeur des matières employées pour actionner des moteurs, pour éclairer et chauffer, même question pour les matières premières et les articles produits.

88.2% des questionnaires furent remplis; la proportion de ceux auxquels on n'a pas répondu, a été de 1.2% seulement; 10.6% des questionnaires concernaient des artisans n'appartenant pas aux catégories visées par l'enquête. Les déclarants ont mis assez de soin à répondre aux questions.

Avant le dépouillement des données, la Statistique officielle a fait compléter les réponses insuffisantes, éliminant et les fautes et les questionnaires concernant les établissements dont elle a constaté qu'ils n'appartenaient pas à la moyenne industrie. Après avoir élaboré les données (10.202 questionnaires), elle a publié les résultats dans l'Annuaire Statistique Hongrois relatif à 1935.

Les chiffres recueillis se rapportent à 3.256 moulins et à 6.946 autres établissements industriels. Les moulins avaient 4.690 ouvriers (en moyenne un peu plus de 1 ouvrier par moulin); les autres établissements en avaient 47.185 (en moyenne 7 ouvriers par établissement). La capacité totale des moteurs primaires représentait 60.8 mille CV dans les moulins et 7.8 mille CV dans les autres établissements. Quant à la capacité des moteurs secondaires actionnés par une énergie produite en dehors des établissements en question, elle représentait 7.2 mille CV dans les moulins et 14.6 mille CV dans les autres établissements. La valeur de production a été de 170 millions de pengős dans l'industrie meunière et de 186 millions dans les autres industries visées par l'enquête.

Si l'on compare les résultats avec les chiffres recueillis en 1930 sur la petite industrie (en laissant de côté l'industrie meunière pour laquelle on ne saurait faire de justes comparaisons, l'enquête de 1930 ayant différé de celle de 1936), on voit que le nombre des établissements de moyenne industrie a progressé de 39.8%, que celui des salariés y a augmenté de 16.1%, et que la valeur de production n'y monta que de 2.1%. Ainsi donc, tandis que la production industrielle augmentait en général, celle de la moyenne industrie a peu progressé. Toutefois, la moyenne industrie, bien que rencontrant des difficultés à cause de la concurrence de la grande industrie, a fait d'assez bonnes affaires. Notamment, dans les entreprises de moyenne industrie employant 7 ouvriers et 7.8 CV, les recettes brutes déclarées ont été en moyenne de 26.8 mille pengős. Les principales dépenses d'exploitation et de production y ont absorbé 87.4% des recettes brutes, les frais de matières d'exploitation représentant 68.1% de la valeur de production et les dépenses de personnel, 19.3%. Donc, les recettes nettes ont été, en moyenne, pour un établissement de moyenne industrie, de 3.5 mille pengős.

*

A magyar iparstatisztika az ipartörvényben s az azt kiegészítő rendeletekben megszabott irányelvek szerint az ipart két részre osztja: gyáriparra és kisiparra. A Gyáripari statisztika a gyári jellegű ipartelepek üzemi és termelési viszonyairól nyújt áttekintő képet, míg a nem gyári jellegű, tehát kisipari üzemek, műhelyek

helyzetéről rendszeres iparstatisztika nincs. Az 1930. évi népszámlálással kapcsolatos kisipari statisztikai felvétel, melyet a Magyar Statisztikai Szemle 1935. évi 6. száma ismertetett, a régebbi kisipari statisztikai adatgyűjtési kísérletekkel szemben már elfogadható eredményeket ért el, olyanokat, amelyek a kisipari statisztikának 5 vagy 10 évenként visszatérő rendszeresítésével összehasonlításra alkalmas alapul szolgálhatnak.

Az iparstatisztika kiépítésére irányuló terv az évenként ismétlődő gyáripari statisztika és az 5 vagy 10 évenként rendszeresen végrehajtandó kisipari statisztika mellett szükségesnek tartotta, hogy a nem gyári jellegű, de teljesítőképesség szempontjából és fejlődőképesség szerint ahhoz közelálló jelentősebb ipari üzemek is évenként statisztikai megfigyelés alá kerüljenek. A gyáripari és kisipari statisztika mellett tehát az ú. n. középipari statisztika rendszeresítése volt tervbe véve, mely a fejlettebb ipari államokban már ismert keretek között a legalább 5 munkást foglalkoztató, de a gyári jellegét el nem érő ipari üzemek adatszolgáltatásával évenként hajtattott volna végre.

Sajnos, a terv megvalósítására az 1935. évig anyagi okokból nem kerülhetett sor, pedig az 1930. évi kisipari statisztika eredményei rámutattak arra, hogy az iparfejlesztési politika irányításánál nem elég csak a gyáriparat figyelemmel kísérni, legalább tájékoztató adatok gyűjtésével állandó megfigyelés alatt kell tartani a kisipart is, amelynek helyzete még az ipari prosperitás idejében is csak ritkán alakul a gyáriparéval párhuzamosan. A gyáripar helyzete az 1930—1932. évi válság után érezhetően javult, míg a kisipart, mely a gazdasági élet minden ágára ránehezedő súlyos megpróbáltatásokat a gyáriparnál lényegesen nagyobb mértékben sýnylette meg, a gazdasági és szociális bajok közt folytatott küzdelmeiben elmerülés fenyegette.

A kérdés megoldására irányuló kormányintézkedések 1936-ban a kisipar helyzetének újabb statisztikai feltárását tették szükségessé, mert az 1930. évi felvétel eredményei a gazdasági élet erős hullámozása, a termelési és üzemi viszonyok gyorsütemű változásai miatt öt év múlva már nem tekinthetők időszerűeknek. Bár az elmúlt öt esztendő indokoltta tette volna az egész kisiparra kiterjedőleg

az 1930. évben végrehajtott iparstatisztikai felvétel megismétlését, azonban az olyan költségterhet jelentett volna, amelyet biztosítani nem lehetett. Megoldásul a már régebben tervbe vett u. n. középipari statisztika megszervezésére és végrehajtására esett a választás.

A középipar fogalma ismeretlen és csak nehezen határozható meg az ipartelepeknek, üzemeknek az a köre, amely a gyáripar és kisipar között üzemi és termelési viszonyainak jelentősége folytán egyaránt a közép helyet foglalhatja el. Hiszen a gyáripari statisztika, a gyári jellegű ipartelepek közé a vonatkozó miniszteri rendelet alapján nem egy esetben inkább a középiparba tartozó iparvállalatot is besoroz.

A középipari statisztika megszervezésének első teendője az adatszolgáltatásra kötelezett vállalatok körének megállapítása volt, melynél az 1930. évi felvétel eredményei szolgáltak alapul. Az 1930. évi felvétel 156.327 kisipari üzemet számolt össze, melyek közül 90.870 alkalmazott nélkül dolgozott, 58.303 pedig legfeljebb 4 alkalmazottat foglalkoztatott, míg az 5 vagy annál több alkalmazottat foglalkoztató kisipari vállalatok száma mindössze 7.154 volt, tehát a kisipari vállalatok 4,5%-át tette. A legalább 5 alkalmazottal dolgozó kisipari üzemek termelése viszont 286,3 millió pengő értéket képviselt, az egész kisipari termelés értékének 38,1%-át. Az adatgyűjtés és az adatszolgáltatás nagy megkönnyítését jelentette az az elgondolás, mely a középipari statisztika keretében csak ez utóbbi rétegre terjedt ki, s bár a kisipari vállalatok közül csak minden 23.-at kötelezett adatszolgáltatásra, mégis módot nyújtott arra, hogy a kisiparban alkalmazottak 42,2%-ának gazdasági és szociális helyzetét megfigyelés alá vonja s a kisipari termelés alakulását, melynek 38,1%-át ezek az üzemek állítják elő, tüzetes statisztikai adatokkal világíthassa meg.

A középipari statisztikában az adatszolgáltatásra kötelezett iparvállalatok névjegyzékébe tehát azok az iparvállalatok vétettek fel, amelyek a gyáripari statisztikában nem szerepelnek, de legalább 5 alkalmazottat foglalkoztatnak. A névjegyzék összeállításánál az Országos Társadalombiztosító Intézet és az ipartestületek nyújtottak értékes segítséget, rendelkezésre bocsájtva a legalább 5 alkalma-

zottat foglalkoztató ipari munkaadók, illetve ipartestületi tagok községenként összeállított névsorát a foglalkozás és az alkalmazottak — segédek, munkások, tanoncok — számának feltüntetésével.

Az így megállapított keretet egyrészt a rendelkezésre álló szűkös költségfedezet miatt még szűkíteni, másrészt azonban újabb kívánságok teljesítése érdekében bővíteni kellett. Az építőipar, a vendéglátó iparok (szállodások, vendéglősök, kávékók stb.) és a személyes szolgáltatások körébe tartozó iparágak (borbély, fodrász, kozmetika stb.), amelyek a tulajdonképpeni ipar körébe nem tartoznak az adatgyűjtésből kihagyattak s így a felvétel csak az ú. n. átalakító iparok körébe tartozó üzemekre terjedt ki. Viszont a malmipar jelentősége és a szükséges kormányintézkedések céljaira kívánt malmipari statisztikai adatok teljessége szempontjából ki kellett terjeszteni a középipari felvételt az összes malmokra és darálókra is, tekintet nélkül arra, hogy hány alkalmazottal dolgoznak vagy milyen örlőképességük van. Az előbbi módosítás lehetővé tette az adatgyűjtés eredményeinek a gyáripari statisztika eredményeivel való összehasonlítását, s az iparnak azonos szempontok szerint sokkal szélesebb körben való statisztikai megvilágítását, míg az utóbbi módot nyújt a régebbi önálló nagy malmipari felvételek elmaradása óta oly sokat hangoztatott teljes malmipari statisztika legalább némi pótlására.

Az adatszolgáltatásra kötelezett iparvállalatok (iparosok) névjegyzékének összeállítása után gyors ütemben végrehajtott adatgyűjtés módszerét, kérdőívét s az adatok felülvizsgálásának és feldolgozásának rendszerét az alábbiakban ismertetjük.

A kérdőíveket az adatszolgáltatásra kötelezettek címére a Statisztikai Hivatal posta útján, díjmentes válaszborítékokkal együtt küldötte ki. A 20×28 cm. nagyságú 6 oldalas kérdőív a következőket tartalmazta:

I. (Tulajdonos és ipartelep). — Az ipartelep cégszerű megnevezése, alapítási éve. — A tulajdonos, tulajdonosok (bérnök) neve, vallása, állampolgársága, iskolai végzettsége. — Az ipartelep helye. Az ipartelepen előállított főbb iparcikkek.

II. (Alkalmazottak, fizetések, bérek). Tisztviselők, művezetők; számuk, iskolai végzettségük, 1935. év okt. havi javadalmazásuk nemek szerint. Munkások száma, egy napi összes keresete, alkalmaztatási viszony (segéd, szakmunkás, napszámos, tanonc, segítő családtag) és nemek szerint, 1935. év okt. hó első munkanapján.

III. (Az üzem intenzitása). A legerősebb üzemi menet ideje (hónapja) és munkáslétszáma. Átlagos munkáslétszám. — Vasárnapi munka. Évi összes üzemnapok, a rendes heti üzemnapok, napi üzemórák száma. Éjjeli munka.

IV. (Gépi berendezés). a) Gőzkazánok. b) Elsődleges (primaire) motorok, — másodlagos (secondaire), vagyis villamos motorok (saját árammal — idegen árammal) darabszáma, lóerő teljesítőképessége. c) Áramfejlesztő (energia termelő) gépek. d) Munkagépek.

V. (Anyagfelhasználás). A hajtóerőt szolgáltató, fűtő, világító energia mennyisége és beszerzési értéke. (Szén, benzin, villamosáram stb.). Az előállított gyártmányok nyersanyagainak s az üzemi segédanyagoknak mennyisége és beszerzési értéke.

VI. A főbb üzemi és termelési költségek összefoglalása. (Fizetések, bérek, — világító-, motorhajtó-, fűtőanyagok, — nyersanyagok, üzemi segédanyagok, — betegsegélyző és balesetbiztosítás kiadásai).

VII. Végül a felhasznált emberi és gépi erő által átalakított nyersanyagokból előállított iparcikkek megnevezése, mennyisége és értéke.

Az adatszolgáltatásra kötelezett iparvállalatok (iparosok) címére 1936. évi március hó 7. és 10-e között 13.473 darab kérdőív ment ki, s a kiállított kérdőívek 88,2%-a érkezett be, míg az iparvállalatok 10,6%-a szóbeli vagy levélben bejelentett közlés alapján az adatszolgáltatásra kötelezettek névsorából töröltetett. Az adatgyűjtés körébe vont iparosoknak tehát csak 1,2%-a maradt adós a válaszával. (Az Ir Szabadállamban az 1933. év folyamán végrehajtott kereskedelmi statisztikai felvétel alkalmával például a kiküldött íveknek csak 82%-a érkezett vissza).

A tulajdonképpeni feldolgozást megelőző revízió az egyes kérdőíveket felülvizsgálta szakszerűség és számszerűség szempontjából, a hibákat javította s kisselejtezte a felvétel körébe nem tartozó, a

középipari jelleget el nem érő, vagy azt meghaladó ipartelepek kérdőíveit.

Végleges feldolgozásra került 10.341 darab kérdőív. A feldolgozás 1936 október havában nyert befejezést s az adatgyűjtés főbb eredményeit az 1936. év végén megjelent Magyar Statisztikai Évkönyv közölte.

Az adatszolgáltatók általában kielégítő gondossággal töltötték ki a kérdőíveket. Természetesen, különösen a termelési érték bevallása körül akadtak ferdtések és hiányok, azonban ezek a felülvizsgálat során nagyrészt helyesbíthetők és pótolhatók voltak. — A gazdasági természetű adatgyűjtéseknek meg vannak a maguk állandó és megisméltendő nehézségei, különösen, ha kisebb műveltségű rétegek adatainak felvételéről van szó, s ezek a nehézségek a világ összes statisztikai szervei előtt ismeretesek. A kisegyzisztencia nem ismeri el és nem ismeri fel az adatgyűjtések fontosságát. A válaszadásnál a megértés hiánya, az adózástól való félelem, sőt gyakran ellenséges érzület befolyásolja, az anyagi helyzetével összefüggésbe hozható kérdések elől pedig lehetőleg elzárkózik. Ez így van a gazdasági fejlettség legmagasabb fokán álló országokban is. Az angol Board of Trade-et ezek a nehézségek kényszerítették arra, hogy az újabb ipari statisztikákból a „Census of Production“-okból a tíznél kevesebb alkalmazottat foglalkoztató üzemeket kizárja, s ilyen irányú panaszokkal vezet be majdnem minden állam a gazdasági természetű — különösképpen az iparstatisztikai — adatközléseit. (Lásd: pl. az olasz „Censimento degli esercizi industriali e commerciali al 15 Ottobre 1927—V“ VIII. kötet 5. oldal).

A középipari statisztika adatainak feldolgozása előtt a lényegesebb hibák kiküszöbölhetők voltak, úgyhogy a rendelkezésre álló adatokból érdekes bepillantás nyerhető a magyarországi középipar szerkezetébe, 1935. évi állapotába. Az adatok egymáshoz való viszonya éles fényvel világítja meg a középiparnak, mint a kisipar legfelsőbb rétegének jellegzetességeit, míg az 1930. évi adatokkal való összehasonlítása rámutat arra, hogy a középipar helyzete az utolsó öt év alatt hogyan alakult.

A középipari statisztika 6.946 működő iparvállalatot és 3.256 malmot vont statisztikai megfigyelés alá, összesen tehát 10.202 ipar-

telepre terjedt ki. A malmokban mindössze 4.690 munkás, tehát átlag alig több, mint egy, a többi ipartelepen összesen 47.185, tehát telepenként átlag 7 munkás dolgozott. Ezzel szemben az erőgépek teljesítőképessége a malmokban 60·8 ezer, míg a többi ipartelepen csak 7·8 ezer lóerőt képviselt. A malomipari termelés értéke 170 millió pengőt, az iparvállalatok műhelyeiben előállított iparcikkek és a végzett ipari munkák értéke pedig 186 millió pengőt ért el.

Az első középipari felvétel eredményeinek az 1930. évi kisipari statisztika megfelelő adataival való összehasonlításánál, tehát az 1935. évi felvétel főbb eredményeit csak az új. n. átalakító iparokba tartozó s legalább 5 alkalmazottat foglalkoztató üzemekről összeállított 1930. évi adatokkal egybevetve, mindenekelőtt rá kell mutatnunk a népszámlálással kapcsolatos iparstatisztikai felvételeknek az önállóan végrehajtott felvételekkel szemben megállapítható hátrányaira. A népesség összeírása mellett s a foglalkozásnak bemondás alapján történt megállapításával az üzem létezéséről számos esetben tudomást sem szerez az adatgyűjtés, pl. szóba sem kerülnek a gazdaságokban a darálók, sőt néha a malmok sem, sokszor figyelembe nem jönnek a mellékfoglalkozásként vagy a családtagok által üzemeltetett iparok stb., maga az üzem létezése és az ipari termelés viszonyainak megállapítása, mely az ipari statisztikának központjában áll a népszámláláshoz fűződő más érdekek mellett háttérbe szorul.

Minthogy az 1935. évi középipari felvétel eredményei a gyáripari statisztika céljaira megállapított ipari fő- és alcsoport részletezéssel állították össze, viszont az 1930. évi kisipari statisztikai feldolgozás a népszámlálás foglalkozási csoportosítását követte, a közölt táblázat összeállításánál az 1930. évi adatokat megfelelőleg át kellett csoportosítani.

Az összehasonlíthatóság érdekében az 1930. évi kisipari adatgyűjtés eredményeiből kihagytuk azokat az iparágakat, amelyekre az 1935. évi középipari statisztika nem terjedt ki, de célszerűnek látszik elhagyni a malomiparra vonatkozó adatokat is, mert az 1930. évi népszámlálással kapcsolatosan végrehajtott felvételnél főleg a darálók nagyrésze kimaradt, amit csak az 1935. évi adatgyűjtés során lehetett megállapítani.

A középipari telepek száma, munkáslétszáma és termelése 1930-ban és 1935-ben.

Nombre des établissements de moyenne industrie ; leur effectif ouvrier et leur production, en 1930 et 1935.

Ipari főcsoport száma és megnevezése <i>Numéros et désignation des grandes catégories d'industries</i>	Az üzemben volt ipartelepek száma <i>Nombre des établissements en activité</i>		Munkáslétszám <i>Effectif ouvrier</i>		Termelési érték ezer pengőben <i>Valeur de production, en milliers de pengős</i>	
	1930	1935	1930	1935	1930	1935
I. Vas- és fémipar — <i>sidérurgique et métallurgique</i>	568	751	5.453	5.140	14.521	16.227
II. Gépgyártás — <i>construction méca- nique</i>	326	550	3.179	3.871	11.820	9.562
III. Kő-, agyag- és üvegipar — <i>de la pierre, poteries et verreries</i>	191	291	1.815	2.407	6.925	4.215
IV. Fa- és csontipar — <i>du bois et de l'os</i>	551	845	4.620	6.529	14.619	16.873
V. Bőr-, sörte-, tollipar — <i>du cuir, du poil et de la plume</i>	61	104	541	667	2.155	2.270
VI. Fonó- és szövőipar — <i>textile</i>	171	302	1.883	2.485	5.983	6.184
VII. Ruházati ipar — <i>du vêtement</i>	1.550	2.393	13.953	15.933	42.060	38.482
VIII. Papirosipar — <i>du papier</i>	59	99	521	787	2 171	2.544
IX. Élelmezési ipar — <i>de l'alimenta- tion</i>	1.051	4.507	8.366	12.613	67.356	248.861
IX. Malomipar nélkül — <i>non compr. les moulins</i>	870	1.251	7.178	7.713	63.507	78.902
X. Vegyészeti ipar — <i>chimique</i>	39	85	373	497	2.749	4.120
XII. Sokszorosító- és műipar — <i>poly- graphique</i>	211	275	1.786	1.957	7.247	6.678
I-XII. Összesen — <i>Total</i>	4.778	10.202	42.490	52.886	177.606	356.016
Malomipar — <i>Ind. meunière</i>	181	3.256	1.188	4.900	3.849	169.959
I-XII. Összesen malomipar nélkül — <i>Total, non compr. l'industrie meunière</i>	4.597	6.946	41.302	47.986	173.757	186.057

Az ipartelepek számának növekedését tehát részben a népszámlálással kapcsolatos 1930. évi kisipari felvétel hiányossága magyarázza, de mindenesetre összefügg az az ipar általános javuló helyzetével is s így egyben az iparosodás erősödésének kétségszövegbevonhatatlan tünete. A középipari telepek számának 51,1%-os szaporodása mellett azonban a termelési értéknek mindössze 7,1%-kal történt emelkedése, sőt az alkalmazottak számánál megállapítható 16,2%-os növekedés is azt mutatja, hogy a középipar az ipari termelés általános javulásában nem tudta elérni az öt megillető színvonalat. A gyáripar fejlődése mellett a versenyt felvenni nem bíró kisipar fokozatosan tért veszt, ellenállóképessége gyengül s a középipari vállalatoknak csak a kisebbik része jut megfelelő foglalkoztatottsághoz.

Azonban a középipar 1935. évi helyzete rávilágító jellegzetes adatok azonkívül, hogy a középiparnak a nagyipar előretörése és a kisipar visszafejlődése között erősen érezhető termelési nehézségeit is

mutatják, a középipari vállalatok kielégítő üzleteredményéről szólnak. Átlag egy-egy középipari vállalat, mely 7 munkással és 7-8 lóerőt jelentő motorikus erővel dolgozik, bruttó bevételként 26,8 ezer pengőt mutat ki. A termelési értékkel szemben súlyos tehertételként mutatkoznak a nyersanyag és üzemi anyagköltségek, valamint az alkalmazottak részére kifizetett illetmények és munkabérek, ugyanis az előbbi a termelési értéknek 68,1%-át, az utóbbi 19,3%-át teszi, tehát a főbb termelési költség a bruttó bevételnek 87,4%-át emésztette fel. De ennek leszámítása után is átlag 3,5 ezer pengő nyersjövedelem jut egy-egy középipari telepre, tehát a műhelybér, adók, egyéb közterhek s más üzemi vagy üzleti költségek leszámítása után maradótiszta jövedelem, ha nem is gondtalan, de kétségkívül kellő megélhetési alapot biztosít. Figyelembe vehetjük ebből a szempontból még azt is, hogy az országos átlaggal szemben a fővárosban a középipari telepektiszta jövedelme annak mintegy a kétszeresére tehető.

Farkasfalvi Sándor dr.

● KERESKEDELEM ÉS KÖZLEKEDÉS ●

Magyarország kenyérmag- és lisztkivitele.

Les exportations hongroises de grains panifiables et de farines.

Résumé. En 1936, les exportations hongroises de froment et de seigle, y compris les farines obtenues de ces produits, ont représenté presque 96 millions de pengős. Ainsi donc, quoique accusant un progrès notable, elles ont été bien inférieures à celles des années ayant précédé la crise.

Le tableau 1 indique les exportations en question pour les 5 dernières années. En 1933—35, les prix de froment ayant fort baissé, les exportations de froment, donnant très peu par rapport à leur volume, sont tombées bien au-dessous de ce qu'elles étaient avant la crise, où la valeur en était montée jusqu'à 135 millions de pengős. Ces exportations-là montrent d'une façon caractéristique les conséquences de la crise économique mondiale. — Les exportations de seigle ont énormément diminué en valeur et en volume par rapport aux temps d'avant la crise, où elles représentaient en moyenne 1 ou 2 millions de q par an. — Pour la farine de froment, autrefois un des articles les plus importants du commerce extérieur de la Hongrie, l'exportation, ayant extrêmement baissé, augmenta ces dernières années dans une mesure insignifiante. — Dans nos tableaux 2 et 3, nous comparons avec la production, les exportations de froment et de seigle, indiquant aussi celles des farines obtenues de ces produits. Offrant des données semestrielles, ces tableaux permettent d'observer, indépendamment de l'année civile, la période de vente.

Les tableaux 4, 5 et 6 indiquent, pour les 5 dernières années, le volume des exportations de froment, de farine de froment et de seigle.

Il ressort des données ci-dessus que les exportations hongroises de froment et de farine de froment, après avoir fort baissé, ont augmenté.

*

Magyarország búza- és rozs-, valamint búzaliszt- és rozsliszt-kivitelének értéke az 1936. évben együttvéve kevés híján 96 millió (95,878.985) pengő volt. Ez az összeg még igen messze van a jó konjunktúrájú évek eredményeitől, mégis — különösen a búza — a közvetlenül megelőző évekhez viszonyítva úgy az eladott mennyiség, mint az elért ellenérték tekintetében számottevő javulást mutat mezőgazdasági kivitelünknek e legfontosabb csoportjában.

Az említett négy kiviteli cikk forgalmát az elmúlt öt évről az 1. számú tábla ismereti. A megelőző, sokkal kedvezőbb forgalmú évek adataira csak a szövegben történik utalás.

Eszerint búzakivitelünk 1936-ban olyan arányokat ért el, hogy 5·7 millió m.-mázsás mennyiségével az eddig legnagyobb 1929. évi kivitel mennyiségét is (4·9 millió m.-mázsa) erősen felülmulta. Az 1932. évi csekély kiviteli mennyiség (a megelőző évekkel szemben is) a kivitel mélypontját jelentette. Az 1933—1935. évek eredménye a jó évek átlaga körül mozgott. Nem ilyen kedvező a kép a kivitel értéke szempontjából. E tekintetben csak a legutóbbi években mutatkozik javulás, ami főleg az ú. n. római egyezmények által nyújtott előnyökre vezethető vissza. Az idei búzakivitelnek kereken 80·6 millió pengős értéke a válságot megelőző évek közül megközelítette az 1928. évit (88·9 millió P), de még nagyon messze

1. Magyarország kenyérmag- és lisztkivitele az 1932—1936. években mennyiség és érték szerint.

Exportations hongroises de grains panifiables et de farines en 1932—36, suivant le volume et la valeur.

É v Années	Búza Froment	Rozs Seigle	Búzaliszt Farine de froment	Rozsliszt Farine de seigle
a) Mennyiség métermázsában — volume, q				
1932	1,439.100	522.145	598.048	14.019
1933	4,503.649	1,413.928	491.547	32.602
1934	4,557.952	889.856	490.017	1.233
1935	3,307.750	207.648	526.734	1.174
1936	5,711.617	417.532	541.748	272
b) Érték pengőben — valeur, en pengős				
1932	21,004.705	7 008.545	13,587.209	308.418
1933	43,694.960	7,652.461	8,804.746	404.265
1934	54,189.088	5,842.513	9,556.631	13.563
1935	52,720.664	2,664.588	10,913.648	18.946
1936	80,556.390	5,282.541	10,035.172	4.882
c) Az összes kivitel értékének %-ában par rapport à la valeur des exportations totales, %				
1932	6·28	2·10	4·06	0·10
1933	11·17	1·95	2·24	0·11
1934	13·41	1·44	2·36	0·01
1935	11·68	0·59	2·41	0·01
1936	15·90	1·04	1·98	0·00

maradt az 1926-ban elért legmagasabb (135·4 millió), úgyszintén az 1927. évi (102·7 millió) és 1929. évi (126·4 millió) kitűnő exporteredményektől. A nagy esés nem annyira a kiviteli mennyiség csökkenésében, mint inkább a búza árának ismeretes leromlásában leli magyarázatát és a statisztika adatai között talán legjellegzetesebben érzékelteti a világválságnak pusztító kihatásait Magyarországon. Elég e tekintetben arra utalni, hogy az 1936. év kivitele, amely mennyiségben az idézett évek között — mint az a fentiekből kitűnik — a legnagyobb volt, s amellet a közelmúlt évekhez viszonyítva lényegesen kedvezőbb értékesítési lehetőségek mellett zajlott le, értékben mennyire elmaradt pl. az 1926—1929. években elért eredményektől. Ha pedig összehasonlítjuk az 1936. évi 5·7 millió m.-mázsás kivitel 80·6 millió pengős értékét az 1925. évi 2·2 millió m.-mázsás kivitel 77·3 millió pengős, vagy akár a már kedvezőtlenebbül értékesített 1930. évi 3·5 millió m.-mázsás kivitel 73·7 millió pengős értékével, az exportált mennyiség és az elért érték közötti aránytalanság még szembe-tűnőbb lesz. Legjellemzőbbek erre vonatkozóan a búza külkereskedelmi egységértékei. E tekintetben a helyzet legkedvezőbb volt a már említett 1925. évben, amikor a búza m.-mázánkénti külkereskedelmi egységértéke (ab magyar határ) átlagosan 34·54 pengő volt, az 1926—27. években pedig még mindig kerek 33 pengős egységértékkel sikerült az exportot lebonyolítani. Az erős romlás 1931-ben kezdődött és 1933-ban 9·70 pengővel érte el a mélypontot. Azóta a helyzet ismét megjavult, bár az 1936. évi 14·10 pengős egységérték — sajnos — még felét sem jelentette az 1925. évinek. Azoknak az éveknek kedvező konjunktúrájára is jellemző, hogy az idej exportért az 1925. évi egységértékek alapján kereken 197 millió, a még mindig kedvező 1929. évi értékek alapján pedig kereken 149 millió pengő értéket kaphatott volna a magyar gazdasági élet. Hogy a legutóbbi évek ismét javulást hoztak, elsősorban az ú. n. római egyezményekben biztosított előnyöknek, s amellet az emelkedő világszertei áraknak köszönhető.

Kevésbé jelentős a rozs kivitele. Az 1. számú táblán feltüntetett éveket megelőző időszakban a rozs kivitele általában 1—2 millió m.-mázsa körül mozgott és csak a kritikus 1931. évben esett 681 ezer m.-mázására. Az elmúlt öt évben csak 1933-ban

emelkedett a régebbi évek színvonalára, 1935-ben a mélypontot érte el és 1936-ban kereken 418 ezer m.-mázsa volt. Az értékadatok alakulására is jellemzők a búzáról előadottak, vagyis a gabonaárak szinte végzetes válsága itt is súlyosan érezhető volt, aminek következtében a konjunktúra éveinek adatait még csak megközelítően sem voltak elérhetőek. 1925-ben és 1926-ban 37·1, illetve 49·4 millió pengő értéket képviselt a rozs kivitele, s fokozatosan esett az 1932. évi 7 millióra. Átmeneti javulás után 1935-ben érte el az értékadatok mélypontját, 1936-ban viszont ismét 5·3 millió pengő értékű volt. Maguknak az egységértékeknek csökkenése nem volt egyenletes. Legmagasabb 1925-ben és 1927-ben volt (29·92 pengő és 29·55 pengő), s az első súlyosabb csökkenés csak 1929-ben következett be, hogy azután egészen az 1933. évi 5·41 pengős egységértékig zuhanjon. Azóta itt is bekövetkezett a javulás, szintén az Ausztriával és Olaszországgal szemben elért kedvezőbb árak következtében. Az 1925—1928. évek értékesítési lehetőségei mellett természetesen a rozskivitel értéke is mintegy kétszerese lehetett volna a tényleg elért összegnek, akár 1935-ben, akár 1936-ban.

Búzaliszt-kivitelünk összezsugorodása az utóbbi években sem szűnt meg, helyesebben nem javult elég erőteljesen. Míg az 1932. előtti években milliók mennyiségekkel szerepelt kivitelünkben, 1932-ben hirtelen zuhanással 598 ezer m.-mázására esett vissza, majd 1934-ig tovább esett, s a két utolsó esztendőben sem javult érdemlegesen. Az 1936. évi 542 ezer m.-mázsás export az 1932 előtti időszakhoz képest, — amikor 1·2, 1·9, 2·4, sőt egy ízben több mint 2·6 millió m.-mázst szállítottunk külföldre, — majdnem jelentéktelen. Ugyanazokban az években a kivitel értéke 74 és 116 millió pengő között hullámozott és csak 1931-ben zuhant 28 és fél millió pengőre, hogy azután a táblázaton felsorolt években 8·8 millióig csökkenjen. Az elmúlt két év hozott ugyan javulást, de az 1936-ban elért 10 millió pengős kiviteli érték a fent idézettekkel szemben igen szerény tétel, különösen ha figyelembe vesszük, hogy az 18·52 pengős egységérték alapján jött létre, míg pl. 1925-ben a búzaliszt külkereskedelmi egységértéke 60·36 pengő volt. Utóbbival számítva még a mennyiségileg lényegesen csökkent kivitelnek is a tényleg elért eredménnyel szemben több mint háromszoros, kereken majdnem 33 millió pengő értékűnek kellett volna lennie.

2. Magyarország búzatermése, összehasonlítva a búza és búzaliszt kivitelével az 1932—1936 években.

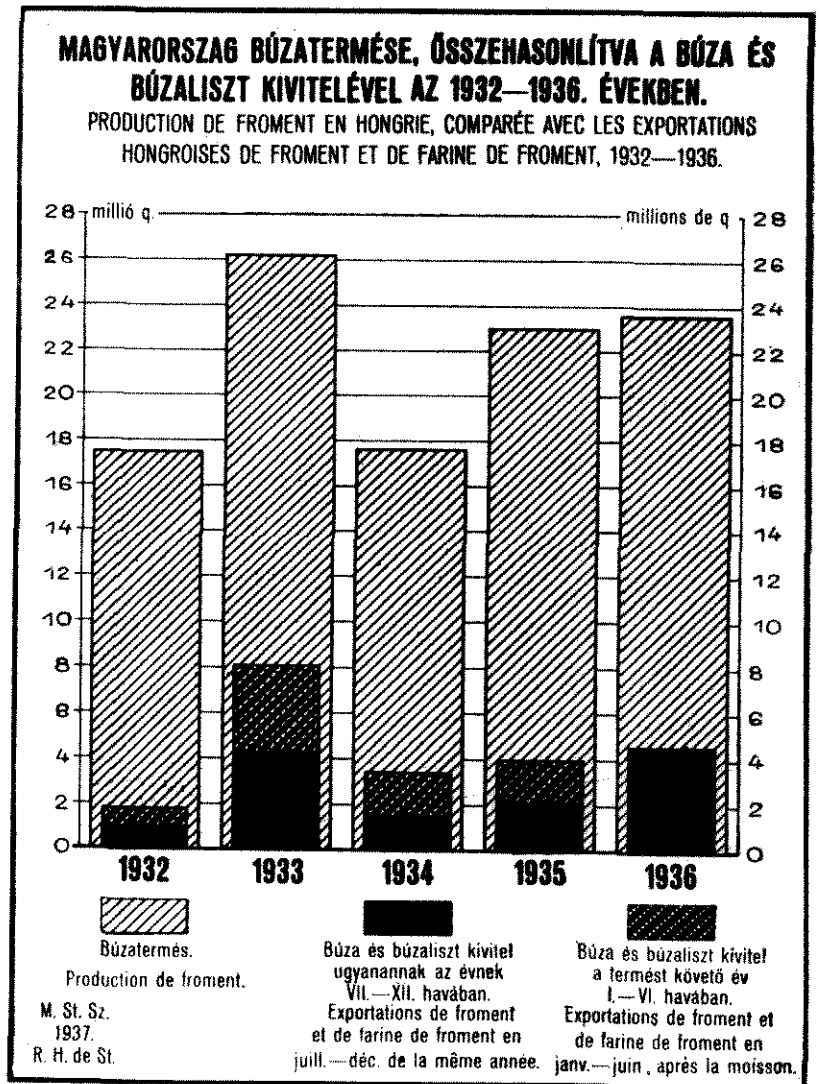
Production de froment en Hongrie en 1932—36, comparée avec les exportations hongroises de froment et de farine de froment.

Év Années	Búzatermés Production de froment Mennyiség méter- mázsában q	Év és hó Années et mois (ces derniers en chiffres romains)	Búza- és búzaliszt- kivitel ¹⁾ Exportations de froment et de farine de froment ¹⁾ Mennyiség m.-mázsában q
1932	17,544.002	1932. VII-XII. 1933. I-VI.	1,064.898 828.505 } 1,893.403
1933	26,224.140	1933. VII-XII. 1934. I-VI.	4,330.540 3,700.462 } 8,031.002
1934	17,642.468	1934. VII-XII. 1935. I-VI.	1,510.846 1,875.109 } 3,385.955
1935	22,922.206	1935. VII-XII. 1936. I-VI.	2,134.953 1,828.827 } 3,963.780
1936	23,607.541	1936. VII-XII.	4,605.121

¹⁾ A búzalisztet búzára átszámítva. Az átszámításnál minden 0.75 m.-mázsa liszt, 1 m.-mázsa búzának vétetett. — *La farine de froment convertie en froment.*
Base: 1 q de froment = 0.75 q de farine.

Rozslisztet 1936-ban mindössze 272 m.-mázsát adtunk el külföldre, — a régebbi évekhez képest úgyszólván semmit, hiszen a megelőző esztendőkből is volt valamelyes kivitel, a válságot megelőző időszakban pedig az export mintegy 190 ezer m.-mázsról csökkent fokozatosan 43 ezer m.-mázsa (1931). Az értéke is — a korábbi években — állandóan több, sőt pl. az 1925: évben 9.2 millió pengő volt.

Az itt tárgyalt kiviteli cikkek eladható mennyisége főleg a világszertei helyzettől és a hazai terméstől függött. Az előbbire reámutatni túl messzire vezetne, elég, ha a hazai termés mennyiségét hasonlítjuk össze a kivittel. Ez esetben a búzalisztet szokás szerint búzára kell átszámítani, másrészt a mindenkor termés mennyiségét az aratást követő időszakokkal kell összehasonlítani, köztudomású lévén, hogy a betakarított termés külföldi értékesítése főleg a naptári év második felében történik, míg az első fél-esztendőben az előző évi termésből megmaradt készletek kerülnek eladásra. A 2. sz. táblán a kettéosztott naptári év külön-külön kimutatott adatai ezt a folyamatot világosan mutatják. Ha a táblán az egyes évek második felének s a reákövetkező év első felének adatait összeadjuk, kitűnik, hogy az 1932. évi gyengébb termést követő értékesítési „kampány” során 1.9 millió, az 1933. évi bő termésből pedig több mint 8 millió

m.-mázsa került külföldre búza és búzaliszt alakjában. 1934-ben ismét gyengébb termés következett, amelyből azonban mégis — most már kedvezőbben megszervezett export segítségével — 3.4 millió m.-mázsa került külföldre, míg az 1935. évi aránylag jó termésből majdnem 4.0 millió m.-mázsa értékesítettünk. Az 1936. évi termés — ha nem is váltotta be a vérmes reményeket s a sokszor túlzott híreket — az ideiglenes adatok szerint több mint 23.6 millió m.-mázsa volt, amiből december végéig 4.6 millió m.-mázsa szállítottunk külföldre. A táblázat szerint az előző évek megfelelő időszakához viszonyítva ez az eddig elért legjobb eredmény. Figyelemre méltó még, hogy az 1933. évi kitűnő termés még az 1934. év első felében is milyen hatalmas kivitel tett lehetővé, sajnos, elég kedvezőtlen értékesítés mellett.

A 3. számú tábla a teljesség kedvéért az utolsó évek rozstermését és -kivitelét hasonlítja össze, a kivitelbe természetesen a rozslisztet is beleszámítva. Az 1933. évi jó termés kivitelünkre természetesen kedvezően éreztette hatását. Az 1935. évi aratás nem hozott sokkal rosszabb eredményeket, mint az 1932. évi, a kivitel viszont ugyanahhoz az évhez viszonyítva, felére esett. Az 1936. évi termés ideiglenesen megállapított mennyisége 7.3 millió m.-mázsa, amiből

3. Magyarország rozstermése, összehasonlítva a rozs és rozsliszt kivitelével az 1932—1936. években.

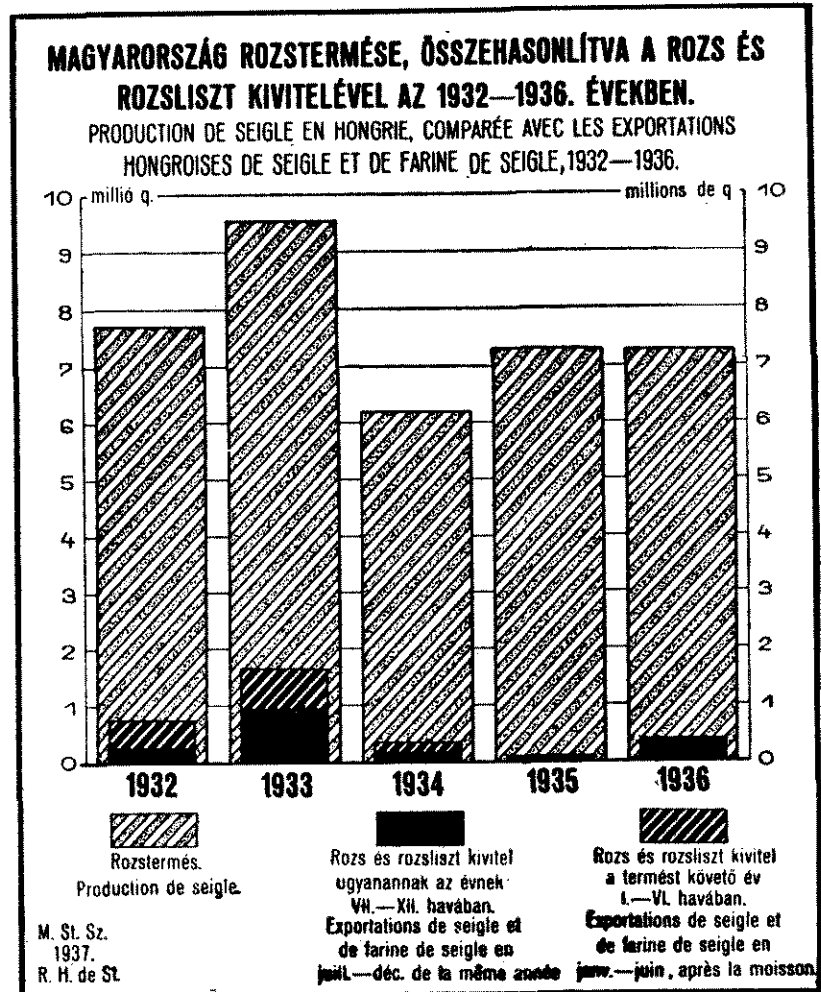
Production de seigle en Hongrie en 1932—36, comparée avec les exportations hongroises de seigle et de farine de seigle.

Év Années	Rozstermés Production de seigle Mennyiség m.-mázsában q	Év és hó Années et mois (ces derniers en chiffres romains)	Rozs- és rozsliszt- kivitel ¹⁾ Exportations de seigle et de farine de seigle ¹⁾ Mennyiség mm-ban q
1932	7,696.757	1932. VII-XII. 1933. I-VI.	234.446 } 519.080 } 753.526
1933	9,564.692	1933. VII-XII. 1934. I-VI.	938.317 } 707.945 } 1,646.262
1934	6,192.984	1934. VII-XII. 1935. I-VI.	183.525 } 145.001 } 328.526
1935	7,277.388	1935. VII-XII. 1936. I-VI.	64.212 } 23.528 } 87.740
1936	7,263.395	1936. VII-XII.	394.366

¹⁾ A rozslisztet rozsra átszámítva. Az átszámításnál minden 0,75 m.-mázsa liszt 1 m.-mázsa rozsnak vétetett. — *La farine de seigle convertie en seigle.*
Base: 1 q de seigle = 0,75 q de farine.

a naptári év végéig kevés híján 400 ezer m.-mázsa került külföldre. Ez az összeg, ha pusztán az 1932. évi termés értékesítésével hasonlítjuk össze, reményt nyújthat, hogy az idejéig első felében a tavalyról megmaradt készletekből esetleg még további tekintélyes eladások történhetnek.

A következő (4—6. sz.) táblázatok a búza, búzaliszt és rozs kivitelének legérdekesebb mennyiségi adatait tüntetik fel az utolsó öt évre vonatkozóan félévenkénti

részletezésben a legfontosabb rendeltetési országok szerint. Ezek a táblák még magyarázat nélkül, az eddig előadottak alapján is világosan mutatják a közelmúlt évek forgalmának alakulását, úgyhogy elég a legszembetűnőbb jelenségek tárgyalására szorítkozni.

A búza értékesítési súlypontja, amint az a 2. sz. táblából is kitűnt, mindig a második naptári félévben volt, kivéve az 1934. évet, amikor az előző évi termésből (különösen osztrák vásárlások folytán) szokatlanul

4. Magyarország búza-kivitele mennyiség és rendeltetési országok szerint félévenként részletezve az 1932—36. években.

Exportations hongroises de froment suivant le volume et les pays de destination, par semestres, en 1932—36.

Rendeltetési ország Pays de destination	1932		1933		1934		1935		1936	
	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII
hónapokban métermázsában — dans les mois ci-dessus, indiqués en chiffres romains, q										
Ausztria — Autriche	529.050	170.285	500.667	699.885	1,098.057	848.076	640.960	419.641	570.387	923.346
Cseh-Szlov. — Tchéco-Slov.	42.284	34.514	172.868	110.376	238	896	16	705	24	352
Németország — Allemagne	141.262	514.629	—	—	80.856	—	—	—	—	—
Svájc — Suisse	6.611	—	—	492.930	745.168	101.057	135.937	658.192	424.546	1,042.672
Olaszország — Italie	—	400	793	450.110	551.966	315.712	859.080	593.202	401.717	1,093.752
Franciaország — France	—	—	—	78.053	—	—	4	—	—	5.050
Belgium — Belgique	9	—	—	58.786	—	—	—	—	—	381.473
Németalföldi szab. kikötők Ports libres des Pays-Bas	—	—	—	706.284	—	—	—	—	—	—
Nagy-Britannia — Grande-Bret.	—	—	—	219.100	22.275	—	—	—	171.661	193.670
Ír szabad állam — Etat libre d'Irlande	—	—	—	—	—	—	—	—	—	20.800
Görögország — Grèce	—	—	—	—	—	—	—	—	36.150	423.309
Finnország — Finlande	—	—	—	—	—	—	—	—	—	7.950
Egyéb — Autres	29	27	—	1,013.797	792.929	722	—	13	5.050	9.708
Összesen — Total	719.245	719.855	674.328	3,829.321	8,291.489	1,266.463	1,635.997	1,671.753	1,609.585	4,102.082

5. Magyarország rozs-kivitele mennyiség és rendeltetési országok szerint félévenként részletezve, az 1932—1936. években.

Exportations hongroises de seigle suivant le volume et les pays de destination, par semestres, en 1932—36.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1932		1933		1934		1935		1936	
	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII
<i>hónapokban métermázsában — dans les mois ci-dessus, indiqués en chiffres romains, q</i>										
Ausztria — <i>Autriche</i>	287.808	95.726	156.199	7.583	48.109	179.414	126.035	7.506	23.435	351.215
Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>	170	12.308	2	15.695	—	—	—	51	—	—
Németország — <i>Allemagne</i>	—	—	—	63.419	—	—	—	—	—	—
Svájc — <i>Suisse</i>	—	34.300	39.898	37.051	16.552	—	—	—	—	1.450
Olaszország — <i>Italie</i>	5.252	52.880	30.103	20.969	25.498	3.900	18.150	49.906	—	36.432
Franciaország — <i>France</i>	—	—	—	25.000	—	—	—	—	—	—
Belgium — <i>Belgique</i>	—	—	—	26.213	—	—	—	—	—	—
Németalföldi szab. kikötők <i>Ports libres des Pays-Bas</i>	—	—	266.234	715.462	26.630	—	—	—	—	—
Nagy-Britannia — <i>Grande-Bretagne</i>	—	5.100	—	5.000	—	—	—	—	—	—
Egyéb — <i>Autres</i>	—	28.601	—	5.100	589.753	—	—	6.000	—	5.000
Összesen — Total	293.230	228.915	192.436	921.492	706.542	183.314	144.185	63.463	23.435	391.097

nagy készletek kerültek külföldre (l.: 4. sz. táblát). A súlyos 1932. évben az egyébként állandóan nagyfontosságú osztrák piac mellett Németország még a legszámottevőbb vevő volt, azóta azonban csak egy évben (1934) vásárolt nálunk búzát, hiszen ismeretes, hogy Németország kb. abban az időben tudta hazai fogyasztását és termelését egy színvonalra hozni. Ez idő alatt a cseh piac teljesen elvesztette jelentőségét, viszont 1933 óta Olaszország vásárolt egyre nagyobb mennyiséget. Egészen a legutóbbi évig a magyar búza külföldi értékesítése az osztrák, az olasz és a svájci piacra volt alapozva, az 1936. évi termés értékesítése vi-

szont már sokkal nagyobb területen történt. Az 1936. év végéig Ausztria, Olaszország és Svájc, tehát a régi, szinte már hagyományos piacok mellett Belgium, Nagy-Britannia (és az Ir szabad állam), valamint Görögország vették át termésfeleslegünk jelentékeny részét. Aránylag kisebb szállítmányokat sikerült Franciaországba, Finnországba és Dániába exportálni.

A rozs piacai (l.: 5. sz. táblát) csökkenő irányzat mellett Ausztria és Olaszország voltak, mellettük németalföldi szabad kikötőkbe szállítottunk 1933-ban és 1934-ben tengerentúli rendeltetéssel nagyobb mennyiséget. A legutóbbi évi termés némileg

6. Magyarország búzaliszt és -dara kivitele mennyiség és rendeltetési országok szerint félévenként részletezve az 1932—1936. években.

Exportations hongroises de farine de froment et de semoule, suivant le volume et les pays de destination, par semestres, en 1932—36.

Rendeltetési ország <i>Pays de destination</i>	1932		1933		1934		1935		1936	
	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII	I—VI	VII—XII
<i>hónapokban métermázsában — dans les mois ci-dessus, indiqués en chiffres romains, q</i>										
Ausztria — <i>Autriche</i>	239.405	212.970	78.389	296.679	268.007	180.731	160.331	244.952	88.228	145.422
Cseh-Szlov. — <i>Tchéco-Slov.</i>	35.268	37.848	15.010	2.531	1.020	—	510	517	722	613
Németország — <i>Allemagne</i>	—	—	—	—	—	—	—	—	—	43.525
Svájc — <i>Suisse</i>	23.985	—	3	—	3	—	3	—	3	4.241
Olaszország — <i>Italie</i>	3.513	1.243	5.968	23.775	22.451	115	2.632	3.456	2.680	15.308
Franciaország — <i>France</i>	200	5	2	—	—	—	—	—	—	—
Belgium — <i>Belgique</i>	—	—	—	—	—	—	100	—	250	—
Nagy-Brit. — <i>Grande-Bret.</i>	34.668	1.020	1.478	8.210	8.947	1.138	10.290	18.419	5.169	12.349
Görögország — <i>Grèce</i>	—	—	2.825	—	—	—	—	—	—	—
Finnország — <i>Finlande</i>	300	—	1.025	24.726	4.675	—	1.051	19.900	21.530	37.472
Egyéb — <i>Autres</i>	1.927	5.696	10.933	19.993	1.627	1.303	4.417	60.156	45.887	118.349
Összesen — Total	339.266	258.782	115.633	375.914	306.730	183.287	179.334	347.400	164.469	377.279

javuló értékesítése osztrák vásárlásokra vezethető vissza.

A búzaliszt főpiaca (l.: 6. sz. táblát) Ausztria, s éppen az osztrák vásárlások csökkenésének tulajdonítható valamikor vezetőfontosságú lisztkivitelünk mezőgazdasági és ipari szempontból egyaránt sajnálatos összezsugorodása. Kis mértékben ugyanez áll a cseh piacra is, viszont e tekintetben is előretört Olaszország jelentősége. Nagy-Britannia vásárlásai erősen hullámzóttak, úgyszintén Finnországé is. 1936-ban Ausztria után Finnországba és az újra jelentkezett Németországba exportáltuk a legnagyobb tételeket.

A rozsliszt kivitele az utolsó öt évben olyan jelentéktelen volt, hogy adatait felesleges külön táblán feltüntetni. Ausztria és Olaszország régebben számottevő vásárlá-

sai jelentéktelenné váltak, Nagy-Britanniába pedig az elmúlt öt év során csak egyszer (1933) került nagyobb mennyiség.

Ez a legszűkebb és a legtárgyilagosabb ismertetés sem hallgathatja el a szubjektív örömet, amelyet a fenti számok vizsgálata okoz, s amelynek alapján az elmúlt depressziós évek után a magyar gazdasági élettel és nemzeti jólétünkkel szinte sorsszerűen összeforrott magyar búza és búzaliszt értékesítésének bár szerényen, de mégis javuló irányzata állapítható meg. Javuló minőség, a kivitel szempontjából előnyös standard-típusok terjedése, az export gondos megszervezése mind sok reményt nyújtanak a jövőre, hogy kedvező termés esetén ismét nagyobb kontingensek legyenek értékesíthetők, s az ezidőszerint javuló árak alapján remélhetően nagyobb kiviteli értékkel.

Donáth György dr.

A vasutak és teherszállító gépkocsik áruforgalma 1935-ben.

Le transport de marchandises par voie ferrée et camions automobiles en Hongrie dans l'année 1935.

Résumé. L'Office central de statistique ayant complété ses investigations de manière à avoir des renseignements sur les entreprises de camionnage automobile et sur les camions automobiles d'utilité non publique, on est à même de comparer les transports par route et ceux par voie ferrée.

Pour rendre possible les comparaisons, les chiffres (voir les tableaux ci-après) sont indiqués par semestres, les renseignements relatifs aux camions d'utilité non publique se rapportant seulement à la deuxième moitié de 1935.

Pour les marchandises, les transporteurs n'ont pas fait leur déclaration suivant une catégorisation uniforme. C'est pourquoi nous les indiquons séparément, et nous ne donnons qu'un tableau sommaire, permettant les comparaisons, de l'ensemble des transports.

*

Régi tervét valósítja meg a Központi Statisztikai Hivatal azzal, hogy beszámol azoknak az áruknak mennyiségéről és nemenkinti megoszlásáról, melyek a szárazföldi közlekedés két legfontosabb eszköze révén kerültek továbbításra. A teljesítményekre vonatkozó adatok egyrésze már rendelkezésre állott, más részük megismerése végett külön adatgyűjtések rendszeresítésére volt szükség. Előre kell még bocsátani azt is, hogy az áruforgalom eredményei az

egy-egy vállalatoknál nagyobb, másoknál viszont kisebb részletezéssel voltak beszerezhetők. Az adatgyűjtésnek ez a látszólag rendszertelen volta abban leli magyarázatát, hogy a Hivatal az érdekelt vállalatok kérelmére az adatgyűjtést egyelőre azoknak az adatoknak segítségével kívánta végrehajtani, melyeket az adatszolgáltatók már saját céljaikra amúgy is összeállítottak, vagyis olyan adatokkal, melyeknek betérjesztése a vállalatokra nézve nagyobb megterheléssel nem járt.

Az adatgyűjtés eredményeit eltérő voltak miatt négy csoportban fogjuk ismertetni. Először külön az Államvasutakról, majd pedig az összes vasutakról lesz szó; azután a Mateosz (Magyar Teherautófuvarozók Országos Központi Szövetkezete) kebelébe tartozó gépjárművek, ezt követőleg a magánhasználatban levő (üzemi) tehergépkocsik teljesítményeit mutatjuk be. Befejezésül a vasutak és tehergépkocsik áruforgalmának összesített eredményeit foglalkozunk egybe.

1. Vasutak forgalma.

A M. kir. Államvasutak, mely köztudomás szerint igen széleskörű statisztikai tevékenységet folytat, az áruforgalomra

javuló értékesítése osztrák vásárlásokra vezethető vissza.

A búzaliszt főpiaca (l.: 6. sz. táblát) Ausztria, s éppen az osztrák vásárlások csökkenésének tulajdonítható valamikor vezetőfontosságú lisztkivitelünk mezőgazdasági és ipari szempontból egyaránt sajnálatos összezsugorodása. Kis mértékben ugyanez áll a cseh piacra is, viszont e tekintetben is előretört Olaszország jelentősége. Nagy-Britannia vásárlásai erősen hullámzóttak, úgyszintén Finnországé is. 1936-ban Ausztria után Finnországba és az újra jelentkezett Németországba exportáltuk a legnagyobb tételeket.

A rozsliszt kivitele az utolsó öt évben olyan jelentéktelen volt, hogy adatait felesleges külön táblán feltüntetni. Ausztria és Olaszország régebben számottevő vásárlá-

sai jelentéktelenné váltak, Nagy-Britanniába pedig az elmúlt öt év során csak egyszer (1933) került nagyobb mennyiség.

Ez a legszűkebb és a legtárgyilagosabb ismertetés sem hallgathatja el a szubjektív örömet, amelyet a fenti számok vizsgálata okoz, s amelynek alapján az elmúlt depressziós évek után a magyar gazdasági élettel és nemzeti jólétünkkel szinte sorsszerűen összeforrott magyar búza és búzaliszt értékesítésének bár szerényen, de mégis javuló irányzata állapítható meg. Javuló minőség, a kivitel szempontjából előnyös standard-típusok terjedése, az export gondos megszervezése mind sok reményt nyujtanak a jövőre, hogy kedvező termés esetén ismét nagyobb kontingensek legyenek értékesíthetők, s az ezidőszerint javuló árak alapján remélhetően nagyobb kiviteli értékkel.

Donáth György dr.

A vasutak és teherszállító gépkocsik áruforgalma 1935-ben.

Le transport de marchandises par voie ferrée et camions automobiles en Hongrie dans l'année 1935.

Résumé. L'Office central de statistique ayant complété ses investigations de manière à avoir des renseignements sur les entreprises de camionnage automobile et sur les camions automobiles d'utilité non publique, on est à même de comparer les transports par route et ceux par voie ferrée.

Pour rendre possible les comparaisons, les chiffres (voir les tableaux ci-après) sont indiqués par semestres, les renseignements relatifs aux camions d'utilité non publique se rapportant seulement à la deuxième moitié de 1935.

Pour les marchandises, les transporteurs n'ont pas fait leur déclaration suivant une catégorisation uniforme. C'est pourquoi nous les indiquons séparément, et nous ne donnons qu'un tableau sommaire, permettant les comparaisons, de l'ensemble des transports.

*

Régi tervét valósítja meg a Központi Statisztikai Hivatal azzal, hogy beszámol azoknak az áruknak mennyiségéről és nemenkinti megoszlásáról, melyek a szárazföldi közlekedés két legfontosabb eszköze révén kerültek továbbításra. A teljesítményekre vonatkozó adatok egyrésze már rendelkezésre állott, más részük megismerése végett külön adatgyűjtések rendszeresítésére volt szükség. Előre kell még bocsátani azt is, hogy az áruforgalom eredményei az

egy-egy vállalatoknál nagyobb, másoknál viszont kisebb részletezéssel voltak beszerezhetők. Az adatgyűjtésnek ez a látszólag rendszertelen volta abban leli magyarázatát, hogy a Hivatal az érdekelt vállalatok kérelmére az adatgyűjtést egyelőre azoknak az adatoknak segítségével kívánta végrehajtani, melyeket az adatszolgáltatók már saját céljaikra amúgy is összeállítottak, vagyis olyan adatokkal, melyeknek betérjesztése a vállalatokra nézve nagyobb megterheléssel nem járt.

Az adatgyűjtés eredményeit eltérő voltak miatt négy csoportban fogjuk ismertetni. Először külön az Államvasutakról, majd pedig az összes vasutakról lesz szó; azután a Mateosz (Magyar Teherautófuvarozók Országos Központi Szövetkezete) kebelébe tartozó gépjárművek, ezt követőleg a magánhasználatban levő (üzemi) tehergépkocsik teljesítményeit mutatjuk be. Befejezésül a vasutak és tehergépkocsik áruforgalmának összesített eredményeit foglalkozunk egybe.

1. Vasutak forgalma.

A M. kir. Államvasutak, mely köztudomás szerint igen széleskörű statisztikai tevékenységet folytat, az áruforgalomra

1. A Máv és az általa kezelt vasutakon továbbított, szállítóvevénnyel elszámolt, express-, gyors- és teherárak forgalma 1935-ben.

Trafic des marchandises (contre lettre de voiture) des Chemins de fer de l'Etat hongrois et des Chemins de fer gérés par l'Etat (marchandises transportées en grande et en petite vitesse), en 1935.

A z á r u m e g n e v e z é s e Marchandises	Az I. Dans la 1re moitié	A II. Dans la 2e moitié	Az egész évben En 1935
	félévben — de 1935		
szállított áruk súlya tonna poids des marchandises transportées, en tonnes			
a) Fizető áruk — Marchandises payantes			
Búza, rozs, kétszeres — <i>Froment, seigle, méteil</i>	202.323	390.127	592.450
Árpa, zab, köles — <i>Orge, avoine, millet</i>	34.284	64.308	98.592
Tengeri — <i>Maïs</i>	66.245	152.823	219.068
Liszt — <i>Farine</i>	73.747	87.593	161.340
Bab, borsó, lencse — <i>Haricots, pois, lentilles</i>	13.756	46.007	59.763
Burgonya — <i>Pommes de terre</i>	96.655	147.040	243.695
Káposzta — <i>Choux</i>	771	24.621	25.392
Hagyma — <i>Oignons</i>	14.209	19.246	33.455
Egyéb főzelék- és zöldségfélék — <i>Autres légumes, y compris les légumes verts</i>	4.187	15.166	19.353
Alma, szilva — <i>Pommes et prunes</i>	2.541	53.665	56.206
Barack — <i>Pêches et abricots</i>	—	562	562
Egyéb gyümölcsneműk — <i>Autres fruits</i>	19.974	59.049	79.023
Cukor — <i>Sucre</i>	46.287	45.923	92.210
Só — <i>Sel</i>	34.062	64.015	98.077
Élő állatok — <i>Animaux sur pied</i>	132.280	146.690	278.970
Leölt szárnyasok — <i>Volaille tuée</i>	12.181	24.842	37.023
Leölt egyéb állatok — <i>Autres animaux tués</i>	2.811	15.678	18.489
Szalonna — <i>Lard</i>	4.366	6.167	10.533
Bor — <i>Vins</i>	36.927	44.883	81.810
Sör — <i>Bière</i>	3.163	2.944	6.107
Szesz és egyéb szeszes italok — <i>Alcool et autres boissons sp.</i>	24.582	17.567	42.149
Dohány — <i>Tabac</i>	13.122	22.242	35.364
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	556	500.054	500.610
Szén, tőzeg, koks — <i>Charbon, tourbe, coke</i>	1,919.777	2,567.889	4,484.666
Tűzifa — <i>Bois de chauff.</i>	381.343	677.179	1,058.522
Rönkfa, bányafa, épületfa, deszka — <i>Blocs de bois non travaillés, bois de construction ou pour mines, planches</i>	362.873	357.225	720.098
Egyéb faneműk — <i>Autres bois</i>	65.019	45.607	110.626
Tégla, tetőcserép, pala — <i>Briques, tuiles, ardoises</i>	158.867	175.171	334.038
Cement és cementárúk — <i>Ciment et articles en ciment</i>	94.353	133.654	228.007
Mész és gipsz — <i>Chaux et plâtre</i>	61.798	69.877	131.675
Kavics, kő, homok, föld — <i>Cailloux, pierres, sables, terres</i>	994.520	1,190.509	2,185.029
Salak, szénpernye — <i>Scories et cendres de charbon</i>	18.733	20.705	39.438
Vasárúk — <i>Ouvrages en fer</i>	209.383	293.643	503.026
Mezőgazdasági és ipari gépek — <i>Machines agric. et industrielles</i>	12.617	16.277	28.894
Érc — <i>Minerais</i>	269.866	559.223	829.089
Bőrök — <i>Cuir et peaux</i>	8.554	8.477	17.031
Kender, len — <i>Chanvre et lin</i>	7.483	21.652	29.135
Gyapjú — <i>Laine</i>	3.629	1.926	5.555
Széna, szalma — <i>Foin et paille</i>	77.758	62.792	140.550
Nyerstrágya — <i>Engrais anim.</i>	31.767	26.172	57.939
Műtrágya — <i>Engrais artific.</i>	34.668	71.453	106.121
Ásványolajok — <i>Huiles min.</i>	118.145	129.338	247.483
Darabárúk — <i>Menues marchandises emballées ensemble</i>	267.595	302.624	570.219
Egyéb árúk — <i>Autres marchandises</i>	435.718	592.650	1,028.368
a) Fizető áruk összesen — Total des marchandises payantes	6,370.495	9,275.255	15,645.750
b) Önkezelési áruk — Marchandises transportées pour le compte desdits Chem. de fer			
Szén, tőzeg, koks — <i>Charbon, tourbe, coke</i>	557.918	773.219	1,331.137
Tűzifa — <i>Bois de chauffage</i>	4.572	117.411	121.983
Talpfa, deszka, épület- és egyéb faneműk — <i>Bois pour traverses, planches, bois de construct., autres bois</i>	79.262	70.571	149.833
Kavics, kő, homok, föld — <i>Cailloux, pierres, sables, terres</i>	607.769	748.102	1,355.871
Salak, szénpernye — <i>Scories et cendres de charbon</i>	65.146	82.785	147.931
Egyéb árúk — <i>Autres marchandises</i>	135.449	168.383	303.832
b) Önkezelési áruk összesen — Total des marchandises transportées pour le compte desdits Chem. de fer	1,450.116	1,960.471	3,410.587
Fizető és önkezelési áruk mindössze — Total général	7,820.611	11,235.726	19,056.337

nézve is rendelkezett azokkal az adatokkal, melyek forgalmának megismeréséhez szükségesek voltak. Az eredmények összeállításához azokban a kimutatásokban foglalt adatokat használtuk fel, melyek az Államvasutakon és az általuk kezelt vasutakon feladott, illetőleg az idegen vasutakról az Államvasutak vonalaira belépett küldeményekre vonatkoznak. Minthogy ezek a kimutatások elsősorban kocsiszolgálati szempontból készülnek, azokon tehát a feltüntetett árucikkek abból a szempontból vannak csoportosítva, hogy az elszállításra kerülő küldemény továbbításához fedett, nyitott vagy speciális kocsi szükséges. Ennek a célnak megfelelően a különböző árucikkek közül a fizető áruknál 44, az önkezelési áruknál pedig 6 árufajta került felvételre. Az Államvasút ugyan részletesebb áruforgalmi kimutatással is rendelkezik, erre a célra azonban ebben a kimutatásban foglalt adatoknak a felhasználása célszerűbbnek mutatkozott. Egyrészt ugyanis ezek az adatok állanak legrövidebb időn belül rendelkezésre, másrészt pedig a MÁV. ki-

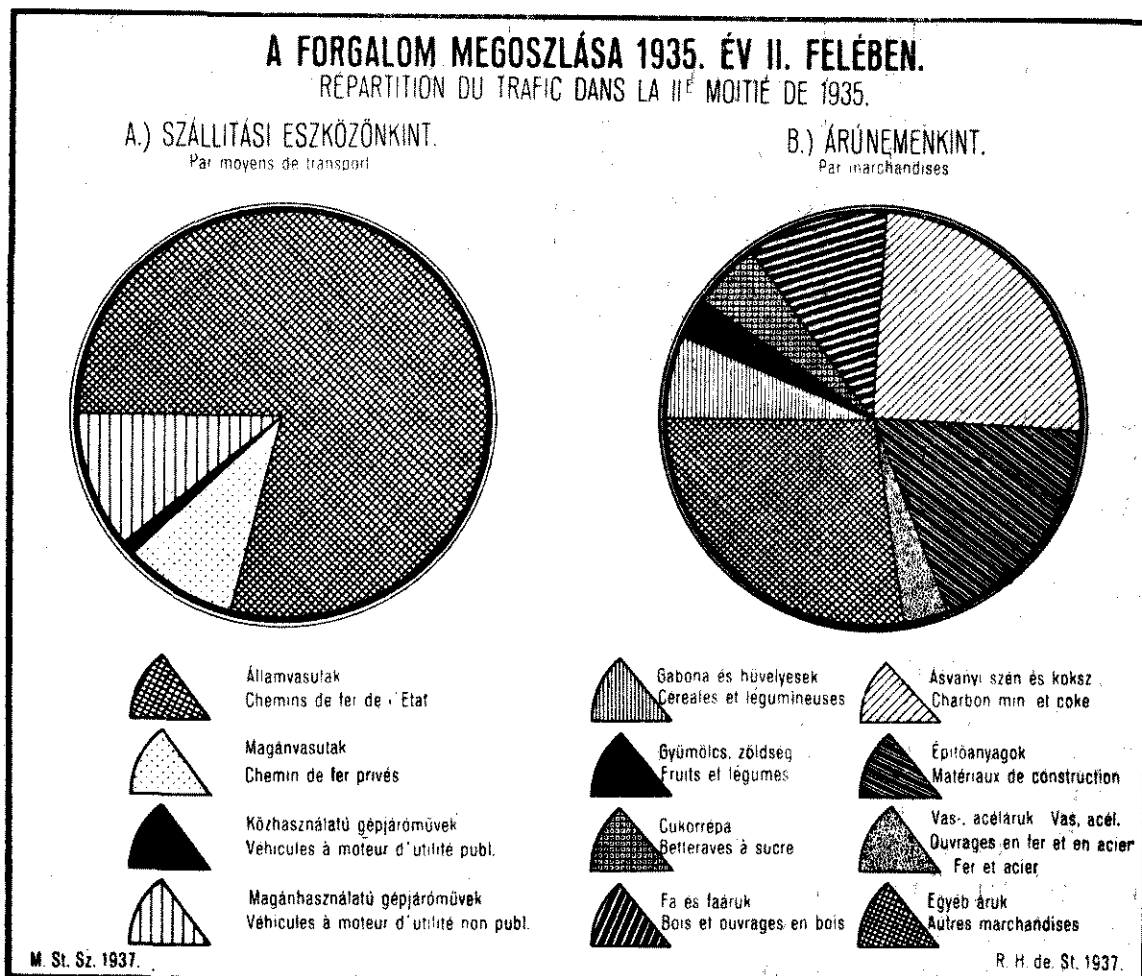
mutatásában foglaltak jóval részletesebbek, mint amelyeket a magánvasutaktól sikerült beszerezni úgy, hogy ez a kimutatás az összehasonlítás céljaira is teljesen megfelelőnek látszott. Az 1935. év forgalmát félévenként mutatjuk be, hogy ezzel módot adjunk a továbbiakban egyéb közlekedési eszközök adataival való összehasonlításra.

A többi vasútnál az adatok beszerzését illetőleg már kisebb-nagyobb nehézségekkel kellett megküzdeni. Az adatszolgáltatást ugyanis a magánvasutak képviselőjének kérelmére oly módon kívánta a Hivatal megvalósítani, hogy ez — mint arra már előbb is rámutattunk — a vállalatokra nézve minél kisebb megterheléssel járjon. A cél elérésére pedig az az út mutatkozott a leghelyesebbnek, ha az egyes vasutak az üzletmenetük ellenőrzésére addig saját céljaikra készített kimutatásaik egy másolati példányát terjesztik be. Még ennek az elvnek az érvényesítése sem volt azonban elegendő ahhoz, hogy a szükséges adatok beszerzése biztosítható lett volna. A vállalatokkal folytatott levelezés során ugyanis

2. Az Államvasutak és a magánvasutak áruforgalma az 1935. évben.

[Trafic des marchandises des Chemins de fer de l'Etat hongrois et des Chemins de fer privés, en 1935.]

Az áru megnevezése <i>Marchandises</i>	Marchandises transportées par						mindkét felében l'année 1935
	Államvasutakon <i>les chemins de fer de l'Etat</i>		Egyéb vasutakon <i>les autres chemins de fer</i>		Összes vasutakon <i>les chemins de fer de l'Etat et par les autres chemins de fer</i>		
	szállított áruk súlya tonnában, az év <i>poids, en tonnes, des marchandises transportées dans</i>						
	I. <i>la 1re moitié</i>	II. <i>la 2e moitié</i>	I. <i>la 1re moitié</i>	II. <i>la 2e moitié</i>	I. <i>la 1re moitié</i>	II. <i>la 2e moitié</i>	
felében — de 1935							
Élő állatok — <i>Animaux sur pied</i> . . .	132.280	146.690	9.962	11.892	142.242	158.582	300.824
Gabona és hüvelyesek — <i>Céréales et légumineuses</i>	316.608	653.265	44.742	61.301	361.350	714.566	1,075.916
Gyümölcs, zöldség — <i>Fruits et légumes verts</i>	138.337	319.349	17.950	36.317	156.287	355.666	511.953
Cukorrépa — <i>Betterave à sucre</i>	556	500.054	1.134	151.819	1.690	651.873	653.563
Bor és egyéb italok — <i>Vins et autres boissons</i>	64.672	65.394	4.980	5.797	69.652	71.191	140.843
Örlemények — <i>Produits moulus</i>	73.747	87.593	19.827	20.671	93.574	108.264	201.838
Fa és faárak — <i>Bois et ouvrages en bois</i>	809.235	1,080.011	99.338	122.634	908.573	1,202.645	2,111.218
Ásványi szén és koks — <i>Charbon min. et coke</i>	1,916.777	2,567.889	232.964	263.454	2,149.741	2,831.343	4,981.084
Olajok, zsírok — <i>Huiles et graisses</i> .	118.145	129.338	7.609	11.129	125.754	140.467	266.221
Papírgyári készáruk — <i>Produits de fabriques de papier</i>	—	—	1.018	1.459	1.018	1.459	2.477
Kő és kőárak — <i>Pierres et ouvr. en pierre</i>	1,013.253	1,211.214	112.491	102.371	1,125.744	1,313.585	2,439.329
Tégla, tetőcserép, pala — <i>Briques, tuiles, ardoises</i>	158.867	175.171	32.872	27.323	191.739	202.494	394.233
Mész, cement, cementárak — <i>Chaux, ciment, articles en ciment</i>	156.151	203.531	15.059	13.822	171.210	217.353	388.563
Vas, acél, vas- és acélárak — <i>Fer et acier; ouvrages en fer et en acier</i> .	222.000	309.920	17.293	45.562	239.293	355.482	594.775
Egyéb áruk — <i>Autres marchandises</i> .	1,249.867	1,825.836	112.123	180.118	1,361.990	2,005.954	3,367.944
Összesen — Total . . .	6,370.495	9,275.255	729.362	1,055.669	7,099.857	10,330.924	17,430.781

megállapított, hogy egy-két kisebb vasút-vállalat az áruforgalomra vonatkozólag olyan feljegyzéseket nem vezetett, melyek az adott célnak megfeleltek volna, más vasút-vállalatok feljegyzései pedig az Államvasutakénál jóval hézagosabbak voltak. Az adatgyűjtést tehát a kis vállalatok kímélése szempontjából oly módon kellett megszervezni, hogy azok munkaerőinek idejét az új adatszolgáltatás ne vegye túlságosan igénybe.

A magánvasutak által beszolgáltatott adatok eredményeit a második számú kimutatás mutatja be. Az összehasonlíthatóság kedvéért a táblázatba az Államvasutak adatait is megfelelő összevonások után beállítottuk. Az adatokkal kapcsolatban meg kell jegyezni, hogy minden vasút az állomáson feladott, illetőleg az idegen vasutak vonalairól hálózatába érkezett mennyiséget tünteti fel. A kimutatás tehát nem adja a tiszta áruforgalmat, mert abban ezek szerint kétszeres számbavétel is előfordul. Ez a körülmény azonban az általános képet nem rontja, mert mint a fenti adatokból látható, a magánvasutaknak hazánkban alárendeltebb jelentősége van.

2. Teherszállító gépkocsik forgalma.

A gépjárműveken át lebonyolódó áruforgalom méreteinek megfigyelésére első sorban az áru fuvarozással üzletszerűen

foglalkozó vállalatok adatainak begyűjtéséről kellett gondoskodni. Az idevonatkozó adatok a Hivatalnak ugyan már az 1928. évtől rendelkezésre állottak, de nem voltak az áruk különböző fajtaik szerint csoportosítva. Az adatszolgáltatóknak ilyen irányú megterhelésétől azonban annál is inkább el kellett tekinteni, mert a rendszeres évi adatszolgáltatás folyamán beküldésre kerülő kérdőívek begyűjtése is minden évben igen nagy nehézségekkel járt. Egyszeriben megváltozott azonban a helyzet, amikor a teherfuvarozó vállalatok érdekeinek védelmére és a vasút-vállalatokkal való együttműködés biztosítására a Mateosz-t az 1933. évben megszervezték. Az újonnan felállított szövetkezet teljesen beváltotta a hozzáfűzött reményeket s az eddig meglehetősen szervezetlen áru fuvarozásban sikerült rendet teremtenie. A Mateosz működésének megkezdése nagy könnyebbséget jelentett a statisztikai adatszolgáltatásnál is. Egyrészt ugyanis gondoskodott a kebelébe tartozó fuvarozók részére előírt adatok pontos besolgáltatásáról, másrészt sokkal szélesebb körű statisztikai tevékenységet folytatott, mint azt a kebelébe tartozó kis vállalkozók azelőtt tették. Ezek után kerülhetett tehát csak sor arra, hogy a Statisztikai Hivatal az 1932—33. évben nyert munkatervi felhatalmazása alapján a vállalatoktól saját összeállításuk révén, a szállított áruk nemére vonatkozó adatokat is beszerezhesse.

Az 1935. év forgalmi eredményeiről a Mateosz által kimutatott összeállítás a szállított árukat 22 csoportban mutatja be. Meg kell jegyeznünk, hogy a Mateosz részletesebb áru kimutatással is rendelkezik, azonban a magánhasználatú gépkocsik áru forgalmi adataival való összehasonlítás céljából a Mateosz felsorolását megfelelően összevontuk. Ez annál is inkább szükséges volt, mert némely áruból egészen jelentéktelen mennyiség került továbbításra. Tekintettel arra, hogy a szövetkezet a tárgyalt év folyamán a hivatásos vállalkozóknak már 96%-át tömörítette ma-

3. Géperejű árufuvarozó vállalatok forgalma az 1935. évben.

Trafic des entreprises de transport par camions automobiles en 1935.

A z á r u m e g n e v e z é s e M a r c h a n d i s e s	Szállított áruk súlya az év Poids des marchandises transportées dans		
	I. — la 1re moitié de 1935	II. — la 2e moitié de 1935	mindkét l'année 1935
	felében, tonnában — en tonnes		
Élő állatok — Animaux sur pied	9.328	12.499	21.827
Husok — Viandes	3.816	4.433	8.249
Állati zsírok — Graisses animales	386	404	790
Tej és tejtermékek — Lait et laitages	7.040	7.734	14.774
Tojás — Oeufs	790	323	1.113
Fűszerek — Epices	1.683	2.286	3.969
Gabona — Céréales	2.585	6.061	8.646
Gyümölcs — Fruits	993	6.847	7.840
Zöldség, hüvelyesek — Légumes verts et légumineuses	1.056	1.307	2.363
Bor és bormust — Vin et moût de vin	9.954	12.774	22.728
Sör — Bière	210	269	479
Őrlemények — Produits moulus	2.415	2.435	4.850
Tüzita — Bois de chauffage	1.339	2.010	3.349
Erdőgazdaság egyéb termékei — Autres produits forestiers	582	775	1.357
Só — Sel	954	327	1.281
Szén, koks — Charbon et coke	254	727	981
Ásványolajok — Huiles min.	1.012	2.047	3.059
Papír és papíráruk — Papier et articles en papier	450	408	858
Textilárúk — Articles textiles	429	666	1.095
Építőanyagok — Matériaux de construction	1.977	2.489	4.466
Kofa- és vásáriárúk — Marchandises des quatre saisons et de marchés (ou foires)	5.776	10.506	16.282
Egyéb áruk — Autres marchandises	69.890	75.110	145.000
Összesen — Total	122.919	152.437	275.356

gába, a közzétett adatok az iparszerűen árufuvarozással foglalkozókra nézve teljes képet nyújtanak. A Mateosz kötelékén kívül levő teherautófuvarozó vállalkozók által szállított mennyiség ugyanis az egész forgalomnak kb. 3—4%-át tette, ez az az árumennyiség, ami árunemek szerint nem részletezhető s amely egy összegben az egyéb árúk között szerepel. Az egyéb rovat címe alatt foglalt áruk mennyiségét növelik még a Mateosz által helyi fuvarként szállított árúk is, melyeknek áruk szerinti csoportosítása nem volt lehetséges.

Legnehezebbnek mutatkozott annak a kérdésnek megoldása, hogy a magánhasználatban álló tehergépkocsik teljesítményei miképpen szereztessek be. Ezeknek az adatoknak a begyűjtéséről külön felvétellel kellett gondoskodni, mely első alkalommal az 1935. év második felére vonatkozólag hajtatott végre. Az adatszolgáltatás módszerét illetően megjegyzendő, hogy a Statisztikai Hivatal minden forgalomban levő tehergépkocsi tulajdonosának már előzetesen felhívást küldött, melyben értesítette

az illetőket az adatgyűjtés megindításáról. Utasítást adott egyben arra nézve is, milyen feljegyzéseket kell vezetniök, hogy a szükséges adatok a kérdőív kitöltésének esedékessége idejében rendelkezésre álljanak. Az adatok beszolgáltatásának határideje azokban az esetekben, amikor a gépkocsi más tulajdonába került, a gépkocsi eladásának az időpontja volt. Olyan esetekben pedig, amikor a kocsi tulajdonában változás nem állott be, az adatok beterjesztése az év végén volt esedékes. A magánhasználatú gépkocsik tulajdonjogában az év folyamán beálló változásokról a rendőrhatalóság jelentései alapján lehetett tudomást szerezni s egyben gondoskodni arról, hogy az új tehergépkocsi tulajdonosok a szükséges feljegyzések vezetéséhez szolgáló utasítást idejében megkapják.

A magánhasználatban állott tehergépkocsik második félévi forgalmi teljesítményeinek 70,8%-a a begyűjtött adatok szerint a helyi viszonylatra esik. A helyi forgalomban szállításra került árúknak ezt

4. Magánhasználatú tehergépkocsik áruforgalma az 1935. év II. felében.

Trafic des marchandises par camions automobiles particuliers, dans la 2e moitié de 1935.

Az áru megnevezése Marchandises	Szállított áruk súlya Poids des marchandises transportées		
	a helyi dans le trafic local	a helyközi dans le trafic interurbain	az összes au total
	forgalomban tonnában — en tonnes		
Élő állatok — Animaux sur pied	5.071	24.469	29.540
Husok — Viandes	12.667	4.038	16.705
Állati zsírok — Graisses animales	2.616	2.302	4.918
Tej és tejtermékek — Lait et laitages	27.354	5.241	32.595
Tojás — Oeufs	1.199	3.078	4.277
Fűszerek — Epices	6.141	3.269	9.410
Gabona — Céréales	37.702	18.652	56.354
Gyümölcs — Fruits	8.809	12.271	21.080
Zöldség, hüvelyesek — Légumes verts et légumineuses	10.518	5.710	16.228
Bor és bormust — Vin et moût de vin	11.737	11.804	23.541
Sör — Bière	7.691	5.163	12.854
Örlemények — Produits moulus	15.839	21.781	37.620
Tüzifa — Bois de chauffage	34.815	5.530	40.345
Erdőgazdaság egyéb termékei — Autres produits forestiers	3.860	5.907	9.767
Só — Sel	2.751	2.270	5.021
Szén, koks — Charbon et coke	64.432	4.177	68.609
Ásványolajok — Huiles min.	29.662	10.391	40.053
Papír és papíráruk — Papier et articles en papier	17.649	6.610	24.259
Textilárúk — Articles textiles	29.695	20.712	50.407
Építőanyagok — Matériaux de construction	296.024	101.556	397.580
Kafa- és vásáriárúk — Marchandises des quatre saisons et de marchés (ou foires)	3.201	3.710	6.911
Egyéb áruk — Autres marchandises	278.822	96.350	375.172
Összesen — Total	908.255	374.991	1.283.246

a nagy hányadát a főváros okozza, amennyiben az ország helyi forgalmának 77,7%-a Budapesten bonyolódott le. Meglehetősen érezhető még a főváros hatása a

helyközi forgalomban is. Igen sok vállalkozás ugyanis a főváros tözsomszédságában lévő községekben létesítette telepét, ahonnan a budapesti rendeltetésű áruk

5. Vasutak és tehergépkocsik áruforgalma az 1935. év II. felében.

Trafic des marchandises par chemins de fer et camions automobiles dans la 2e moitié de 1935.

Az áru megnevezése Marchandises	Trafic des marchandises			
	Vasutak par chemins de fer	Közhasználatú par camions auto- mobiles d'entrepr. d'utilité publ.	Magánhasználatú — par camions auto- mob. particul.	Vasutak és tehergépkocsik par chemins de fer et par ca- mions automob.
		tehergépkocsik		
áruforgalma tonnában — marchandises transportées, en tonnes				
Élő állatok — Animaux sur pied	158.582	12.499	29.540	200.621
Gabona és hüvelyesek — Blé et légumineuses	714.566	6.061	56.354	776.981
Gyümölcs, zöldség — Fruits et légumes verts	355.666	8.154	37.308	401.128
Cukorrépa — Betterave à sucre	651.873	—	—	651.873
Bor és egyéb italok — Vins et autres boissons	71.191	13.043	36.395	120.629
Örlemények — Produits moulus	108.264	2.435	37.620	148.319
Fa és faárúk — Bois et produits en bois	1.202.645	2.785	50.112	1.255.542
Ásványi szén és koks — Charbon minéral et coke	2.831.343	727	68.609	2.900.679
Olajok, zsírok — Huiles et graisses	140.467	2.047	40.053	182.567
Papírgyári készárúk — Produits de fabriques de papier	1.459	408	24.259	26.126
Építőanyagok — Matériaux de construction	1.733.432	2.489	397.580	2.133.501
Vas és acél, vas és acélárúk — Fer et acier; ouvrages en fer et en acier	355.482	3.816	76.581	435.879
Egyéb áruk — Autres marchandises	2.005.954	97.973	428.835	2.532.762
Összesen — Total	10.330.924	152.437	1.283.246	11.766.607

egyéb közlekedési eszközök kiküszöbölésével az illető üzemnek saját gépkocsijai révén kerültek továbbításra. Sőt megállapítható az is, hogy igen sok esetben egyéb küldemények is a telephelyről gépkocsival történt továbbítás után a főváros állomásain adattak fel. A helyközi forgalom alakulására ily módon befolyással levő tényezők között a főváros környékén megtelepült téglagyárak budapesti szállításai, valamint útépitési anyagoknak a vasúti vagy hajóállomásoktól a munkahelyre való fuvarozása okozzák például azt, hogy az építőanyagok a helyközi forgalomban meglehetősen nagy számmal szerepelnek.

A magánhasználatú tehergépkocsik által szállított áruk mennyisége az ország területrészei szerint a következőképpen oszlott meg:

	A szállított áruk mennyisége		
	a helyi forgalomban,	a helyközi forgalomban,	az összes forgalomban, tonnákban
Budapest	706.073	138.486	844.559
Tj. városok	50.231	25.552	75.783
Vármegyék	151.951	210.953	362.904
Magyarország összesen .	908.255	374.991	1,283.246

Legvégül egy összevont kimutatásban bemutatjuk a vasutak és tehergépkocsik 1935. év második félévi forgalmának eredményeit. Az adatok szerint a második félév áruforgalmának 87·8%-át a vasutak bonyolították le; a közhasználatú tehergépkocsikra eső hányad mindössze 1·3%-ot tett, a magánhasználatú tehergépkocsik pedig az összes forgalomból 10·9%-kal részesedtek.

Várszeghy János dr.

Az Államvasutak rendkívüli személyszállító vonatainak forgalma az 1936. évben.

Les services extraordinaires de trains de voyageurs des Chemins de fer de l'Etat en Hongrie dans l'année 1936.

A nagyobb tömegeket megmozdító, külön vonatok indításával járó menetdíjkezelvények köre két vonattal bővült. Ide kell ugyanis sorozni a hitélet szolgáltatásában álló Zarándokvonatokat, melyek már az 1935. évben forgalomban voltak. Ebbe a csoportba tartoznak még a tárgyalt év folyamán újonnan megindított és a turista-ság céljait előmozdító Turistavonatok is.

A nagy népszerűségnek örvendő „Filléres gyors“-nál, melynek forgalmánál az előző évben némi visszaesés volt megfigyelhető, a tárgyalt év folyamán némileg élénkebb étellel találkozunk. Az emelkedés az utasokat nézve 0·6%-ot tett, míg a bruttó

bevétel ennek ellenére 1·1%-os veszteséget mutat. A közlekedett vonatok ezerelegy-tonnakilométer teljesítménye 27.131 volt, a százkocsitengelykilométerre pedig 23.227 km-t tett. A vonatonkinti átlagos elegyterhelés 387·64 tonnáról 415·55 tonnára, a vonatpáronként szállított átlagos utasszám viszont 1.065-tel szemben 998-ra rúgott. Az elért pénzügyi eredményeket tekintve minden egyes vonatpárra átlag az előző évinél 360 pengővel kevesebb, összesen 3.921 pengő bruttó bevétel esett, ami a szállított személyekre számítva utasonként 3·93 pengő (1935-ben 4·02 P) bruttó bevételnek felel meg.

1. A „Filléres-gyors“ forgalma. — Services de rapides dits „à bon marché“.

Év Années	Rapides à bon marché								Vonatkilométer- teljesítmény Tr.-kilom. effectués	Bruttó-bevétel pengőben Recettes brutes en pengős
	Budapestről vidékre allant de Buda- pest en province		Vidékről Budapestre allant de pro- vince à Budapest		Vidéki városból vidéki városba allant d'une ville provinciale dans une autre ville provinc.		Az összes total			
	száma leur nombre	utasainak száma nombre de leurs voyageurs	száma leur nombre	utasainak száma nombre de leurs voyageurs	száma leur nombre	utasainak száma nombre de leurs voyageurs	száma leur nombre	utasainak száma nombre de leurs voyageurs		
1935.	88	105.778	32	37.049	47	33.740	167	176.567	64.145	705.518·40
1936.	98	111.284	34	37.563	46	28.740	178	177.587	65.289	697.863·16

egyéb közlekedési eszközök kiküszöbölésével az illető üzemnek saját gépkocsijai révén kerültek továbbításra. Sőt megállapítható az is, hogy igen sok esetben egyéb küldemények is a telephelyről gépkocsival történt továbbítás után a főváros állomásain adattak fel. A helyközi forgalom alakulására ily módon befolyással levő tényezők között a főváros környékén megtelepült téglagyárak budapesti szállításai, valamint útépitési anyagoknak a vasúti vagy hajóállomásoktól a munkahelyre való fuvarozása okozzák például azt, hogy az építőanyagok a helyközi forgalomban meglehetősen nagy számmal szerepelnek.

A magánhasználatú tehergépkocsik által szállított áruk mennyisége az ország területrészei szerint a következőképpen oszlott meg:

	A szállított áruk mennyisége		
	a helyi forgalomban,	a helyközi forgalomban,	az összes forgalomban, tonnákban
Budapest	706.073	138.486	844.559
Tj. városok	50.231	25.552	75.783
Vármegyék	151.951	210.953	362.904
Magyarország összesen .	908.255	374.991	1.283.246

Legvégül egy összevont kimutatásban bemutatjuk a vasutak és tehergépkocsik 1935. év második félévi forgalmának eredményeit. Az adatok szerint a második félév áruforgalmának 87,8%-át a vasutak bonyolították le; a közhasználatú tehergépkocsikra eső hányad mindössze 1,3%-ot tett, a magánhasználatú tehergépkocsik pedig az összes forgalomból 10,9%-kal részesedtek.

Várszeghy János dr.

Az Államvasutak rendkívüli személyszállító vonatainak forgalma az 1936. évben.

Les services extraordinaires de trains de voyageurs des Chemins de fer de l'Etat en Hongrie dans l'année 1936.

A nagyobb tömegeket megmozdító, külön vonatok indításával járó menetdíjkezelvények köre két vonatfajttá bővült. Ide kell ugyanis sorozni a hitélet szolgáltatában álló Zarándokvonatokat, melyek már az 1935. évben forgalomban voltak. Ebbe a csoportba tartoznak még a tárgyalt év folyamán újonnan megindított és a turista-ság céljait előmozdító Turistavonatok is.

A nagy népszerűségnek örvendő „Filléres gyors“-nál, melynek forgalmánál az előző évben némi visszaesés volt megfigyelhető, a tárgyalt év folyamán némileg élénkebb étellel találkozunk. Az emelkedés az utasokat nézve 0,6%-ot tett, míg a bruttó

bevétel ennek ellenére 1,1%-os veszteséget mutat. A közlekedett vonatok ezerelegy-tonnakilométer teljesítménye 27.131 volt, a százkocsitengelykilométerre pedig 23.227 km-t tett. A vonatonkinti átlagos elegyterhelés 387,64 tonnáról 415,55 tonnára, a vonatpáronkint szállított átlagos utasszám viszont 1.065-tel szemben 998-ra rúgott. Az elért pénzügyi eredményeket tekintve minden egyes vonatpárra átlag az előző évinél 360 pengővel kevesebb, összesen 3.921 pengő bruttó bevétel esett, ami a szállított személyekre számítva utasonkint 3,93 pengő (1935-ben 4,02 P) bruttó bevételnek felel meg.

1. A „Filléres-gyors“ forgalma. — Services de rapides dits „à bon marché“.

Év Années	Rapides à bon marché								Vonatkilométer- teljesítmény Tr.-kilom. effectués	Bruttó-bevétel pengőben Recettes brutes en pengős
	Budapestről vidékre allant de Buda- pest en province		Vidékről Budapestre allant de pro- vince à Budapest		Vidéki városból vidéki városba allant d'une ville provinciale dans une autre ville provinc.		Az összes total			
	száma leur nombre	utasainak száma nombre de leurs voyageurs	száma leur nombre	utasainak száma nombre de leurs voyageurs	száma leur nombre	utasainak száma nombre de leurs voyageurs	száma leur nombre	utasainak száma nombre de leurs voyageurs		
1935.	88	105.778	32	37.049	47	33.740	167	176.567	64.145	705.518,40
1936.	98	111.284	34	37.563	46	28.740	178	177.587	65.289	697.863,16

2. A nemzetközi „Cserevonatok” forgalma. — *Services de trains „d'échange” internationaux.*

Megnevezés — <i>Désignation</i>	Év — <i>Années</i>	Ausztria <i>Autriche</i>	Cseh-Szlovákia <i>Tchéco-Slovaquie</i>	Franciaország <i>France</i>	Jugoszlávia <i>Yougoslavie</i>	Lengyelország <i>Pologne</i>	Nagy-Britannia <i>Gr.-Bretagne</i>	Németország <i>Allemagne</i>	Olaszország <i>Italie</i>	Románia <i>Roumanie</i>	Svájc <i>Suisse</i>	Összesen <i>Total</i>	Átmenő vonatok <i>En transit</i>
Az érkezett													
vonatok — <i>Trains</i> } <i>arrivés</i>	1935	—	10	1	—	—	5	12	2	1	2	33	—
	1936	8	4	—	1	—	5	10	12	1	2	43	—
utasok — <i>Voyageurs</i> }	1935	—	6.295	346	—	—	1.214	4.353	930	267	687	14.092	—
	1936	3.768	1.100	—	242	—	1.386	3.340	4.291	280	579	14.986	—
Az indult													
vonatok — <i>Trains</i> } <i>partis</i>	1935	5	—	—	—	1	1	—	2	1	—	10	—
	1936	10	—	—	2	—	2	1	27	—	—	42	—
utasok — <i>Voyageurs</i> }	1935	2.310	—	—	—	503	288	—	882	308	—	4.291	—
	1936	3.730	—	—	1.127	—	487	2 3	8.547	—	—	14.134	—
Az összes — <i>Total</i>													
vonatok — <i>de ces trains</i>	1935	5	10	1	—	1	6	12	4	2	2	43	20
	1936	18	4	—	3	—	7	11	39	1	2	85	101
utasok — <i>de ces voyageurs</i>	1935	2.310	6.295	346	—	503	1.502	4.353	1.812	575	687	18.383	3.208
	1936	7.498	1.100	—	1.369	—	1.873	3.583	12.838	280	579	29.120	34.500

A menetrenden kívüli időben közlekedő vonatok másik csoportjában a — *Kulturvonatoknál* — a forgalmat az előző évinél szűkebb keretek között bonyolították le. A részletes adatok a következő képet mutatják:

	1 9 3 5	1 9 3 6
Vonatok száma	90	59
Utasok száma	52.863	41.046
Bruttó bevétel Pengő	154.418·84	113.265·53

A nemzetközi kapcsolatok ápolására hivatott *Cserevonatok* forgalmánál ugrászerű emelkedés mutatkozik, ami a közlekedett vonatoknál 97·7%-os, az utasoknál pedig 58·4%-os növekedésben jelentkezik. Különösen nagy fellendülés észlelhető a Magyarországból külföldre indított vonatoknál, ahol kereken négyszer annyi vonatot indítottak, mint az előző évben s az utasszám több mint háromszorosára nőtt. Hatalmas arányban megnövekedett az országon átmenő *Cserevonatok* forgalma is, melyekből kereken ötször annyi közlekedett, mint az előző évben s az általuk szál-

lított utasok száma több mint tízszeresére szaporodott. Az átmenő vonatforgalommal kapcsolatban érdemes még a megemlítésre, hogy a vonatok közül Ausztriából Jugoszláviába 38, Jugoszláviából Ausztriába 16 vonatot indítottak; Cseh-Szlovákiából Jugoszláviába 26, Jugoszláviából Cseh-Szlovákiába pedig 21 vonat közlekedett.

A *Zarándokvonatok*-ra vonatkozólag az alábbi adatok állanak rendelkezésre:

	1 9 3 5	1 9 3 6
Vonatok száma	49	61
Utasok száma	44.139	51.041
Bruttó bevétel Pengő	123.075·20	138.394·80

Befejezésül a *Turistavonatok* forgalmi eredményeiről kell még megemlékeznünk, melyeket — mint említettük — az 1936. évben állítottak először a turistaság szolgálatába. Az év folyamán 8 ilyen vonatot indítottak s a velük elszállított utasok száma 8.202 volt. Pénzügyi szempontból a turistavonatok 32.250 pengő bruttó bevétellel jártak.

◎ E G Y É B ◎

A világ legnagyobb könyvtárai.

Les plus grandes bibliothèques du monde.

A könyvtárstatisztika a legközérdekűbb statisztikai területek egyike, mert a népesség kultúrnívójára vet világot. A könyvtárstatisztika ma még kezdetleges stádiumban van és a statisztikusnak nagy nehézségekkel kell megküzdenie még akkor is, ha csak megközelítő képet akar nyújtani. Ez azonban nemcsak az összehasonlító (nemzetközi) könyvtárstatisztikára érvényes, melynél a dolog természeténél fogva nehezebb a megoldás, hanem áll ez a belföldre is. A nehézségek főforrása az a körülmény, hogy a könyvtár állománya nem homogén. A könyvek (kötetek) mellett az egyéb könyvtári darabok a legkülönbözőbb változatban tarkítják a könyvtári állagot (brosurák, értekezések, kéziratok, inculabulák, időszaki sajtótermékek, térképek, metszetek, stb.). Ezeknek a számlálási egysége nemcsak nemzetközi viszonylatban, de ugyanazon országon belül sincsen egységesen megállapítva. Az időszaki sajtótermékeknek általában egy évfolyamát tekintik egy számlálási egységnek, de ha egy évfolyamot több kötetbe kötnek, úgy

minden kötet egy egységnek számít. Azonban ez sincs mindenütt így. Nincsen egyöntetű mérték annak eldöntésére sem, hogy hol végződik a füzet és hol kezdődik a könyv. Nehezíti a számbavételt, hogy a könyvtárállomáynak be nem kötött része egészen más adatot nyújt bekötés után, mint azelőtt. A metszeteknek, térképeknek, plakátoknak szintén nehéz a számlálási egységét egyöntetűen meghatározni, különösen ha azt mérlegeljük, hogy hányat vehetünk ezekből egy kötettel egyenértékűnek. A könyvtárstatisztika mai kezdetleges állapotában eredménynek tekinthető már az is, ha az államok egyféle állagegységgel képesek adatot szolgáltatni. Ilyen egyöntetű — bár nem kimerítő — adatszolgáltatásra legalkalmasabb egységnek mutatkozik a *kötetszám*, mellyel a magyar könyvtárstatisztika is dolgozik (l. Magyar Statisztikai Évkönyv). Míg ezen nehézségek megoldva nincsenek, a különféle metodikai elgondolás alapján összeállított könyvtárstatisztikák összehasonlításra nem igen alkalmasak. A nemzetközi könyvtárstatisztika egy-

A világ legnagyobb könyvtárai.

A k ö n y v t á r		Kötet ¹⁾	Füzet és egyéb ²⁾	Kikölcsönzött kötet
n e v e	székhelye	e z e r d a r a b		
Library of Congress	Washington	5.001	5	145
Bibliothèque Nationale	Paris	4.559	²⁾ 145	.
Library of the Harvard University	Cambridge (E. Á.)	3.697	2	.
Library of the British Museum	London	3.510	150	—
Public Library	New York	3.508	500	12.355
Preussische Staatsbibliothek	Berlin	2.723	71	430
Public Library	Cleveland	⁴⁾ 2.177	31	10.375
Public Library	Boston	1.735	.	5.194
Public Library	Chicago	1.580	397	10.993
Library of the University	Cambridge (N. B.)	1.550	13	.
Library of the Columbia University	New-York	1.435	50	.
Bodleian Library	Oxford	1.400	60	.
Nationalbibliothek	Wien	1.294	201	42
Bibliotneek der Rijks Universiteit	Leiden	1.204	10	.
Library of the University of Chicago	Chicago	1.124	.	.
Public Library	Brooklin	1.110	.	7.052
Bibliotheek der Universiteit van Amsterdam	Amsterdam	1.096	563	64
Library of the Kyoto Imperial University	Kioto	⁵⁾ 1.030	.	.
Universitäts-Bibliothek	Leipzig	1.003	772	87
Bibliothèque de l'Université de Paris	Paris	1.003	202	.
Koninklijke Bibliotheek	's Gravenhage	1.002	118	.
Universitäts-Bibliothek	München	1.000	8	.
Library of the Tokyo Imperial University	Tokio	1.000	.	.

¹⁾ Némelyik könyvtár kötetszámában a füzetek és egyéb könyvtári darabok meg. nem állapítható száma is bennfoglaltatik. — ²⁾ Brosurák, értekezések, kéziratok, ösnyomatványok (incunabulák), stb. — ³⁾ Ezenkívül kb. 3 millió metszet. — ⁴⁾ Ebből 396 ezer megőrzésre átvett kötet. — ⁵⁾ Bennfoglaltatik több tartományi könyvtárnak kölcsönadott kötetek száma is.

ségesítésén munkálkodik a Nemzetközi Statisztikai Intézet, a Szellemi Együtműködés Nemzetközi Intézete, valamint a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége, s minden remény meg van arra, hogy az egységesítés nagyfontosságú problémáját a közeljövőben megoldják.

Az előző oldalon rövid összeállítást közlünk a világ legnagyobb könyvtáiról, melyeknek állománya az egy millió kötetet meghaladja. A kimutatást az Index Generalis 1936. évi kötete alapján állítottuk össze. Tekintettel arra, hogy az eddig közzétett összeállítások a könyvtári állomány adatainak homogenitására nem igen helyeztek súlyt s így egységes, áttekinthető képet az anyagról nem adtak, különös gondot fordítottunk arra, hogy az egyes könyvtárak heterogén adatainak — a lehetőséghez képest — egységes beállítást nyujtsunk.

Az óriáskönyvtáraknak az Amerikai Egyesült Államok a hazája, hol 9 ilyen könyvtár van, az összes egy milliónál több kötettel bíró könyvtárak két-

ötöde, melyek azonban a köteteknek csaknem ötven százalékát képviselik. A 9 könyvtár közül 5 kölcsönkönyvtár több mint 10 millió kötettel és 46 millió kikölcsönzött kötetszámmal. Három-három ilyen könyvtár van Nagy-Britanniában, Németországban, valamint Németalföldön, mely utóbbi kis ország magas kultúrszínvonalára jellemző, hogy olyan államokat előz meg, mint Franciaország és Japán. Megemlíthető még, hogy — az Index Generalis szerint — a párisi Nemzeti Könyvtár őrzi a világ legnagyobb metszet gyűjteményét, közel 3 millió darabbal.

A fenti kimutatásban szereplő könyvtárakon kívül — magán adatok szerint — van még néhány nagy könyvtár. Ezeket azonban, tekintettel arra, hogy az Index Generalisban, mely a könyvtárstatistika legfőbb forrásának tekinthető, nem fordult elő, összeállításunkba nem vettük fel pl.:

Bibliothèque National, Madrid 1·2 millió kötet
Bibliothèque de l' Arsenal, Paris . 1·1 „ „

P. A. dr.

● IRODALMI SZEMLE ●

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Magyarország földbirtokviszonyai az 1935. évben. I. Törvényhatóságok és községek (városok) szerint.

Les conditions de la propriété foncière en Hongrie dans l'année 1935. I. Suivant les comitats et les villes autonomes, ainsi que par communes (villes).

Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat. 99. kötet. Szerkeszti és kiadja a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Publications Statistiques Hongroises. Nouvelle série, 99e volume. Rédigées et publiées par l'Office central royal hongrois de statistique.

Budapest, 1936. 99 + 1050 l. — p.

Az 1935. év tavaszán végrehajtott általános mezőgazdasági összeírás — melyről a Szemle is már több ízben megemlékezett — tulajdonképpen két feladatkör szolgálatában állott: a gazdaságok üzemi viszonyainak lehető részletes kutatásán kívül a magyar földbirtokviszonyok feltárását is célul tűzte. Ez utóbbi feladat megvalósításának első eredménye az a vaskos kötet, amely a fenti címmel a közelmúlt napokban hagyta el a sajtót.

A rövid idő alatt közlésre került hatalmas adattömeg annyira új és annyira részletes statisztikai képét nyujtja a községek földbirtokviszonyainak, hogy a kiadvány adatainak beható méltatására rövid ismertetés keretében nem vállalkozhatunk; kénytelenek vagyunk csupán tartalmi ismertetéssel foglalkozni.

Megemlítjük mindenekelőtt, hogy a kötetben foglalt adatok az összeírás birtokviszonyokat tudakoló kérdőíveinek első feldolgozásából származnak, amely feldolgozás a község határán túl terjedő területi és tulajdoni összefüggéseket még nem vehette számba s amely alkalommal a részletesebb kombinatív feldolgozásra sem nyílt még alkalom. Ilyenképpen jelen kiadvány csak első részlete a földbirtokstatisztikai eredményeknek s teljes egészé csak a későbbi közleményekkel válik.

Ez az első kötet a földbirtokviszonyokat községenként mutatja be s a gazdag anyagból igyekszik annyit felölelni, amennyit csak egy kiadvány terjedelme megbír. Megtaláljuk benne elsősorban a földbirtokok számára, területére és kataszteri tiszta jövedelmére vonatkozó adatokat. Az előbbieket kilenc birtoknagyságcsoport szerinti felosztásban s a területet külön még művelési ágankint is részletezve. Ezután a földbirtokok tagoltságára és a haszonbérleti viszonyokra vonatkozó adatok következnek. A földbirtoktagok összes számán kívül az egy tagból álló földbirtokok számára és területére vonatkozólag is kapunk adatokat. A haszonbérbe adott birtokok számát és területét a bérbeadó birtokok nagysága szerint is részletezi a kötet. Kiegészülnek ezek az adatok a védett földbirtokok és a földbirtokrendezés főeredményeit mutató leg-

ségesítésén munkálkodik a Nemzetközi Statisztikai Intézet, a Szellemi Együtműködés Nemzetközi Intézete, valamint a Könyvtáros Egyesületek Nemzetközi Szövetsége, s minden remény meg van arra, hogy az egységesítés nagyfontosságú problémáját a közeljövőben megoldják.

Az előző oldalon rövid összeállítást közlünk a világ legnagyobb könyvtáiról, melyeknek állománya az egy millió kötetet meghaladja. A kimutatást az Index Generalis 1936. évi kötete alapján állítottuk össze. Tekintettel arra, hogy az eddig közzétett összeállítások a könyvtári állomány adatainak homogénitására nem igen helyeztek súlyt s így egységes, áttekinthető képet az anyagról nem adtak, különös gondot fordítottunk arra, hogy az egyes könyvtárak heterogén adatainak — a lehetőséghez képest — egységes beállítást nyujtsunk.

Az óriáskönyvtáraknak az Amerikai Egyesült Államok a hazája, hol 9 ilyen könyvtár van, az összes egy milliónál több kötettel bíró könyvtárak két-

ötöde, melyek azonban a köteteknek csaknem ötven százalékát képviselik. A 9 könyvtár közül 5 kölcsönkönyvtár több mint 10 millió kötettel és 46 millió kikölcsönzött kötetszámmal. Három-három ilyen könyvtár van Nagy-Britanniában, Németországban, valamint Németalföldön, mely utóbbi kis ország magas kultúrszínvonalára jellemző, hogy olyan államokat előz meg, mint Franciaország és Japán. Megemlíthető még, hogy — az Index Generalis szerint — a párisi Nemzeti Könyvtár őrzi a világ legnagyobb metszet gyűjteményét, közel 3 millió darabban.

A fenti kimutatásban szereplő könyvtárakon kívül — magán adatok szerint — van még néhány nagy könyvtár. Ezeket azonban, tekintettel arra, hogy az Index Generalisban, mely a könyvtárstatisztika legfőbb forrásának tekinthető, nem fordult elő, összeállításunkba nem vettük fel pl.:

Bibliothèque National, Madrid 1·2 millió kötet
Bibliothèque de l' Arsenal, Paris . 1·1 „ „

P. A. dr.

● IRODALMI SZEMLE ●

Könyvismertetések.

Chronique de livres.

Magyarország földbirtokviszonyai az 1935. évben. I. Törvényhatóságok és községek (városok) szerint.

Les conditions de la propriété foncière en Hongrie dans l'année 1935. I. Suivant les comitats et les villes autonomes, ainsi que par communes (villes).

Magyar Statisztikai Közlemények. Új sorozat. 99. kötet. Szerkeszti és kiadja a M. kir. Központi Statisztikai Hivatal.

Publications Statistiques Hongroises. Nouvelle série, 99e volume. Rédigées et publiées par l'Office central royal hongrois de statistique.

Budapest, 1936. 99 + 1050 l. — p.

Az 1935. év tavaszán végrehajtott általános mezőgazdasági összeírás — melyről a Szemle is már több ízben megemlékezett — tulajdonképpen két feladatkör szolgálatában állott: a gazdaságok üzemi viszonyainak lehető részletes kutatásán kívül a magyar földbirtokviszonyok feltárását is célul tűzte. Ez utóbbi feladat megvalósításának első eredménye az a vaskos kötet, amely a fenti címmel a közelmúlt napokban hagyta el a sajtót.

A rövid idő alatt közlésre került hatalmas adattömeg annyira új és annyira részletes statisztikai képét nyujtja a községek földbirtokviszonyainak, hogy a kiadvány adatainak beható méltatására rövid ismertetés keretében nem vállalkozhatunk; kénytelenek vagyunk csupán tartalmi ismertetéssel foglalkozni.

Megemlítjük mindenekelőtt, hogy a kötetben foglalt adatok az összeírás birtokviszonyokat tudakoló kérdőíveinek első feldolgozásából származnak, amely feldolgozás a község határán túl terjedő területi és tulajdoni összefüggéseket még nem vehette számba s amely alkalommal a részletesebb kombinatív feldolgozásra sem nyílt még alkalom. Ilyenképpen jelen kiadvány csak első részlete a földbirtokstatisztikai eredményeknek s teljes egészé csak a későbbi közleményekkel válik.

Ez az első kötet a földbirtokviszonyokat községenként mutatja be s a gazdag anyagból igyekszik annyit felölelni, amennyit csak egy kiadvány terjedelme megbír. Megtaláljuk benne elsősorban a földbirtokok számára, területére és kataszteri tiszta jövedelmére vonatkozó adatokat. Az előbbieket kilenc birtoknagyságcsoport szerinti felosztásban s a területet külön még művelési ágankint is részletezve. Ezután a földbirtokok tagoltságára és a haszonbérleti viszonyokra vonatkozó adatok következnek. A földbirtoktagok összes számán kívül az egy tagból álló földbirtokok számára és területére vonatkozólag is kapunk adatokat. A haszonbérbe adott birtokok számát és területét a bérbeadó birtokok nagysága szerint is részletezi a kötet. Kiegészülnek ezek az adatok a védett földbirtokok és a földbirtokrendezés főeredményeit mutató leg-

fontosabb számokkal. Mindkettőnél a kérdéses földbirtokok számát és területét ismerteti a munka, az utóbbinál azonban különbséget tesz még a földhöz- és házhelyhez juttatás szerint is.

Mindezeket az adatokat először is a község egész határára vonatkozólag nyújtja a mű az „Összes földbirtok” címen. Utána hasonló teljességgel az „Összes korlátolt forgalmú földbirtok”-okról számol be. A szabadforgalmú birtokok községi adatai költségkímélés miatt hiányzanak, levonással azonban az előbbi adatokból könnyen megállapíthatók. A szabadforgalmú földbirtokok két csoportjával mégis külön találkozunk, nevezetesen: a külföldi állampolgárok és a nem csupán mezőgazdálkodással foglalkozók birtokstatisztikájával. Idevonatkozólag a földbirtokok számán és mívelési ágak szerint részletezett területén kívül már csak az összes birtokok kataszteri tiszta jövedelmét és a bérbeadott birtokok számát és egész területét magukban foglaló adatokat találjuk meg. Hasonló szűkebb részletezéssel tárgyalja a kiadvány a korlátolt forgalmú birtokok különféle kategóriáit, tizenhat csoportra bontva ezt a birtokállományt tulajdoni jogcímeik szerint.

A rendkívül bő területi megosztásban közölt adatok könnyebb áttekintését szolgálják azok az összefoglaló táblák, amelyek a kötet elején a községi eredményeket törvényhatóságoként összeállítva mutatják be s melyek már a szabadforgalmú földbirtokokat és a tisztán mezőgazdálkodással foglalkozók földvagyonát is megfelelő részletezéssel tárgyalják. Ugyanitt találjuk meg a szokásos országrészenkénti összefoglalásokat, valamint az országos eredményeket is.

S. I. dr.

Szabó István: Ugocsa megye.

Etienne Szabó: Le comitat Ugocsa.

A „Magyarság és nemzetiség” című népiségtörténeti sorozat I. kötete. Hóman Bálint és Domanovszky Sándor közreműködésével szerkeszti Mályusz Elemér. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia.

Hongrois et Nationalité Ethnique, série de travaux sur l'histoire de populations, 1er volume. Rédigé sous la direction d'Elemér Mályusz, en collaboration avec Valentin Hóman et Alexandre Domanovszky. Publié par l'Académie Hongroise des Sciences.

Budapest, 1937. 615 l.—p.

A fenti könyv egy nagyjelentőségű és nagyfontosságú kiadványsorozat megindulását jelzi. Tervbe van véve, hogy a Magyarországon lakó és itt letelepült népeknek történetét megyéről-megyére és vidékről-vidékre részletesen, lehetőleg községenként írják le, hogy az egyes népek fejlődése — mint ahogy a mű szerkesztői a kötet előszavában írják: „a nép ne csak az állammal való kapcsolatai révén tétessék kutatás tárgyává, hanem önmagában is”. Ennek a tervzetnek mintegy mintáját, mégpedig kitűnő mintáját készítette el Szabó István, megírva Ugocsa

vármegye népességfejlődésének és a nemzetiségi kicserélődésének történetét. Egy végtelenül fáradtságos és lelkiismeretes munkának gyümölcse ez a kötet, amely nemcsak népességtörténeti szempontból, hanem statisztikai módszerei és eredményei tekintetéből is nagy jelentőségű, és nem lehetünk eléggé hálásak a Magyar Tudományos Akadémiának, hogy ennek a nagyszabású munkának megjelenését lehetővé tette.

A kötet két nagy részből áll; a második rész tartalmazza *községenként* a nemességnek és a jobbágságnak a névanyagát, azonkívül a község határában lévő földrajzi neveket a különböző dézsma-jegyzékek és egyéb okiratok alapján. Az adatok sok helyen a 15., sőt 14. és 13. századig is visszamennek. A neveket mindjárt hangzás szerint osztályozza is. Az első részben aztán ezt az alapanyagot dolgozza fel, kimutatván az egyes nemzetiségek megtelepülését a vármegye területén, azok időnkinti változásait, a községek lakosságának nemzeti-kicszerélődését, a társadalmi és birtokviszonyok alakulását. Mindezt a birtokosok és jobbágyok nevei alapján és azoknak a gazdasági adatoknak (birtoknagyság, állatállomány stb.) segítségével, amelyek a dézsma-jegyzékekben találhatók.

Főforrásai az 1567. év körüli dézsma-jegyzékek és az 1775. évben az úrbérrendezés után a jobbágy-lakosságról készített táblás kimutatások, de felhasználja a régebbi és közbeeső, kevésbé teljes jegyzékeket is. Összefoglalást e két évi jegyzékek alapján ad az egész megyéről, tehát két évszázad változásainak eredményét mutatja be. Nagyon elszomorító ez az eredmény, mert a magyarság nagy részének kipusztulását, a községek nemzetiségi képeinek a magyarság hátrányára való megváltozását, a hegylakó ruténségnek és oláhságnak a sík magyar területre való benyomulását és sok helyen többségre jutását mutatja.

Szabó István nagyon jól választotta meg a megyét, amellyel ezt a sorozatot megindította. Ugocsa megye az ország egyik legkisebb megyéje, kicsiben azt a folyamatot mutatja be, ami Magyarország legnagyobb részében a közel kétszáz éves török uralom alatt vagy annak következképpen végbement. Maga Ugocsa megye sohasem tartozott a török hódításhoz, de éppen a török háború folytán sokszor volt török-tatár beütésnek a szomorú részese. Az ország három részre való osztásakor Erdély és a Habsburg királyság között az Eris almáját képviselte; valóságos hadak útja volt, ha a két rész között polgárháború dült és a Rákóczi felkelés idején is a kuruc hadakhoz aránylag nagy kontingenst szállított. Nem csoda tehát, hogy a megyének sík területe, mely a 16. század közepén még úgyszólván színmagyar volt, jórészt kipusztult és a magyarok helyébe a védett hegyek között el-

fontosabb számokkal. Mindkettőnél a kérdéses földbirtokok számát és területét ismerteti a munka, az utóbbinál azonban különbséget tesz még a földhöz- és házhelyhez juttatás szerint is.

Mindezeket az adatokat először is a község egész határára vonatkozólag nyújtja a mű az „Összes földbirtok” címen. Utána hasonló teljességgel az „Összes korlátolt forgalmú földbirtok”-okról számol be. A szabadforgalmú birtokok községi adatai költségkímélés miatt hiányzanak, levonással azonban az előbbi adatokból könnyen megállapíthatók. A szabadforgalmú földbirtokok két csoportjával mégis külön találkozunk, nevezetesen: a külföldi állampolgárok és a nem csupán mezőgazdálkodással foglalkozók birtokstatisztikájával. Idevonatkozólag a földbirtokok számán és mívelési ágak szerint részletezett területén kívül már csak az összes birtokok kataszteri tiszta jövedelmét és a bérbeadott birtokok számát és egész területét magukban foglaló adatokat találjuk meg. Hasonló szűkebb részletezéssel tárgyalja a kiadvány a korlátolt forgalmú birtokok különféle kategóriáit, tizenhat csoportra bontva ezt a birtokállományt tulajdoni jogcímeik szerint.

A rendkívül bő területi megosztásban közölt adatok könnyebb áttekintését szolgálják azok az összefoglaló táblák, amelyek a kötet elején a községi eredményeket törvényhatóságokként összeállítva mutatják be s melyek már a szabadforgalmú földbirtokokat és a tisztán mezőgazdálkodással foglalkozók földvagyonát is megfelelő részletezéssel tárgyalják. Ugyanitt találjuk meg a szokásos országrészenkénti összefoglalásokat, valamint az országos eredményeket is.

S. I. dr.

Szabó István: Ugocsa megye.

Etienne Szabó: Le comitat Ugocsa.

A „Magyarság és nemzetiség” című népiségtörténeti sorozat I. kötete. Hóman Bálint és Domanovszky Sándor közreműködésével szerkeszti Mályusz Elemér. Kiadja a Magyar Tudományos Akadémia.

Hongrois et Nationalité Ethnique, série de travaux sur l'histoire de populations, 1er volume. Rédigé sous la direction d'Elemér Mályusz, en collaboration avec Valentin Hóman et Alexandre Domanovszky. Publié par l'Académie Hongroise des Sciences.

Budapest, 1937. 615 l.—p.

A fenti könyv egy nagyjelentőségű és nagyfontosságú kiadványsorozat megindulását jelzi. Tervbe van véve, hogy a Magyarországon lakó és itt letelepült népeknek történetét megyéről-megyére és vidékről-vidékre részletesen, lehetőleg községenként írják le, hogy az egyes népek fejlődése — mint ahogy a mű szerkesztői a kötet előszavában írják: „a nép ne csak az állammal való kapcsolatai révén tétessék kutatás tárgyává, hanem önmagában is”. Ennek a tervzetnek mintegy mintáját, mégpedig kitűnő mintáját készítette el Szabó István, megírva Ugocsa

vármegye népességfejlődésének és a nemzetiségi kicserélődésének történetét. Egy végtelenül fáradtságos és lelkiismeretes munkának gyümölcse ez a kötet, amely nemcsak népességtörténeti szempontból, hanem statisztikai módszerei és eredményei tekintetéből is nagy jelentőségű, és nem lehetünk eléggé hálásak a Magyar Tudományos Akadémiának, hogy ennek a nagyszabású munkának megjelenését lehetővé tette.

A kötet két nagy részből áll; a második rész tartalmazza *községenként* a nemességnek és a jobbágságnak a névanyagát, azonkívül a község határában lévő földrajzi neveket a különböző dézsma-jegyzékek és egyéb okiratok alapján. Az adatok sok helyen a 15., sőt 14. és 13. századig is visszamennek. A neveket mindjárt hangzás szerint osztályozza is. Az első részben aztán ezt az alapanyagot dolgozza fel, kimutatván az egyes nemzetiségek megtelepülését a vármegye területén, azok időnkinti változásait, a községek lakosságának nemzeti-kicszerélődését, a társadalmi és birtokviszonyok alakulását. Mindezt a birtokosok és jobbágyok nevei alapján és azoknak a gazdasági adatoknak (birtoknagyság, állatállomány stb.) segítségével, amelyek a dézsma-jegyzékekben találhatók.

Főforrásai az 1567. év körüli dézsma-jegyzékek és az 1775. évben az úrbérrendezés után a jobbágy-lakosságról készített táblás kimutatások, de felhasználja a régebbi és közbeeső, kevésbé teljes jegyzékeket is. Összefoglalást e két évi jegyzékek alapján ad az egész megyéről, tehát két évszázad változásainak eredményét mutatja be. Nagyon elszomorító ez az eredmény, mert a magyarság nagy részének kipusztulását, a községek nemzetiségi képeinek a magyarság hátrányára való megváltozását, a hegylakó ruténségnek és oláhságnak a sík magyar területre való benyomulását és sok helyen többségre jutását mutatja.

Szabó István nagyon jól választotta meg a megyét, amellyel ezt a sorozatot megindította. Ugocsa megye az ország egyik legkisebb megyéje, kicsiben azt a folyamatot mutatja be, ami Magyarország legnagyobb részében a közel kétszáz éves török uralom alatt vagy annak következképpen végbement. Maga Ugocsa megye sohasem tartozott a török hódításhoz, de éppen a török háború folytán sokszor volt török-tatár beütésnek a szomorú részese. Az ország három részre való osztásakor Erdély és a Habsburg királyság között az Eris almáját képviselte; valóságos hadak útja volt, ha a két rész között polgárháború dült és a Rákóczi felkelés idején is a kuruc hadakhoz aránylag nagy kontingenst szállított. Nem csoda tehát, hogy a megyének sík területe, mely a 16. század közepén még úgyszólván színmagyar volt, jórészt kipusztult és a magyarok helyébe a védett hegyek között el-

szaporodott ruténség tódult be. Szabó István azonban a település ismertetésénél egészen a középkorig megye vissza és kimutatja, hogy a megye négy községében, úgy mint Nagyszöllősön, Királyházán, Szászfaluban és Feketeardón a tatárjárás után németeket (flandriaiakat) is telepítettek a királyi birtokokra. Nyomuk a nevekben még a 16. század közepén is kimutatható, de ekkor már minden valószínűség szerint nyelviileg beolvadtak a magyarságba. A 16. század közepén Szabó István számítása szerint a megye lakosságának legalább 80%-a volt magyar. A rutén és oláh bevándorlás következtében ez az arányszám 1775-ig 40%-ra csökkent. A folyamat nemcsak az volt, hogy a kétszáz évvel előbb még igen ritkán lakott hegyvidék a szomszédos Bereg, Máramaros és részben Szatmár megyéből benépesedett idegen nyelvű lakossággal, hanem ez az idegen nyelvű nép az elpusztult alföldi magyar falvakba is beszűrődött és sok helyen, különösen a Tisza két partján fekvő községekben még többségbe is jutott. Igaz, hogy Szabó István az egyes falvak nemzetiségi megoszlásának a kiszámítására csak a jobbágyok neveit használja fel. A nevek osztályozásánál azonban szinte túlságos lelkiismeretességgel jár el, ami szerintünk a magyarság hátrányára szolgál. Részletesen meg is magyarázza módszerét ebben a tekintetben. Nem veszi pl. magyarnak az olyan családneveket, amelyek valamely nemzetiséget jelölnek, így pl.: Német, Tót, Oláh, Orosz, Rác, Szász, Lengyel stb., abban a feltevésben, hogy az ilyen nevek viselői talán még nem olvadtak be teljesen a magyarságba. Az ilyen neveket bizonytalanoknak osztályozza. De maga is elismeri, hogy ezzel „az elemzési elvet a magyar nyelvi hányad rovására töri meg”. Ugyancsak bizonytalaná minősíti azokat a magyar helynevekből képzett családneveket, amely falvak nem magyar nyelvterületen fekszenek. Ebben a lelkiismeretességben annyira megy, hogy pl. az 1775-ben előforduló, olyan ugocsamegyei községek nevéből képzett családneveket is bizonytalaná minősít, amely községek kétszáz évvel előbb még magyarok voltak, de azóta bennük a szláv elem túlsúlyba jutott. Ugyanezt teszi azokkal a magyar hangzású keresztnevből képzett családnevekkel is, amelyek több nyelvben hasonlóképp hangzanak, sőt még foglalkozást jelző magyar neveket, mint Hajdú, Huszár, Kocsis, Puszkás stb. a bizonytalanok közé sorozza. Az 1567. évi adatoknál, amikor a megye lakossága még túlnyomóan magyar volt, ez az eljárás kisebb zavart okoz, de még akkor is a kimutatott 1.775 névből nem kevesebb, mint 308 nevet minősít bizonytalanoknak, az 1.371 magyar, 24 német, 61 szláv és 5 oláh név mellett. Nagyobb bajt okoz ez az eljárás az 1775. évi névanyagnál, amikor már a kimutatott 2.767 jobbágynev közül 862-t, vagyis az összesnek 31%-át sorozza a bizonytalanok közé.

Ugyanakkor a magyar nevek számát 1.034-ben, a szlávokét 798-ban, az oláhokét 24-ben, a németekét 33-ban állapítja meg. Vannak községek, ahol a neveknek fele, vagy több mint fele került ilyen módon a bizonytalanok közé. Ha átnézzük ezeket a bizonytalanok közé minősített neveket, azoknak rendszeren erős többsége magyar hangzású, s így kétségtelen, hogy a magyarságnak az aránya van leginkább megkisebbitve ezeknek a neveknek bizonytalaná minősítésével. Látszik, hogy itten az izig-vérig magyar ember küzdött lelkében a teljes tárgyilagosságra törekvő történettudóssal, s ebben a küzdelemben az utóbbi győzött. Ez a szinte túlzott tárgyilagosság a szerzőnek csak dicséretére válhatik, mert így nemzetiségi bírálói nem vehetik szemére, hogy részrehajló volt a magyarsággal szemben. Bárhogyan ítéljük meg névelemzési módszerét, annyi bizonyos a rengeteg felhozott adat alapján, hogy a megyében igen nagy arányú elszlávosodás történt a tárgyalt kétszáz év alatt. Még a 18. századi mesterséges német telepítésnek is megtaláljuk a nyomát a megyében. A Szatmár megye határán fekvő Túrterebes ugyanis ekkor tekintélyes számú római katolikus német telepest (28 család) kapott, akik azonban osztoztak a többi szatmármegyei német telepes sorsában, és néhány nemzedék alatt beolvadtak a magyarságba.

Kár, hogy a szerző a rendelkezésre álló adatok alapján nem kísérli meg a megye teljes lélekszámának a megállapítását. Elismerem, hogy ennek meglehetősen nagy nehézségei vannak, mert nem lehet tudni, — amint maga is egy helyen megmondja, — hogy a felsorolt jobbágyok hány családot jelentenek. Azonkívül bizonytalan, hogy hányan maradtak ki az összeírásokból. *Acsádi Ignác*: Magyarország népessége a *pragmatica sanctio* korában c. munkájában, ahol szintén az adófizető jobbágyok összeírása alapján próbálja megállapítani a lélekszámot, általában véve kihagyottak címén 50%-ot csap hozzá az összeírtak számához. Lehet, hogy azok a dézsma-jegyzékek, amelyekből Szabó István dolgozott, tökéletesebbek voltak, mint az 1715. és 1720. évi összeírások, amelyeket tudvalevőleg a helyi viszonyokkal nem ismerős más megyebeli összeírók végeztek. De valószínű, hogy a szóbanforgó összeírásoknál is kimaradtak a jobbágy fogalma alá nem eső egyéb társadalmi elemek, sőt valószínűleg a jobbágyok közül is egyesek. Ott van azután a nagyszámú nemesség, amely némely ugocsamegyei faluban többségben volt a jobbágyok fölött. Maga Szabó István 1567-ben 1.800 jobbágy és 400 nemes családra becsüli Ugocsa megye lakosságát. Ha ezt hattal beszorozzuk 13.200 főnyi lakosságot kapunk. Valószínű, hogy akkor még nagyobb volt a lakosság száma, mert még 1720-ban is, amikor a török uralom pusztításai és annak következményei legjobban mutatkoztak Ma-

gyarországon, Acsádi az akkori rendelkezésre álló adatok alapján 8.607-re becsülte Ugocsa megye lakosságát. Hogy közvetlenül a török uralom után mi volt a helyzet, azt mutatja az az adat, hogy az 1567-ben kimutatott 1.775 jobbágyfő 1715-ig 1.054-re csökkent, majd a következő hat évtized alatt a gyors benépesülés következtében újra 2.767 főre emelkedett. Egyébként, hogy az ilyen összeírás alapján kiszámított lakosság száma nem állhat messze a valóságtól, mutatja a következő számítás: 1775-ben 2.767 jobbágyról van tudomásunk; ha most még a nemes családfőket csak 500-ra számítjuk, mert hiszen már a 16. század közepén Szabó István 400-ra teszi a számukat (a megyének 18 curiális községe volt) s e két számot a kihagyottak címén 3.400-ra kerekítjük fel, ezt a számot hattal megszorozva 20.400 lelket kapunk. Már pedig az 1787. évi József-féle népszámlálás, amely 12 évvel később volt, 26.218 lelket talált Ugocsa megye területén. Az akkori gyors szaporodási viszonyok mellett 4.000 lelket bátran számíthatunk a 12 évi szaporodásra, 1775-ben tehát 22.200 lélek lehetett Ugocsa megye lakossága, ami már nem áll messze a fentebb, a családfők szorzata útján kihozott lélekszámtól.

Ezek a népességszámítások azért is fontosak, mert ha ennyire mélyrehatóan megismerjük Magyarországot összes községeinek állapotát, amint azt reméljük, hogy a későbbi kötetek majd lehetővé teszik, akkor elég nagy biztonsággal lehet majd megállapítani egyes időszakokban nemcsak a népesség számát, hanem annak nemzetiségi megoszlását is. Ezzel világosan be tudnók bizonyítani, hogy a középkori magyar nagyhatalom idejében milyen óriási fölényben volt itt a magyarság a többi nemzetiségek fölött, ami megmagyarázza azt a hatalmat és tekintélyt, amit akkor Magyarország Európában élvezett. Igazolni tudnók, hogy a török uralom hogyan tett bennünket tönkre nemcsak az abszolút népszám tekintetében, hanem abban is, hogy főként a magyarságot pusztítván ki, nemzetiségek számát aránytalanul megnövelte a magyarsággal szemben, ami közvetve a trianoni katasztrófához vezetett. Ez a könyv megdönthetetlen bizonyítékokat szolgáltat erre a folyamatra és bizonyosra vesszük, hogy a többi megyékről kiadandó kötetek is hasonló eredményt fognak mutatni.

Mindenesetre a legnagyobb dicséretet érdemli a szerző ezért a tartalomban és formában igazán kitűnő munkáért, amely nemcsak népességtörténeti, hanem gazdaság- és családtörténeti szempontból is rendkívül becses adatokat tartalmaz. A mű használhatóságát igen megnövelik a sűrűn alkalmazott kisebb-nagyobb térképek, amelyek az egykori állapotokat és fejlődést, valamint a nemzetségek bevándorlását rendkívül szemléltetően mutatják be.

Kovács Alajos dr.

Fodor Ferenc dr.: A magyar medencerendszer gazdaságföldrajzi térképe.

François Fodor: Carte de géographie économique du bassin hongrois.

1 : 600.000. Budapest, 1936. A Magyar Földrajzi Intézet Rt. kiadása.

Publiée par l'Institut Hongrois de Géographie.

Ez a térkép statisztikus szemmel nézve ábrázoló adattár, amely Nagy-Magyarország legfontosabb gazdaságföldrajzi adatait színek és jelek segítségével egyetlen fali térképen foglalja össze. Szerkesztője nehéz feladatot oldott meg rengeteg adat összehordásával, a fontosak megválogatásával és főleg ábrázolásával, mely a találmányságnak nem kis mértékét követelte meg. Lehet vitatni, hogy a mezőgazdasági termelési ágaknak pontozással való feltüntetése kifejezőbben szemlélteti, mint a színfoltok használata, de az is bizonyos, hogy a pontozás a jelen esetben az áttekintést zavaró zsúfoltságot okozott volna a sok adat ütközése miatt. Szerzőnek tehát meg kellett alkudnia a helyzettel, az adatok minél teljesebb tárházát csak így lehetett összefoglalnia és beosztania kartografiaiailag is tökéletes kivitelezésben.

A városokat legfőbb telepítő helyzetük szerint ábrázolja külön jelekkel (fő- és elővárosok, vásárosokban fekvő városok, medenceközpontok, mezőgazdasági központok, bányavárosok, hídvárosok, kikötővárosok, útesomópontok, főútvonalmenti városok, hágókapu-városok, nyugateurópai típusú városok). Feltünteti a kisebb jelentőségű településeket, fürdőtelepeket, határállomásokat, bányahelyeket, jelentősebb hajóállomásokat. A vasutakat jelentőségük szerint, a folyókat és csatornákat hajózáhatóságuk szerint osztályozza. A gazdasági tájtipusokat három csoportba osztja: I. síkságok és halomvidékek túlnyomó gabonatermeléssel, 14 színben, II. hegyvidéki medencék és dombságok vegyes erdő- és mezőgazdasága, III. hegyvidékek és dombságok túlnyomó erdőgazdálkodása, 5 színben. Az ipari jelzések feltüntetik a fejtés alatt álló ásványtelepeket s a fontosabb ipartelepeket. Megtaláljuk a térképen Csonka-Magyarország nagy villamos erőműveit és főbb villamos távvezetéseit, a földgázkutakat, földgázvezetéseket stb. Igen értékes rész a melléktérkép is, amely Budapest székesfővárost és külvárosait ábrázolja ismét egészen külön szempontok szerint.

E. D. dr.

Festschrift zur Hundertjahrfeier des Vereins für Geographie und Statistik zu Frankfurt am Main 1836—1936.

XII + 435 l.—p. (2 műmelléklet, 79 ábra és rajz, 6 térképmelléklet. — *Avec 2 illustrations artistiques, 79 figures et dessins et 6 cartes.*)

Az elmúlt néhány év alatt több statisztikai díszmunkát ismertethettünk, melyeknek létrejöttére statisztikai egyesület huszonöt-, ötven-,

gyarországon, Acsádi az akkori rendelkezésre álló adatok alapján 8.607-re becsülte Ugocsa megye lakosságát. Hogy közvetlenül a török uralom után mi volt a helyzet, azt mutatja az az adat, hogy az 1567-ben kimutatott 1.775 jobbágyfő 1715-ig 1.054-re csökkent, majd a következő hat évtized alatt a gyors benépesülés következtében újra 2.767 főre emelkedett. Egyébként, hogy az ilyen összeírás alapján kiszámított lakosság száma nem állhat messze a valóságtól, mutatja a következő számítás: 1775-ben 2.767 jobbágyról van tudomásunk; ha most még a nemes családfőket csak 500-ra számítjuk, mert hiszen már a 16. század közepén Szabó István 400-ra teszi a számukat (a megyének 18 curiális községe volt) s e két számot a kihagyottak címén 3.400-ra kerekítjük fel, ezt a számot hattal megszorozva 20.400 lelket kapunk. Már pedig az 1787. évi József-féle népszámlálás, amely 12 évvel később volt, 26.218 lelket talált Ugocsa megye területén. Az akkori gyors szaporodási viszonyok mellett 4.000 lelket bátran számíthatunk a 12 évi szaporodásra, 1775-ben tehát 22.200 lélek lehetett Ugocsa megye lakossága, ami már nem áll messze a fentebb, a családfők szorzata útján kihozott lélekszámtól.

Ezek a népességszámítások azért is fontosak, mert ha ennyire mélyrehatóan megismerjük Magyarországot összes községeinek állapotát, amint azt reméljük, hogy a későbbi kötetek majd lehetővé teszik, akkor elég nagy biztonsággal lehet majd megállapítani egyes időszakokban nemcsak a népesség számát, hanem annak nemzetiségi megoszlását is. Ezzel világosan be tudnók bizonyítani, hogy a középkori magyar nagyhatalom idejében milyen óriási fölényben volt itt a magyarság a többi nemzetiségek fölött, ami megmagyarázza azt a hatalmat és tekintélyt, amit akkor Magyarország Európában élvezett. Igazolni tudnók, hogy a török uralom hogyan tett bennünket tönkre nemcsak az abszolút népszám tekintetében, hanem abban is, hogy főként a magyarságot pusztítván ki, nemzetiségek számát aránytalanul megnövelte a magyarsággal szemben, ami közvetve a trianoni katasztróféhoz vezetett. Ez a könyv megdönthetetlen bizonyítékokat szolgáltat erre a folyamatra és bizonyosra vesszük, hogy a többi megyékről kiadandó kötetek is hasonló eredményt fognak mutatni.

Mindenesetre a legnagyobb dicséretet érdemli a szerző ezért a tartalomban és formában igazán kitűnő munkáért, amely nemcsak népességtörténeti, hanem gazdaság- és családtörténeti szempontból is rendkívül becses adatokat tartalmaz. A mű használhatóságát igen megnövelik a sűrűn alkalmazott kisebb-nagyobb térképek, amelyek az egykori állapotokat és fejlődést, valamint a nemzetségek bevándorlását rendkívül szemléltetően mutatják be.

Kovács Alajos dr.

Fodor Ferenc dr.: A magyar medencerendszer gazdaságföldrajzi térképe.

François Fodor: Carte de géographie économique du bassin hongrois.

1 : 600.000. Budapest, 1936. A Magyar Földrajzi Intézet Rt. kiadása.

Publiée par l'Institut Hongrois de Géographie.

Ez a térkép statisztikus szemmel nézve ábrázoló adattár, amely Nagy-Magyarország legfontosabb gazdaságföldrajzi adatait színek és jelek segítségével egyetlen fali térképen foglalja össze. Szerkesztője nehéz feladatot oldott meg rengeteg adat összehordásával, a fontosak megválogatásával és főleg ábrázolásával, mely a találmányságnak nem kis mértékét követelte meg. Lehet vitatni, hogy a mezőgazdasági termelési ágaknak pontozással való feltüntetése kifejezőbben szemlélteti, mint a színfoltok használata, de az is bizonyos, hogy a pontozás a jelen esetben az áttekintést zavaró zsúfoltságot okozott volna a sok adat ütközése miatt. Szerzőnek tehát meg kellett alkudnia a helyzettel, az adatok minél teljesebb tárházát csak így lehetett összefoglalnia és beosztania kartografailag is tökéletes kivitelezésben.

A városokat legfőbb telepítő helyzetük szerint ábrázolja külön jelekkel (fő- és elővárosok, vásárosokban fekvő városok, medenceközpontok, mezőgazdasági központok, bányavárosok, hídvárosok, kikötővárosok, útesomópontok, főútvonalmenti városok, hágókapu-városok, nyugateurópai típusú városok). Feltünteti a kisebb jelentőségű településeket, fürdőtelepeket, határállomásokat, bányahelyeket, jelentősebb hajóállomásokat. A vasutakat jelentőségük szerint, a folyókat és csatornákat hajózhatóságuk szerint osztályozza. A gazdasági tájtipusokat három csoportba osztja: I. síkságok és halomvidékek túlnyomó gabonatermeléssel, 14 színben, II. hegyvidéki medencék és dombságok vegyes erdő- és mezőgazdasága, III. hegyvidékek és dombságok túlnyomó erdőgazdálkodása, 5 színben. Az ipari jelzések feltüntetik a fejtés alatt álló ásványtelepeket s a fontosabb ipartelepeket. Megtaláljuk a térképen Csonka-Magyarország nagy villamos erőműveit és főbb villamos távvezetéseit, a földgázkutakat, földgázvezetéseket stb. Igen értékes rész a melléktérkép is, amely Budapest székesfővárost és külvárosait ábrázolja ismét egészen külön szempontok szerint.

E. D. dr.

Festschrift zur Hundertjahrfeier des Vereins für Geographie und Statistik zu Frankfurt am Main 1836—1936.

XII + 435 l.—p. (2 műmelléklet, 79 ábra és rajz, 6 térképmelléklet. — *Avec 2 illustrations artistiques, 79 figures et dessins et 6 cartes.*)

Az elmúlt néhány év alatt több statisztikai díszmunkát ismertethettünk, melyeknek létrejöttére statisztikai egyesület huszonöt-, ötven-,

vagy éppen százéves jubileuma adott alkalmat. A „Verein für Geographie und Statistik zu Frankfurt am Main“ is 1936 december 9-én megült centenáriumán lepte meg rendkívül gazdag kiállítású, tartalmilag is nagybecsű emlékkönyvvvel a statisztikusok és geográfusok világát. A nagy kereskedőváros, mely — mint azt *Krebs* főpolgármester bevezetője megállapítja — szellemi életének multszázad eleji újjászületése idején közvetlenül Párizs, Berlin és London után, tehát számos nagyobb kultúrgócpontra megelőzve alapította meg földrajzi egyesületét, a világ korra negyedik statisztikai társaságát,¹⁾ méltán büszke lehet e nemes áldozatkészséggel, nagy gonddal megalkotott, képekkel, fényképekkel és kivált kartogramokkal, város térképekkel s grafikonokkal ritka bőségben ékesített díszmunkára. *Behrmann* elnöknek az egyesület történetírójának cikkéből igen jól megismerhetjük azt a korszellemet, mely a két rokon tudományszakma frankfurti művelőit egy társaságba tömörítette. Bár eredetileg az egyesület nevében csak a földrajz szó szerepelt, már a legelső években a statisztikai munka is megindult: 1838-ban elkészült a „Statistische Arbeiten über die Stadt Frankfurt“ c. mű, 1840-ben külön földrajzi-statisztikai bizottság létesült, azután megindult a „Mitteilungen über physisch geographische und statistische Verhältnisse von Frankfurt am Main“ c. kiadvány, 1854-ben pedig az egyesület földrajzi és statisztikai társasággá alakult át. Az egyesület életében a statisztikai munkának ekkor köszöntött be a fénykora: statisztikai szakosztályának tevékenysége ezidőtájt teljesen elhomályosította a földrajzi szakosztályét; ehhez járult, hogy az egyesület 1858-ban megindította „Beiträge zur Statistik der freien Stadt Frankfurt“ c. sorozatát, előmozdította a város statisztikai szervének létrejöttét s azzal annyira kooperált, hogy a *Beiträge* egyes kötetei még akkor is saját cégére alatt jelentek meg, amikor már tartalmukat teljesen a városi hivatal rendezte sajtó alá. Így ment ez a hetvenes-nyolcvanas évekig, amikor a földrajz lendületes kifejlődésével párhuzamosan a geográfiai szakosztály tevékenysége újból megélénkült s a századforduló után az egyesület által a Sunda-félszigetre kiküldött expedícióban kulminált. A háború alatt és a rákövetkező években nagy taglétszám mellett is lanyhult az egyesületi élet, 1927-ben azonban „Frankfurter Geographische Hefte“ címen új — évente egy vagy két számot felölelő — kiadvány indulhatott meg. Persze a földrajzi szín a legújabb időkben is dominált. Erre mutat többek közt az is, hogy a vezetőség a százéves fordulót szintén új expedíció útnak indításával szeretne volna meg-

ünnepelni; hogy viszont a statisztikai jelleg sem tűnt el, csak kissé eltompult, arra egyrészt *Bleicher* neves német statisztikusnak kimagasló egyesületi szereplése vet fényt — emléket a díszmunkában fényképe is őrzi —, másrészt az új kiadványsorozat egy kimondottan statisztikai tárgyú száma és főleg a most megjelent „Festschrift“ több tanulmányának szoros statisztikai vonatkozásai, valamint a statisztikai munka szükségességének egyre fokozottabb hangsúlyozása az egyesület vezetői részéről.

A díszmunka tizenkét tanulmánya közül *Flaskämper* „Földrajz és statisztika“ c. dolgozata áll az élen. Cikke igen sok figyelemreméltó elméleti megjegyzéssel vázolja e két tudomány szak érintkező felületeit, kölcsönhatásait, közös problémáit s főleg a földrajzi szempontból is fontos statisztikai számítások jelentőségét. Geográfiai beállítottsága ellenére is bő statisztikai adatszembéletet nyújt *Gley* „Grundriss und Wachstum der Stadt Frankfurt am Main“ c., megjelölése szerint „városföldrajzi és statisztikai“ tanulmánya. A kisebb dolgozatok közül erősen statisztikai jellegű *Böhler-é* Pfalz és Rheinhessen népességi viszonyairól, ugyanilyen vonásokat tükröz *Overbeck*-nek a telephely-kérdéssel és *Krebs*-nek a művelési ágak németországi eloszlásával foglalkozó cikke. A 7 további cikk szigorúbban földrajzi tárgyú, bár nem egy közülük statisztikai eredményeket is sző fejtegetéseibe, erősen aláfestve a könyv statisztikai jellegét. Egyébként az előttünk fekvő díszmű figyelemreméltó vonása még, hogy szerzői vagy frankfurtiak, vagy Frankfurtban dolgoztak ill. itt tanultak s témáik nagyobb része ugyancsak Frankfurttal és a rajna-majnamenti területtel foglalkozik. Így a statisztikai és földrajzi szempontból egyformán becses könyv a lokális követelményekről sem feledkezik meg és a helyi kutatás nézőpontjából is igen értékes. *Th. L. dr.*

Wilhelm Winkler: Der Geburtenrückgang im deutschen Sprachgebiet.

Schriften des Institutes für Statistik der Minderheitsvölker an der Universität Wien. 8. sz. — No 8.

Wien, Verlag Deuticke, 1936. 32 l. — p.

A német népesség születési arányszámai a mult század hetvenes éveitől kezdve következetes csökkenést mutatnak. A hanyatlás a világháborúig lassú, azóta azonban rohamossá vált. Így különösen Ausztriában, ahol a népesedési mérleg 1935-ben már veszteséges volt. A környező népek megfelelő adatait vizsgálva szerző megállapítja, hogy a német népesség nyugati szomszédjainál valamivel jobban, a keleti és délkeleti népeknél rosszabbul szaporodik. A születések csökkenésének oka *Winkler* szerint más volt a háború előtt és más utána. A mult

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1936. évf. 1039. l.

vagy éppen százéves jubileuma adott alkalmat. A „Verein für Geographie und Statistik zu Frankfurt am Main“ is 1936 december 9-én megült centenáriumán lepte meg rendkívül gazdag kiállítású, tartalmilag is nagybecsű emlékkönyvvvel a statisztikusok és geográfusok világát. A nagy kereskedőváros, mely — mint azt *Krebs* főpolgármester bevezetője megállapítja — szellemi életének multszázad eleji újjászületése idején közvetlenül Párizs, Berlin és London után, tehát számos nagyobb kultúrgócponthoz megelőzve alapította meg földrajzi egyesületét, a világ korra negyedik statisztikai társaságát,¹⁾ méltán büszke lehet e nemes áldozatkészséggel, nagy gonddal megalkotott, képekkel, fényképekkel és kivált kartogramokkal, város térképekkel s grafikonokkal ritka bőségben ékesített díszmunkára. *Behrmann* elnöknek az egyesület történetírójának cikkéből igen jól megismerhetjük azt a korszellemet, mely a két rokon tudományszakma frankfurti művelőit egy társaságba tömörítette. Bár eredetileg az egyesület nevében csak a földrajz szó szerepelt, már a legelső években a statisztikai munka is megindult: 1838-ban elkészült a „Statistische Arbeiten über die Stadt Frankfurt“ c. mű, 1840-ben külön földrajzi-statisztikai bizottság létesült, azután megindult a „Mitteilungen über physisch geographische und statistische Verhältnisse von Frankfurt am Main“ c. kiadvány, 1854-ben pedig az egyesület földrajzi és statisztikai társasággá alakult át. Az egyesület életében a statisztikai munkának ekkor köszöntött be a fénykora: statisztikai szakosztályának tevékenysége ezidőtájt teljesen elhomályosította a földrajzi szakosztályét; ehhez járult, hogy az egyesület 1858-ban megindította „Beiträge zur Statistik der freien Stadt Frankfurt“ c. sorozatát, előmozdította a város statisztikai szervének létrejöttét s azzal annyira kooperált, hogy a *Beiträge* egyes kötetei még akkor is saját cégére alatt jelentek meg, amikor már tartalmukat teljesen a városi hivatal rendezte sajtó alá. Így ment ez a hetvenes-nyolcvanas évekig, amikor a földrajz lendületes kifejlődésével párhuzamosan a geográfiai szakosztály tevékenysége újból megélénkült s a századforduló után az egyesület által a Sunda-félszigetre kiküldött expedícióban kulminált. A háború alatt és a rákövetkező években nagy taglétszám mellett is lanyhult az egyesületi élet, 1927-ben azonban „Frankfurter Geographische Hefte“ címen új — évente egy vagy két számot felölelő — kiadvány indulhatott meg. Persze a földrajzi szín a legújabb időkben is dominált. Erre mutat többek közt az is, hogy a vezetőség a százéves fordulót szintén új expedíció útnak indításával szeretne volna meg-

ünnepelni; hogy viszont a statisztikai jelleg sem tűnt el, csak kissé eltompult, arra egyrészt *Bleicher* neves német statisztikusnak kimagasló egyesületi szereplése vet fényt — emléket a díszmunkában fényképe is őrzi —, másrészt az új kiadványsorozat egy kimondottan statisztikai tárgyú száma és főleg a most megjelent „Festschrift“ több tanulmányának szoros statisztikai vonatkozásai, valamint a statisztikai munka szükségességének egyre fokozottabb hangsúlyozása az egyesület vezetői részéről.

A díszmunka tizenkét tanulmánya közül *Flaskämper* „Földrajz és statisztika“ c. dolgozata áll az élen. Cikke igen sok figyelemreméltó elméleti megjegyzéssel vázolja e két tudományszak érintkező felületeit, kölcsönhatásait, közös problémáit s főleg a földrajzi szempontból is fontos statisztikai számítások jelentőségét. Geográfiai beállítottsága ellenére is bő statisztikai adatszembéletet nyújt *Gley* „Grundriss und Wachstum der Stadt Frankfurt am Main“ c., megjelölése szerint „városföldrajzi és statisztikai“ tanulmánya. A kisebb dolgozatok közül erősen statisztikai jellegű *Böhler-é* Pfalz és Rheinhessen népességi viszonyairól, ugyanilyen vonásokat tükröz *Overbeck*-nek a telephely-kérdéssel és *Krebs*-nek a művelési ágak németországi eloszlásával foglalkozó cikke. A 7 további cikk szigorúbban földrajzi tárgyú, bár nem egy közülük statisztikai eredményeket is sző fejtegetéseibe, erősen aláfestve a könyv statisztikai jellegét. Egyébként az előttünk fekvő díszmű figyelemreméltó vonása még, hogy szerzői vagy frankfurtiak, vagy Frankfurtban dolgoztak ill. itt tanultak s témáik nagyobb része ugyancsak Frankfurttal és a rajna-majnamenti területtel foglalkozik. Így a statisztikai és földrajzi szempontból egyformán becses könyv a lokális követelményekről sem feledkezik meg és a helyi kutatás nézőpontjából is igen értékes. *Th. L. dr.*

Wilhelm Winkler: Der Geburtenrückgang im deutschen Sprachgebiet.

Schriften des Institutes für Statistik der Minderheitsvölker an der Universität Wien. 8. sz. — No 8.

Wien, Verlag Deuticke, 1936. 32 l. — p.

A német népesség születési arányszámai a mult század hetvenes éveitől kezdve következetes csökkenést mutatnak. A hanyatlás a világháborúig lassú, azóta azonban rohamossá vált. Így különösen Ausztriában, ahol a népesedési mérleg 1935-ben már veszteséges volt. A környező népek megfelelő adatait vizsgálva szerző megállapítja, hogy a német népesség nyugati szomszédjainál valamivel jobban, a keleti és délkeleti népeknél rosszabbul szaporodik. A születések csökkenésének oka *Winkler* szerint más volt a háború előtt és más utána. A mult

¹⁾ V. ö. M. Stat. Szemle 1936. évf. 1039. l.

századi születéscsökkenésért az *individualizmust* teszi felelőssé, amely különösen a század második felében a *fennálló vallási és erkölcsi kötelekeket meglazította vagy feloldotta és helyükbe, mint az emberiség legfőbb célját az anyagi jólétet helyezte.* A születéskorlátozás Ausztriában *Winkler* szerint olyan időpontban kezdődött, amikor bevándorlók százezerszámra találtak még kenyeret. A világháború óta ezzel szemben megszükkült az életlehetőség és a gyermekszám korlátozásának főleg gazdasági okai vannak. A népesség erőteljesebb fejlődéséért vívott harcban eszerint elsősorban új életlehetőségek megteremtéséről kell gondoskodni, amelynek nemcsak háborús, de békés eszközei is

vannak. A kivándorlás is sokat veszíthet szomorú jellegéből, ha az megfelelő irányítás és szervezés alá kerül. Példaképpen felhossa a franciaországi olasz bevándorlást, amelynek során az Olaszországgal határos területek úgyszólván teljesen elveszítették francia jellegüket. Nagy súlyt kell helyezni a családvédelemre: a népes családok adóterhét igazságosan kell rendezni és a sok gyermekkel járó többkiadást a családfőknek valamiképpen rendelkezésre kell bocsátani. Hangsúlyozza *Winkler* a problémának az egész emberiséget érintő jellegét és a megoldást is az egyetemes emberinek érvényrejutásától várja.

B. Gy.

A M. kir. Központi Statisztikai Hivatal könyvtárába érkezett munkák.

Ouvrages arrivés à la bibliothèque de l'Office central royal hongrois de statistique.

Nemzetközi vonatkozású művek és elméleti munkák. (*Publications d'intérêt international et de théorie générale.*) — *Almanach de Gotha*, 1937. *Annuaire généalogique, diplomatique et statistique.* Gotha.

Balances des paiements, 1935. Société des nations. Genève. (Questions économiques et financières. 1936. II. A. 18.)

Child welfare councils. (Denmark, Norway, Sweden.) League of nations. Geneva.

Die Lage der Erdölwirtschaft der Welt anfangs 1937 und die internationalen Petroleumwerte an der Amsterdamer Börse. Rotterdamsche bankvereeniging. Rotterdam. (Wirtschaftliche Tagesfragen. 1.)

La statistique des étrangers. Étude comparative des recensements 1910-1920-1930. Bureau international du travail. Genève. (Études et documents. O/6.)

Le commerce international de certaines matières premières et denrées alimentaires par pays d'origine et de consommation, 1935. Société des nations. Genève. (Questions économiques et financières. 1936. II. A. 26.)

Aldrich, Winthrop W.: Business recovery and government policy. National and international. 25 l. New York.

Dieulefait, Carlos E.: Théorie de la corrélation. Universidal nacional del litoral. 71 l. Rosario. 1935.

Eberts, H.: Forstpolitische Aufgaben der Gegenwart. 19 l. Budapest. 1936.

Fassi, Salvatore: Appunti di statistica musicale. 8 l. Roma

Guérin, Paul: Europe centrale et Europe. 6 l. Budapest. 1936. (Klly. a Nouvelle revue de Hongrie 1936. évi augusztusi számából.)

Gurtner, Dr. Josef: Die katholische Kirchenmusik Österreichs im Lichte der Zahlen. Hrsg. von der Österreichischen Leo-Gesellschaft. 311 l. Baden. 1936.

Mises, Richard: Wahrscheinlichkeit, Statistik und Wahrheit. Einführung in die neue Wahrscheinlichkeitslehre und ihre Anwendung. 2. kiad. 282 l. Wien. 1936. (Schriften zur wissenschaftlichen Weltauffassung. 3.)

Surányi-Unger Tivadar: A nemzetközi viszállyok gazdasági háttere. 10 l. Miskolc. 1936. (Miskolci jogászélet könyvtára. Új sorozat 13.)

Szászy István dr.: Clearing- és fizetési egyezmények a nemzetközi fizetési forgalomban. 288 l. Budapest. (Tébe könyvtár. 81.)

Thompson-Whelpton: Population policies of european countries. 10 l. Philadelphia. 1936. (Klly. a The annals of the American academy of political and social science, 1936. évi köt.-éből.)

Whelpton, P. K.: An empirical method of calculating future population. 457—473. l. (Klly. a Journal of the American statistical association 1936. évi szeptemberi számából.)

Magyarország. (Hongrie.) — Magyarország földbirtokviszonyai az 1935. évben. I. rész. *Törvényhatóságok és községek (városok) szerint.* Szerk. és kiadja a magyar kir. központi statisztikai hivatal. Budapest. (Magyar statisztikai közlemények. Új sor. 99.)

Magyar statisztikai zsebkönyv, 1936. Szerk. és kiadja a magyar kir. központi statisztikai hivatal. Budapest.

A magyar posta jelentése az 1935. évi működéséről. 1913-1935. évi összehasonlító statisztikai adatokkal kiegészítve. Magyar kir. postavezérgazgatóság. Budapest.

Az Országos magyar gazdasági egyesület 1935/6. évi jelentése. Budapest.

Financial position of Hungary in the fourth quarter of 1936. Twenty-first quarterly report by Mr. Royall Tyler, the representative in Hungary of the financial committee. League of nations. Geneva.

Országos mezőgazdasági címtár. I. rész. Országos rész és Alsódunántúl. Szerk. a mezőgazdasági kamarák igazgatói. Kaposvár. 1936.

Ander György: Városok okszerű vízellátása. 21 l. Budapest. 1936. (Klly. a Vízügyi közlemények 1936. évi április-júniusi füzetéből.)

Balás Jenő: Budapest fürdőváros alapjai. 38 l. Székesfehérvár. 1936.

Bosnyák Zoltán: Sem antiszemitizmus, sem zsidógyűlölet, hanem nemzeti önvédelem. 32 l. Budapest. 1936.

Hälso- och sjukvård vid armén samt flygvapnet, 1935. Kungl. arméförvaltningens sjukvårdsstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Lantmäteri, 1935. Kungl. lantmäteristyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Mejerihantering, 1934. Statistiska centralbyrå. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Rusdrycksförsäljningen m. m., 1935. Kungl.

kontrollstyrelse. Stockholm. (Sveriges officiella statistik.)

Törökország. (Turquie.) — *Statistique du commerce extérieur*, 1934. III. köt. *Importations et exportations par ports et frontières*. Office central de statistique. Ankara.

Uruguay. — *Anuario estadístico de la República oriental del Uruguay*, 1934. II. rész. Dirección general de estadística. Montevideo.

Folyóiratszemele. — *Revue*s.

Bulletin Périodique (102. sz., Brüsszel 1936, fr.). — *Baudhuin F.*: A belga fellendülés. Az 1936. év eredményei. — *Bandeira de Mello*: A legnagyobb kedvezmény záradékának alkalmazása és annak különböző értelmezése. — *Camus C.*: A vasutak és a gazdasági tevékenység a gyarmatokon. — *Borresen J. E.*: A dániai elektromos energia-törvény. — *Afti H.*: Az ipar Egyiptomban. — *Warren G. F. és Pearson F. A.*: A hossz és a besség által okozott áringadozások. — *Wrede E. F.*: Finnország erdészeti kincsei és azok kiaknázása. — *Veroi P.*: Az olasz bankreform. — *Kern J.*: Japán jövője. — *Hambro C. J.*: A halászat és a tengeri vadászat Norvégiában. — *Moll E.*: Az elektromos ipar Svájcban és a gazdasági válság. — *Englis K.*: Megfelel a valóságnak a cseh-szlovák korona árfolyama? — *Deutsch A.*: Jugoszlávia külkereskedelmi politikája. — (103. sz.). — *Renaud P.*: Algír gazdasági jövője. — *Hansen E.*: Argentina gazdasági helyzete. — *Mises L.*: Az osztrák konjunktúraelmélet. — *Van Zeeland*: Az ország gazdasági újjáépítése. — *Argollo O.*: Brazília gazdasági élete. — *Chen K. P.*: A jelenlegi gazdasági helyzet Kínában. — *Harvey Rogers J.*: A pénzügyi helyzet az Egyesült Államokban. — *Brennan J.*: A gazdasági helyzet az Ir szabad államban. — *Cianetti T.*: Az olasz munkások a Birodalom különböző részeiben. — *Sakurada S.*: Japán, földrajza, éghajlata és vízierői. — *Anders J.*: A luxemburgi idegenforgalom, mint nemzeti ipar. — *Dauwe M. T.*: A földművelésügyi és halászat kormányzat tevékenysége Palesztinában. — *Bossa J.*: Nemzeti előretörés portugál Afrikában. — *Sisesti J. A.*: A nemzetközi gazdasági korlátozások és az ipari fellendülés Romániában. — *Kallstrom V.*: Svédország külkereskedelme. — *Federer O.*: A kohászat Cseh-Szlovákiában. — *Hasan Tahsin Ayni*: Törökország pénzügyi rendszere.

Der Deutsche Volkswirt (11. évf. 7. sz., Berlin 1936, német.). — *Dickmann*: Gondolatok a munkába lépők számának és alkalmazásának szabályozásáról a hadigazdaságban. — *Stöcker L.*: A kaucsuktermelési korlátozások hatása. — (9. sz.). — *Meude W.*: Nyersanyagok háborúban és békében. — *Suhr O.*: A varrógép-termelés és eladás. — (10. sz.). — *Richarz H.*: A mezőgazdaság teljesítményeinek emelkedése. — *König O.*: A leértékelések hatása az értékpapír az értékpapírpiacon. — *Fernau F. W.*: Japán hadigazdasági helyzete Mandzsúriában. — *Fezer H.*: A sörgyárak készenlétben.

Internationale Rundschau der Arbeit (14. évf. 12. sz., Berlin-Genf 1936, német.). — *Lerner A. P.*: A Keynes-féle elmélet a foglalkoztatottságról, a kamatról és a pénzről. — *Lamartine Yates P.*: A munkanélküli ipari munkások és a mezőgazdasági telepítés kérdése Nagy-Britanniában.

— (15. évf. 1. sz., 1937.). — *Sottilaro R.*: A szakoktatás Olaszországban. — *Guye R.*: Kísérlet a lakbérek nemzetközi összehasonlítására.

Közgazdasági Szemle (60. évf. 9-10. sz., Budapest 1936, m.). — *Neumann K.*: A közlekedési eszközök versenyének elméletéhez. — *Lipták L.*: Árelméleti megfontolások és a gyakorlati árpolitika. — *Székely A.*: Középeurópai kereskedelem-politika. — (11-12. sz.). — *Neubauer Gy.*: Hítelpolitika és aranyvaluta. — *Ferenczi I.*: Vándorlások és gyarmatok. — *Éber E.*: Anglia gyomra.

Magyar Szemle (28. köt. 4. [112.] sz., Budapest 1936, m.). — *Frey A.*: A német műanyag-gazdálkodás. — *Kalmár G.*: Versengés a kőolajért. *Hacker E.*: Kriminális és alkoholizmus. — (1. [113.] sz., 1937.). — *Móricz M.*: A következő negyedszázad. — *Nemes Erdős L.*: A szovjet katonai ereje.

Mezőgazdasági Közöny (9. évf. 10. sz., Budapest 1936, m.). — *Szabó M.*: A mezőgazdasági értékesítő-szövetkezetek és a válság. — (11. sz.). — *Malcomes B.*: Mezőgazdasági árpolitika Nagy-Britanniában. — (12. sz.). — *Moskovits J.*: A világ lóállományának minőségi változásai. — (10. évf. 1. sz., 1937.). — *Diószeghy O.*: A mezőgazdaság közterhei. — *Laczkó A. és Mohácsi T.*: A hazai lentermesztésről.

Népegészségügy (17. évf. 22. sz., Budapest 1936, m.). — *Pauchly G.*: Adatok az ipari munkásság syphilis morbiditásához. — (18. évf. 1. sz., 1936.). — *Bielek T.*: Hogyan segíthetünk az inséges gyermekeknek? — *Kiss J.*: A vérbajjellenes küzdelem népesedéspolitikai vonatkozásairól. — (2. sz.). — *Raics J.*: Adatok a gyermekágyi láz megelőzésének a kérdéséhez.

Városi Szemle (22. évf. 6. sz., Budapest 1936, m.). — *Peisner K.*: A francia kormány takarékosági rendeleteinek a kihatásai a városok pénzügyi és gazdasági helyzetére. — *Czakó I.*: A Dopolavoro mozgalom szervezete és működése. — *Oszoly K.*: A székesfővárosi alkalmazottak nyilvántartása a közigazgatási szolgálat szempontjából. — *Vár-szeghy J.*: Budapest székesfőváros és a törvényhatósági jogú városok rádióelőfizetői.

Világgazdasági Szemle (3. évf. 10. sz., Budapest 1936, m.). — *Varga I.*: A drágaságról. — *Haiman H.*: A frankleértékelés előzményei és következményei. — A fixfizetés és konjunktúra változásai. — (11. sz.). — *Varga I.*: Devalváció és depreciáció. — *Haiman H.*: A leértékelés következményei. — *Béla Gy.*: Spanyolország pénzügyei. — (12. sz.). — *Béla H.*: A stabilizáció útja. — *Varga I.*: A kisipar racionalizálásának kérdése. — *Haiman H.*: Megszűnt a munkanélküliség. — (4. évf. 1. sz.). — *Varga I.*: A gyárpar helyzetének konjunkturális alakulása.

Wirtschaft und Statistik (16. évf. 24. sz., Berlin 1936, ném.). — A mandátum-igazgatás alatt álló német gyarmatok gazdasági életének alakulása. — A német tejjgazdaság 1935-ben. — A főzelékfélék termelése a főbb főzeléktermelő vidékeken 1936-ban. — A munkanélküliség a külföldön. — A jövedelem- és társulati adókiivetés 1934-re. — Népszámlálás az Ir szabad államban. —

(17. évf. 1. sz., 1937.). — A mész- és cementipar 1933 óta. — Németország szénellátása 1935-ben. — A munkaidő az iparban 1933-tól 1936-ig. — A répa-termés 1936-ban. — A textilgépek világkivitele. — A francia állami alkalmazottak fizetése 1931 óta. — Az 1936. évi olimpiai játékok hatása az idegenforgalomra. — A mozgófényképszínházak 1935-ben.

◎ K Ü L Ö N F É L E ◎

Közigazgatási területi és névváltoztatások.

Changements de divisions territoriales et de noms de localités en Hongrie.

Az 1933. évi Helységnévtár megjelenése utáni IV. közlés. ¹⁾

Faits depuis la publication du Dictionnaire des Communes (1933). 4e communiqué.

Alsófügöd és Felsőfügöd (Abaúj-Torna vm., encsi j.) kisközség 1936 szeptember 1-én *Fügöd* néven kisközséggé egyesítettett.

Alsókázmárk és Felsőkázmárk (Abaúj-Torna vm., szikszói j.) kisközség 1936 szeptember 1-én *Kázmárk* néven kisközséggé egyesítettett.

Alsónovaj, Felsőnovaj és Idrány (Abaúj-Torna vm., encsi j.) kisközség 1936 szeptember 1-én *Novajdrány* néven kisközséggé egyesítettett.

Alsószend, Felsőszend és Szala (Abaúj-Torna vm., encsi j.) kisközség 1936 szeptember 1-én *Szalaszend* néven kisközséggé egyesítettett.

Apátistvánfalva és Újbalázsfalva (Vas vm., szentgotthárd—muraszombati j.) kisközség 1937 február 1-én *Apátistvánfalva* ideiglenes néven kisközséggé egyesítettett. — *Újbalázsfalva* mint lakotthely nyilvántartandó.

Belac és Kakasd (Tolna vm., völgyesi j.) kisközség 1937 január 1-én *Kakasd* néven kisközséggé egyesítettett.

Bertamajor (Borsod, Gömör és Kishont k. e. e. vm., mezőkövesdi j.) neve *Bertaháza*-ra változtatott.

Cinkota (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.) község 1936 május 1-én a gödöllői járásból a *központi járásba* helyeztetett át.

Cserszegtomaj (Zala vm., keszthelyi j.) kisközség 1936 augusztus 1-én *nagyközséggé* alakítottattott.

Doborgazsziget és Sérfenyősziget (Győr, Moson és Pozsony k. e. e. vm., magyaróvári j.) kisközség 1937 január 1-én *Sérfenyősziget* néven kisközséggé egyesítettett. — *Doborgazsziget* mint lakotthely nyilvántartandó.

Felinkert (Zemplén vm., bodrogközi j.) külterületi lakotthely neve *Istvánmajor* névben állapított meg.

A felsőoszkói körjegyzőség (Vas vm., vasvári j.) székhelye *Alsóoszkó*.

Ivánegerszeg és Keményegerszeg (Vas vm., vasvári j.) kisközség 1937 január 1-én *Vasegerszeg* ideiglenes néven kisközséggé egyesítettett.

Jankovich Iván-fürdőtelep (Somogy vm., lengyeltóti j.) neve *Jankovichtelep*-re változtatott.

Kadarkút nagyközség és **Kökút** kisközség (Somogy vm., kaposvári j.) 1936 január 23-án *Kadarkút* néven *nagyközséggé* egyesítettett. — *Kökút* mint lakotthely nyilvántartandó.

Kirva (Komárom és Esztergom k. e. e. vm., esztergomi j.) község neve *Máriaalom*-ra, a **Kirvai puszta** neve pedig *Máriaalompuszta*-ra változtatott.

Köveskút és Salfa (Vas vm., szombathelyi j.) kisközség egyesítéséből Köveskút ideiglenes néven alakított kisközség végleges neve *Sal-köveskút*.

A „liptagergei“ körjegyzőség (Nógrád és Hont k. e. e. vm., szécsényi j.) neve, székhelye — *Mihálygerge* — után „*mihálygergei*“-re változtatott.

Mikszáthfalva nevet kapott a Tibolddaróc (Borsod, Gömör és Kishont k. e. e. vm., mezőkövesdi j.) község határában létesülő külterületi lakotthely.

Muszájtag (Szatmár, Ugocea és Bereg k. e. e. vm., mátészalkai j.) neve *Máriamajor*-ra változtatott.

Nagyvázsony (Veszprém vm., veszprémi j.) szervezeti jellege *kisközség*, amely Nemesleányfalval és Úrkúttal együtt a nagyvázsonyi körjegyzőséghez tartozik.

Nógrádszakál (Nógrád és Hont k. e. e. vm., szécsényi j.) kisközség *nagyközséggé* alakult.

Rákoscaba, Rákoskeresztúr és Rákosliget (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.) községek 1936 május 1-én a gödöllői járásból a *központi járásba* osztattak be.

Sásd és Hörnyék (Baranya vm., hegyháti j.) kisközség 1936 július 1-én *Sásd* végleges néven kisközséggé egyesítettett.

¹⁾ L. 1933. 12. sz. 1.008. l., 1935. 1. sz. 69. l. és 1936. 1. sz. 82. l.

Wirtschaft und Statistik (16. évf. 24. sz., Berlin 1936, ném.). — A mandátum-igazgatás alatt álló német gyarmatok gazdasági életének alakulása. — A német tejjgazdaság 1935-ben. — A főzelékfélék termelése a főbb főzeléktermelő vidékeken 1936-ban. — A munkanélküliség a külföldön. — A jövedelem- és társulati adókiivetés 1934-re. — Népszámlálás az Ir szabad államban. —

(17. évf. 1. sz., 1937.). — A mész- és cementipar 1933 óta. — Németország szénellátása 1935-ben. — A munkaidő az iparban 1933-tól 1936-ig. — A répa-termés 1936-ban. — A textilgépek világkivitele. — A francia állami alkalmazottak fizetése 1931 óta. — Az 1936. évi olimpiai játékok hatása az idegenforgalomra. — A mozgófényképszínházak 1935-ben.

◎ K Ü L Ö N F É L E ◎

Közigazgatási területi és névváltoztatások.

Changements de divisions territoriales et de noms de localités en Hongrie.

Az 1933. évi Helységnévtár megjelenése utáni IV. közlés. ¹⁾

Faits depuis la publication du Dictionnaire des Communes (1933). 4e communiqué.

Alsófügöd és Felsőfügöd (Abaúj-Torna vm., encsi j.) kisközség 1936 szeptember 1-én *Fügöd* néven kisközséggé egyesítettett.

Alsókázmárk és Felsőkázmárk (Abaúj-Torna vm., szikszói j.) kisközség 1936 szeptember 1-én *Kázmárk* néven kisközséggé egyesítettett.

Alsónovaj, Felsőnovaj és Idrány (Abaúj-Torna vm., encsi j.) kisközség 1936 szeptember 1-én *Novajdrány* néven kisközséggé egyesítettett.

Alsószend, Felsőszend és Szala (Abaúj-Torna vm., encsi j.) kisközség 1936 szeptember 1-én *Szalaszend* néven kisközséggé egyesítettett.

Apátistvánfalva és Újbalázsfalva (Vas vm., szentgotthárd—muraszombati j.) kisközség 1937 február 1-én *Apátistvánfalva* ideiglenes néven kisközséggé egyesítettett. — *Újbalázsfalva* mint lakotthely nyilvántartandó.

Belac és Kakasd (Tolna vm., völgyesi j.) kisközség 1937 január 1-én *Kakasd* néven kisközséggé egyesítettett.

Bertamajor (Borsod, Gömör és Kishont k. e. e. vm., mezőkövesdi j.) neve *Bertaháza*-ra változtatott.

Cinkota (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.) község 1936 május 1-én a gödöllői járásból a *központi járásba* helyeztetett át.

Cserszegtomaj (Zala vm., keszthelyi j.) kisközség 1936 augusztus 1-én *nagyközséggé* alakítottattott.

Doborgazsziget és Sérfenyősziget (Győr, Moson és Pozsony k. e. e. vm., magyaróvári j.) kisközség 1937 január 1-én *Sérfenyősziget* néven kisközséggé egyesítettett. — *Doborgazsziget* mint lakotthely nyilvántartandó.

Felinkert (Zemplén vm., bodrogközi j.) külterületi lakotthely neve *Istvánmajor* névben állapított meg.

A felsőoszkói körjegyzőség (Vas vm., vasvári j.) székhelye *Alsóoszkó*.

Ivánegerszeg és Keményegerszeg (Vas vm., vasvári j.) kisközség 1937 január 1-én *Vasegerszeg* ideiglenes néven kisközséggé egyesítettett.

Jankovich Iván-fürdőtelep (Somogy vm., lengyeltóti j.) neve *Jankovichtelep*-re változtatott.

Kadarkút nagyközség és **Kökút** kisközség (Somogy vm., kaposvári j.) 1936 január 23-án *Kadarkút* néven *nagyközséggé* egyesítettett. — *Kökút* mint lakotthely nyilvántartandó.

Kirva (Komárom és Esztergom k. e. e. vm., esztergomi j.) község neve *Máriaalom*-ra, a **Kirvai puszta** neve pedig *Máriaalompuszta*-ra változtatott.

Köveskút és Salfa (Vas vm., szombathelyi j.) kisközség egyesítéséből Köveskút ideiglenes néven alakított kisközség végleges neve *Sal-köveskút*.

A „liptagergei“ körjegyzőség (Nógrád és Hont k. e. e. vm., szécsényi j.) neve, székhelye — *Mihálygerge* — után „*mihálygergei*“-re változtatott.

Mikszáthfalva nevet kapott a Tibolddaróc (Borsod, Gömör és Kishont k. e. e. vm., mezőkövesdi j.) község határában létesülő külterületi lakotthely.

Muszájtag (Szatmár, Ugocea és Bereg k. e. e. vm., mátészalkai j.) neve *Máriamajor*-ra változtatott.

Nagyvázsony (Veszprém vm., veszprémi j.) szervezeti jellege *kisközség*, amely Nemesleányfalval és Úrkúttal együtt a nagyvázsonyi körjegyzőséghez tartozik.

Nógrádszakál (Nógrád és Hont k. e. e. vm., szécsényi j.) kisközség *nagyközséggé* alakult.

Rákoscaba, Rákoskeresztúr és Rákosliget (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm.) községek 1936 május 1-én a gödöllői járásból a *központi járásba* osztattak be.

Sásd és Hörnyék (Baranya vm., hegyháti j.) kisközség 1936 július 1-én *Sásd* végleges néven kisközséggé egyesítettett.

¹⁾ L. 1933. 12. sz. 1.008. l., 1935. 1. sz. 69. l. és 1936. 1. sz. 82. l.

Simonmajor (Tolna vm., központi j.) község neve *Fácánkert*-re változtattott.

Szmodicstelep (Somogy vm., lengyeltóti j., Fonyód község) neve *Fonyódszéplak*-ra változtattott.

Tapolcafürdő (Borsod, Gömör és Kishont k. e. e. vm., miskolci j.) neve *Görömbölytapolca* néven állapított meg.

A „tiszabezdédi“ körjegyzőség (Szabolcs és Ung k. e. e. vm., tiszai j.) neve, új székhelye — Tuzsér — után „tuzséri“-re változtattott.

Vilmány és Vilmánykislalu (Abaúj-Torna vm., gönci j.) kisközség 1936 október 1-én *Vilmány* néven kisközséggé egyesítettet. — *Vilmánykislalu* mint lakóhely nyilvántartandó.

Zarkaháza és Szentkirály (Vas vm., szombathelyi j.) kisközség egyesítéséből Zarkaszentkirály ideiglenes néven alakított kisközség végleges neve *Szentkirály*. — *Zarkaháza* mint lakóhely nyilvántartandó.

Zsirospusztá (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., alsódabasi j.) neve *Váradytelep*-re változtattott.

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. — *Office central royal hongrois de statistique.*

Címadoományozás. — *Promotions.* Magyarország Főméltóságú Kormányzója a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére Budapesten 1936. évi december hó 30-án kelt legfelsőbb elhatározásával *Szabó Mihály* statisztikai tanácsosnak a statisztikai

főtanácsosi címet és jelleget, *Maslowski Károly* statisztikai főtanácsosi címmel felruházott statisztikai tanácsosnak a statisztikai főtanácsosi jelleget méltóztatott adományozni.

Személyi hírek. — *Nouvelles.*

Kálmán Gusztáv † (1859—1937). *Kálmán* Gusztáv 1937 január 23-án magas korban, de váratlanul bekövetkezett elhúnytával a magyar társadalom régi vágású, jellegzetes egyéniségeinek egyikét veszítette el. *Kálmán* Gusztáv sikerekben gazdag, szép életpályát mondhatott sajátjának. 1859 augusztus 4-én született a nyitrai megyei Szenice községben. Mint felvidéki család sarja, középiskolai tanulmányait is szűkebb hazájában, Nagyszombatban folytatta. 1878-tól 1882-ig Budapesten végezte jogi tanulmányait. 1880 december 27-én az Országos Statisztikai Hivatal tisztviselője lett. Karrierje innen indult ki. *Kálmán* Gusztáv is azok közé tartozott, akiket tehetségük és nem kis mértékben a rendszeres statisztikai munka során elsajátított ismereteik igen magas polcra emeltek. A Statisztikai Hivatalban 1882-ben miniszteri segédfogalmazó, 1886-ban miniszteri fogalmazó, 1892-ben miniszteri titkár lett; 1895-ben ugyanebben a rangban a kereskedelemügyi minisztériumban nyert beosztást. Statisztikai szolgálata alatt sokirányú munkát fejtett ki s kiváló tisztviselőnek bizonyult; az 1890. évi népszámlálás feldolgozása körül szerzett érdemekért miniszteri elismerésben is részesült. Még nagyobb adminisztratív feladatok háramlottak reá a kereskedelemügyi minisztériumban. Ezeket nagy szakértelemmel és teljes eredménnyel oldotta meg; a minisztériumban is szép előmenetelben volt része: 1900-ban osztálytanácsossá, 1907-ben miniszteri tanácsossá nevezték ki; ekkor a közutak ügyosztályának élén állott. 1910-ben a kereskedelemügyi minisztérium államtitkára lett; ugyanakkor munkapárti programmal Kolozsvárott képviselővé választották meg; 1913-ban vonult nyugalomba, de csak formá-

lisan, mert a háború alatt a fronton lévő csapatok ellátásának nehéz és sorsdöntő fontosságú munkáját irányította. Tisza István legszűkebb baráti körének egyik tagja volt. Sok évtizedes tevékenységével számos bel- és külföldi kitüntetést érdemelt ki; ezek közül is kiemelkedik a belső titkos tanácsosi méltósággal — nyugalombavonulásakor való — kitüntetése. A háború után gazdasági kérdésekkel és karitatív ügyekkel foglalkozott; e téren különösen a Magyar Iskola Szanatórium Egyesület ügyvezető elnökeként szerzett maradandó érdemeket. A Magyar Statisztikai Társaság nemcsak egykori statisztikai tevékenységét, hanem e tudomány iránti állandó érdeklődését ismerte el 1922-ben történt rendes taggá választásakor. Benne a nyolcvanas évek statisztikai mozgalmában résztvettek immár igen kis létszámú táborának egyik nagyrabecsült képviselőjét gyászoljuk.

Westergaard Harald †. A legutolsó félszáz év statisztikai életének kimagasló egyénisége dőlt ki *Westergaard*, a nagynevű dán statisztikus és közigazda 1936 december 13-án történt elhalálásával. Alapvető, korszakos értékű műveiben azon irányzat hívének, sőt egyik legnagyobb tekintélyének bizonyult, mely a statisztikát elsősorban módszernek tekintette és a matematikai irányban fejlesztette tovább. A matematikai statisztikának túlzói közé azonban sohasem tartozott; művei nemcsak nagy tudományos képzettségről, de kiváló gyakorlati anyagismeretről és adatértékesítési készségről is tanuskodnak. „Die Grundzüge der Theorie der Statistik“ című, igen elterjedt és sokat forgatott elméleti munkája 1890-ben (majd 1928-ban) látott napvilágot. Egyedülálló értékű „Die Lehre von der Mortalität

Simonmajor (Tolna vm., központi j.) község neve *Fácánkert*-re változtattott.

Szmodicstelep (Somogy vm., lengyeltóti j., Fonyód község) neve *Fonyódszéplak*-ra változtattott.

Tapolcafürdő (Borsod, Gömör és Kishont k. e. e. vm., miskolci j.) neve *Görömbölytapolca* néven állapított meg.

A „tiszabezdédi“ körjegyzőség (Szabolcs és Ung k. e. e. vm., tiszai j.) neve, új székhelye — Tuzsér — után „tuzséri“-re változtattott.

Vilmány és Vilmánykislalu (Abaúj-Torna vm., gönci j.) kisközség 1936 október 1-én *Vilmány* néven kisközséggé egyesített. — *Vilmánykislalu* mint lakóhely nyilvántartandó.

Zarkaháza és Szentkirály (Vas vm., szombathelyi j.) kisközség egyesítéséből Zarkaszentkirály ideiglenes néven alakított kisközség végleges neve *Szentkirály*. — *Zarkaháza* mint lakóhely nyilvántartandó.

Zsirospusztá (Pest-Pilis-Solt-Kiskun vm., alsódabasi j.) neve *Váradytelep*-re változtattott.

M. kir. Központi Statisztikai Hivatal. — *Office central royal hongrois de statistique.*

Címadoományozás. — *Promotions.* Magyarország Főméltóságú Kormányzója a magyar királyi miniszterelnök előterjesztésére Budapesten 1936. évi december hó 30-án kelt legfelsőbb elhatározásával *Szabó Mihály* statisztikai tanácsosnak a statisztikai

főtanácsosi címet és jelleget, *Maslowski Károly* statisztikai főtanácsosi címmel felruházott statisztikai tanácsosnak a statisztikai főtanácsosi jelleget méltóztatott adományozni.

Személyi hírek. — *Nouvelles.*

Kálmán Gusztáv † (1859—1937). *Kálmán* Gusztáv 1937 január 23-án magas korban, de váratlanul bekövetkezett elhúnytával a magyar társadalom régi vágású, jellegzetes egyéniségeinek egyikét veszítette el. *Kálmán* Gusztáv sikerekben gazdag, szép életpályát mondhatott sajátjának. 1859 augusztus 4-én született a nyitrai megyei Szenice községben. Mint felvidéki család sarja, középiskolai tanulmányait is szűkebb hazájában, Nagyszombatban folytatta. 1878-tól 1882-ig Budapesten végezte jogi tanulmányait. 1880 december 27-én az Országos Statisztikai Hivatal tisztviselője lett. Karrierje innen indult ki. *Kálmán* Gusztáv is azok közé tartozott, akiket tehetségük és nem kis mértékben a rendszeres statisztikai munka során elsajátított ismereteik igen magas polcra emeltek. A Statisztikai Hivatalban 1882-ben miniszteri segédfogalmazó, 1886-ban miniszteri fogalmazó, 1892-ben miniszteri titkár lett; 1895-ben ugyanebben a rangban a kereskedelemügyi minisztériumban nyert beosztást. Statisztikai szolgálata alatt sokirányú munkát fejtett ki s kiváló tisztviselőnek bizonyult; az 1890. évi népszámlálás feldolgozása körül szerzett érdemekért miniszteri elismerésben is részesült. Még nagyobb adminisztratív feladatok háramlottak reá a kereskedelemügyi minisztériumban. Ezeket nagy szakértelemmel és teljes eredménnyel oldotta meg; a minisztériumban is szép előmenetelben volt része: 1900-ban osztálytanácsossá, 1907-ben miniszteri tanácsossá nevezték ki; ekkor a közutak ügyosztályának élén állott. 1910-ben a kereskedelemügyi minisztérium államtitkára lett; ugyanakkor munkapárti programmal Kolozsvárott képviselővé választották meg; 1913-ban vonult nyugalomba, de csak formá-

lisan, mert a háború alatt a fronton lévő csapatok ellátásának nehéz és sorsdöntő fontosságú munkáját irányította. Tisza István legszűkebb baráti körének egyik tagja volt. Sok évtizedes tevékenységével számos bel- és külföldi kitüntetést érdemelt ki; ezek közül is kiemelkedik a belső titkos tanácsosi méltósággal — nyugalombavonulásakor való — kitüntetése. A háború után gazdasági kérdésekkel és karitatív ügyekkel foglalkozott; e téren különösen a Magyar Iskola Szanatórium Egyesület ügyvezető elnökeként szerzett maradandó érdemeket. A Magyar Statisztikai Társaság nemcsak egykori statisztikai tevékenységét, hanem e tudomány iránti állandó érdeklődését ismerte el 1922-ben történt rendes taggá választásakor. Benne a nyolcvanas évek statisztikai mozgalmában résztvettek immár igen kis létszámú taborának egyik nagyrabecsült képviselőjét gyászoljuk.

Westergaard Harald †. A legutolsó félszáz év statisztikai életének kimagasló egyénisége dőlt ki *Westergaard*, a nagynevű dán statisztikus és közigazda 1936 december 13-án történt elhalálásával. Alapvető, korszakos értékű műveiben azon irányzat hívének, sőt egyik legnagyobb tekintélyének bizonyult, mely a statisztikát elsősorban módszernek tekintette és a matematikai irányban fejlesztette tovább. A matematikai statisztikának túlzói közé azonban sohasem tartozott; művei nemcsak nagy tudományos képzettségről, de kiváló gyakorlati anyagismeretről és adatértékesítési készségről is tanuskodnak. „Die Grundzüge der Theorie der Statistik“ című, igen elterjedt és sokat forgatott elméleti munkája 1890-ben (majd 1928-ban) látott napvilágot. Egyedülálló értékű „Die Lehre von der Mortalität

und Morbidität“ (1. kiadás, 1882) és *Rubin*-nal közösen írt „Statistik der Ehen auf Grund der sozialen Gliederung der Bevölkerung“ (Jena, 1890.) c. műve is. Utolsó nagyobb munkája „Contributions to the History of Statistics“ címen 1932-ben jelent meg. *Westergaard* a közgazdaságtannak is neves művelője volt; idevágó dán nyelvű munkái jelentős befolyást gyakoroltak a határhaszon elmélet Skandináviában való elterjedésére. Munkásságának na-

gyobb és nemzetközileg ismert része azonban a statisztika területén mozgott; a koppenhágai egyetemen is ennek a tudományszaknak volt tanára. A Nemzetközi Statisztikai Intézet 1902-ben rendes, 1929-ben pedig tiszteletbeli taggá választással ismerte el munkásságának kivételes értékét. Több külföldi statisztikai társaságnak volt tiszteletbeli tagja, köztük 1923 óta a Magyar Statisztikai Társaságnak is.

Külföldi statisztikai társaságok.

Sociétés de statistique de l'étranger.

Párizsi Statisztikai Társaság. — (*Société de Statistique de Paris*). 1936-ban a francia statisztikusok tudományos társasága 9 ülést rendezett. Előadás hangzott el:

a szellemi munkanélküliségről,

Franciaország 1792—1815. évi hadbahívásairól és embervesztéseiről, összehasonlítva az 1914—1918. évekkel,

a katonai nyugdíjak összegének alakulásáról, a matematikai statisztika alapelveiről,

a tifusz elleni oltások eredményeiről,

az arany-árakról,

a munkanélküliség és a közegészségügy kapcsolatairól,

néhány mezőgazdasági és tengeri termék jövedelmezőségéről és jelentőségéről,

a világszerte uralkodó demografiai irányzatokról,

a statisztikáról, mint önálló tudományról,

a statisztikai megfigyelések eredményességéről.

A Társaság novemberi ülésének magyar résztvevője is volt, *Fellner* Frigyes egyetemi ny. r. tanár, a párizsi társaság tiszteletbeli tagja. *Landry* 1936. évi elnök utódául *Bunle* H. választotta meg 1937-re elnöknek.

Mexikói Földrajzi és Statisztikai Társaság. (*Sociedad Mexicana de Geografía y Estadística*.)

A világnak ez a legrégebb, 1833 óta fennálló tudományos-statisztikai egyesülete évszázados működéséről még 1933-ban „Premier Centenaire de la Société Mexicaine de Géographie et de Statistique, 1833—1933.“ c. kétkötetes műben emlékezett meg. Az egyesületnek ezenkívül havi „Bulletin“-je is van. Ezidőszent elnöke *Galindo y Villa* J.

A Magyarországgal szomszédos államok gazdasági adatai.

Données économiques sur les pays limitrophes de la Hongrie.

Ausztria.

A népmozgalomra vonatkozó adatok szerint 1935-ben — amely évvel jelzőtáblánk zárul — az élveszületések további csökkenése s a halálozások szaporodása folytán a természetes szaporodás mérlege már hiányt mutat. Az ezer lélekre eső szaporodási aránya —0.4. A munkanélküliség javuló irányzatú. A mezőgazdasági statisztika adatai a búza-termelés fokozatos kiterjesztését jelzik. Az ipari termelés adatai sorában feltűnő a vasérc-termelés gyors regenerálódása. Az ismertett időszak utolsó két évében a külkereskedelmi mérleg passzivitása kisebb. A gazdasági helyzet javulására lehet következtetni a gépjárműállomány növekedéséből is. A pénzügyi adatok sorában leginkább a bankkamatláb csökkenése tűnik fel.

Cseh-szlovákia.

Az élveszületések további hanyatlása folytán a természetes szaporodás erősen csökken (1931—1935:

ezer lélekre 7.1-ről 4.3-ra). A munkapiac stagnál. Az autarchikus törekvések a főterményeknél főleg a búza és tengeri vetésterületének kiterjesztésében jelentkezők. Az ipari termelés itt-ott jelentősen fokozódik (nyersvas, acél). A gépjárműállomány növekszik. A valuta értékesítése erős, a valuta-reform azonban a következő, 1936. évben lévén, hatásait táblázatunk még nem szemlélteti.

Jugoszlávia.

Említésre méltó az ipari termelés javulása több vonatkozásban. Az aranytartalék csökken.

Románia.

A népmozgalom adatai ebben az erős szaporodású államban is kedvezőtlenül alakulnak (1932—1935-ig a természetes szaporodás aránya 14.2-ről 9.6-ra esett). Az ipari termelést, kivéve éppen az itt fontos petróleumot, 1935-ben fokozták.

und Morbidität“ (1. kiadás, 1882) és Rubin-nal közösen írt „Statistik der Ehen auf Grund der sozialen Gliederung der Bevölkerung“ (Jena, 1890.) c. műve is. Utolsó nagyobb munkája „Contributions to the History of Statistics“ címen 1932-ben jelent meg. Westergaard a közgazdaságtannak is neves művelője volt; idevágó dán nyelvű munkái jelentős befolyást gyakoroltak a határhaszon elmélet Skandináviában való elterjedésére. Munkásságának na-

gyobb és nemzetközileg ismert része azonban a statisztika területén mozgott; a koppenhágai egyetemen is ennek a tudományszaknak volt tanára. A Nemzetközi Statisztikai Intézet 1902-ben rendes, 1929-ben pedig tiszteletbeli taggá választással ismerte el munkásságának kivételes értékét. Több külföldi statisztikai társaságnak volt tiszteletbeli tagja, köztük 1923 óta a Magyar Statisztikai Társaságnak is.

Külföldi statisztikai társaságok.

Sociétés de statistique de l'étranger.

Párizsi Statisztikai Társaság. — (*Société de Statistique de Paris*). 1936-ban a francia statisztikusok tudományos társasága 9 ülést rendezett. Előadás hangzott el:

a szellemi munkanélküliségről,
Franciaország 1792—1815. évi hadbahívásairól és embervesztéseiről, összehasonlítva az 1914—1918. évekkel,

a katonai nyugdíjak összegének alakulásáról,
a matematikai statisztika alapelveiről,
a tifusz elleni oltások eredményeiről,
az arany-árakról,

a munkanélküliség és a közegészségügy kapcsolatairól,

néhány mezőgazdasági és tengeri termék jövedelmezőségéről és jelentőségéről,

a világszerte uralkodó demografiai irányzatokról,

a statisztikáról, mint önálló tudományról,
a statisztikai megfigyelések eredményességéről.

A Társaság novemberi ülésének magyar résztvevője is volt, *Fellner Frigyes* egyetemi ny. r. tanár, a párizsi társaság tiszteletbeli tagja. *Landry* 1936. évi elnök utódául *Bunle H.* választatott meg 1937-re elnöknek.

Mexikói Földrajzi és Statisztikai Társaság. (*Sociedad Mexicana de Geografía y Estadística*). A világnak ez a legrégebbi, 1833 óta fennálló tudományos-statisztikai egyesülete évszázados működéséről még 1933-ban „Premier Centenaire de la Société Mexicaine de Géographie et de Statistique, 1833—1933.“ c. kétkötetes műben emlékezett meg. Az egyesületnek ezenkívül havi „Bulletin“-je is van. Ezidőszent elnöke *Galindo y Villa J.*

A Magyarországgal szomszédos államok gazdasági adatai.

Données économiques sur les pays limitrophes de la Hongrie.

Ausztria.

A népmozgalomra vonatkozó adatok szerint 1935-ben — amely évvel jelzőtáblánk zárul — az élveszületések további csökkenése s a halálozások szaporodása folytán a természetes szaporodás mérlege már hiányt mutat. Az ezer lélekre eső szaporodási aránya —0.4. A munkanélküliség javuló irányzatú. A mezőgazdasági statisztika adatai a búza-termelés fokozatos kiterjesztését jelzik. Az ipari termelés adatai sorában feltűnő a vasérc-termelés gyors regenerálódása. Az ismertett időszak utolsó két évében a külkereskedelmi mérleg passzivitása kisebb. A gazdasági helyzet javulására lehet következtetni a gépjárműállomány növekedéséből is. A pénzügyi adatok sorában leginkább a bankkamatláb csökkenése tűnik fel.

Cseh-szlovákia.

Az élveszületések további hanyatlása folytán a természetes szaporodás erősen csökken (1931—1935:

ezer lélekre 7.1-ről 4.3-ra). A munkapiac stagnál. Az autarchikus törekvések a főterményeknél főleg a búza és tengeri vetésterületének kiterjesztésében jelentkeznék. Az ipari termelés itt-ott jelentősen fokozódik (nyersvas, acél). A gépjárműállomány növekszik. A valuta értékesítése erős, a valuta-reform azonban a következő, 1936. évben lévén, hatásait táblázatunk még nem szemlélteti.

Jugoszlávia.

Említésre méltó az ipari termelés javulása több vonatkozásban. Az aranytartalék csökken.

Románia.

A népmozgalom adatai ebben az erős szaporodású államban is kedvezőtlenül alakulnak (1932—1935-ig a természetes szaporodás aránya 14.2-ről 9.6-ra esett). Az ipari termelést, kivéve éppen az itt fontos petróleumot, 1935-ben fokozták.

A Magyarországgal szomszédos államok gazdasági jelzőtáblája.¹⁾ —

M e g n e v e z é s	Egység	Ausztria — <i>Autriche</i>					Cseh-Szlovákia — <i>Tchéco-Slovaquie</i>				
		1931	1932	1933	1934	1935	1931	1932	1933	1934	1935
Terület	km ²	83.857					140.394				
Népesség	szám	6732.625	.	6748.000	6762.687	6786.000	14823.000	.	15020.000	.	15158.000
Népmozgalom											
Élveszületések	‰	15·9	15·2	14·3	13·5	13·2	21·5	21·0	19·2	18·6	17·7
Halálozások	"	14·0	13·9	13·2	12·7	13·6	14·4	14·1	13·7	13·2	13·4
Term. szaporodás	"	1·9	1·3	1·1	0·8	0·4	7·1	6·9	5·5	5·4	4·3
Munkanélküliek száma²⁾	1000	300	378	406	370	349	291	554	738	677	686
Mezőgazdaság											
a) <i>Bevetett terület</i>											
Búza	1000 ha	209	216	220	232	246	828	835	919	931	963
Rozs	"	378	387	388	382	376	1.000	1.040	1.046	988	1.009
Árpa	"	168	171	171	167	163	718	712	663	660	645
Zab	"	315	307	306	303	300	822	817	800	783	758
Tengeri	"	62	67	64	65	65	139	134	128	145	150
Burgonya	"	193	202	204	202	200	718	731	736	747	749
b) <i>Termés</i>											
Búza	1000 q	2.996	3.318	3.978	3.621	4.243	11.222	14.625	19.839	13.612	16.900
Rozs	"	4.809	6.154	6.870	5.745	5.875	13.877	21.759	20.855	15.233	16.384
Árpa	"	2.166	2.741	3.329	2.948	2.718	10.746	15.049	13.505	10.344	10.614
Zab	"	3.321	3.898	5.028	4.665	4.171	12.246	16.638	15.771	11.790	10.271
Tengeri	"	1.267	1.322	1.366	1.550	1.186	2.277	3.093	1.529	2.471	1.70
Burgonya	"	27.168	26.661	23.549	27.494	20.498	97.263	92.763	82.021	95.734	76.774
Ipari termelés											
Kőszén	1000 tonna	228	221	239	251	261	13.103	10.961	10.532	10.687	10.965
Barnaszén	"	2.982	3.104	3.014	2.851	2.971	17.932	15.858	15.063	15.172	15.227
Vasérc	"	512	307	267	467	773	1.319	635	446	598	.
Nyersvas	"	145	94	88	133	193	1.165	450	499	600	81
Acél	"	328	208	229	313	369	1.514	671	734	940	1.197
Petróleum	"	—	—	1	4	7	20	18	18	26	29
Arany	kg	—	—	—	—	—	179	212	305	373	.
Ezüst	"	2.570	584	1.215	877	570	38.313	32.970	30.505	30.558	.
Kereskedelem és közlekedés											
Behozatal	millió P	1.742	1.023	730	726	763	1.989	1.264	993	915	947
Kivitel	"	1.043	562	491	540	566	2.224	1.243	994	1.047	1.046
Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	"	— 699	— 461	— 239	— 186	— 197	+ 23	— 21	+ 1	+ 132	+ 99
Vasútvonalhossz	km	6.729	6.717	6.716	6.701	.	13.873	13.917	13.925	13.930	.
Gépjárműállomány	száma	74.480	72.234	70.822	76.412	88.010	130.600	138.700	147.683	165.415	178.205
Árstatisztika és pénzügy											
A valuták pengő értéke érmeparitásban	1 schilling, 1 é.kor., 1 di- nár, 1 leu = arany P	0·805					0·169				
Értékcsökkenés az arany- paritásról ²⁾	1929=100	96·9	82·4	79·2	78·2	79·2	100·0	100·0	100·4	85·4	83·4
Aranytartalék	millió P	153	120	152	154	154	279	289	289	377	377
Bankkamatláb ²⁾	‰	7·04	6·83	5·22	4·74	3·83	4·80	5·15	3·57	3·50	3·50
Nagykereskedelmi index ²⁾	1929=100	83·9	86·2	83·1	84·6	84·4	80·6	74·5	72·2	74·0	77·2
Megélhetési index ²⁾	1929=100	95·5	97·3	94·8	94·5	94·4	93·4	91·7	90·7	89·6	91·3

¹⁾ L. Magy. Stat. Szemle 1936. 84. 1. — ²⁾ Évi átlag.

Tableau économique des pays limitrophes de la Hongrie.¹⁾

Jugoslávia — Yougoslavie					România — Roumanie					Unité	Désignation
1931	1932	1933	1934	1935	1931	1932	1933	1934	1935		
248.665					294.892					km ²	Territoire
13930.918	14296.000	.	14730.000	14950.000	18166.000	.	18652.000	18791.645	19196.000	en nombres	Population
33·6	32·8	31·4	.	.	33·3	35·9	32·0	32·4	30·7	‰	Mouven. de la population
19·8	19·2	16·9	.	.	20·8	21·7	18·7	20·7	21·1	‰	Enfants nés vivants
13·8	13·6	14·5	.	.	12·5	14·2	13·3	11·7	9·6	‰	Décès
10	15·0	16	16	17	36	39	29	17	14	1000	Accroissement naturel
											Nombre de chômeurs
											Agriculture
											a) Superficies ensemencées
2.141	1.951	2.079	2.024	2.150	3.466	2.870	3.116	3.079	3.438	1000 ha	Froment
244	243	256	248	252	407	348	388	369	389	"	Seigle
431	407	429	422	422	1.919	1.787	1.815	1.753	1.651	"	Orge
379	328	376	371	372	871	792	830	827	797	"	Avoine
2.388	2.521	2.538	2.656	2.472	4.755	4.776	4.827	5.005	5.169	"	Maïs
236	237	249	259	257	276	264	225	220	222	"	Pommes de terre
											b) Récolte
26.886	14.545	26.286	18.596	19.895	36.823	15.115	32.406	20.835	26.247	1000 q	Froment
1.934	2.115	2.453	1.953	1.961	3.546	2.671	4.459	2.110	3.232	"	Seigle
3.919	3.915	4.630	4.099	3.755	14.144	14.671	18.843	8.713	9.238	"	Orge
2.648	2.692	3.711	3.334	2.779	6.702	6.427	8.064	5.633	5.937	"	Avoine
32.034	47.930	35.781	51.542	30.284	60.633	59.930	45.544	48.462	53.792	"	Maïs
11.108	13.911	14.681	18.438	13.415	20.084	17.252	15.019	20.716	20.450	"	Pommes de terre
											Production industrielle
406	368	379	387	400	287	188	195	228	276	1000 tonn.	Houille
4.450	4.107	3.777	3.925	4.024	1.632	1.464	1.314	1.624	1.650	"	Lignite
133	27	52	179	220	62	8	14	84	93	"	Minerai de fer
38	10	31	33	19	26	9	2	62	82	"	Fonte
92	.	—	.	.	113	103	145	175	213	"	Acier
—	.	—	.	.	6.756	7.348	7.377	8.466	8.385	"	Pétrole
1.212	1.507	2.204	2.305	2.445	2.741	3.305	3.635	3.469	4.464	kg	Or
51.128	62.770	54.003	60.110	56.775	3.554	5.866	14.239	12.991	15.060	"	Argent
											Commerce et transports
481	264	226	269	280	533	405	399	453	328	1.000.000 p.	Importations
481	285	265	299	313	762	567	485	468	501	"	Exportations
—	+ 21	+ 39	+ 30	+ 33	+ 229	+ 162	+ 86	+ 15	+ 173	"	Excédent des importations (-) ou des exportations (+)
.	11.221	11.221	11.206	.	.	km	Longueur des lignes de chemins de fer
17.032	14.937	14.173	13.112	14.442	35.825	32.300	30.000	25.500	25.000	en nombres	Effectif des véhicules à moteur
											Statistique de prix et finances
0·101					0·034					1 shilling, 1 couronne tchèque, 1 dinar, 1 leu, par rapport à 1 pengö-or	Valeur, en pengös, au pair, des monnaies indiquées
.	93·2	77·7	76·9	77·0	99·4	99·8	98·6	97·6	89·8	1929=100	Différence avec la parité-or
178	178	181	177	143	329	324	336	349	366	1.000.000 p.	Réserve-or
6·46	7·50	7·50	6·82	5·13	8·25	7·17	6·26	5·93	4·50	‰	Taux en banque
72·5	64·8	64·0	62·8	65·5	65·0	58	58	58	67	1929=100	Indice des prix de gros
83·7	75·5	65·4	60·7	60·6	70·8	59·2	54·6	52·7	60·5	1929=100	Indice du coût de la vie

1) Voir Revue Hongroise de Statistique, 1936, p. 84. — 2) Moyenne annuelle.

Összefoglaló helyzetjelentés. Résumé de la situation en Hongrie. 1936. X—XII.

Népmozgalom. — Munkapiac. — Termelés. — Kereskedelem és közlekedés. — Áralakulás. — Pénz és hitel.
Gazdasági jelzőtábla.
Rajzok a gazdasági jelzőtáblához.

Mouvement de la population. — Marché du travail. — Production. — Commerce et transports. — Mouvement des prix. —
Monnaie et crédit.
Tableau économique.
Graphiques au tableau économique.

Résumé. Nous présentons les données relatives à décembre 1936:

On a contracté 5.950 mariages, soit un peu plus qu'au même mois de l'année précédente. La nuptialité a été de 7·8 pour 1000 habitants. Le nombre des enfants nés vivants ayant été de 13.173, la natalité, représentant 17·3‰, a été très faible; toutefois, elle a dépassé celle de décembre 1935. Il y eut 10.876 décès, contre 10.571 au même mois de l'année précédente. L'accroissement naturel (2.297 unités, soit 3·0‰) a dépassé légèrement celui de décembre 1935 (1.880, 2·5‰).

Le nombre des chômeurs enregistrés par les syndicats, accusant une augmentation saisonnière (+8·9%), a fléchi de 17·6% par rapport au chiffre de 1935. Depuis 1932, c'est en 1936 que le chômage a baissé le plus.

La production de houille et de lignite, montrant une diminution saisonnière par rapport à novembre, ont augmenté par rapport aux chiffres de l'année précédente (+4·5% et +7·0%). Comparativement à cette dernière, la production de minerai de fer et scorie de fer, ainsi que celle de fonte à affiner, ont progressé (+15·7% et +42%).

La balance du commerce extérieur de la Hongrie s'est soldée par un excédent de 12·2 millions de pengős. Les importations ont représenté 39·0 millions de pengős; les exportations, 51·2 millions. — Par rapport à l'année précédente, les importations ont baissé de 9·5 millions de pengős; cette diminution tient à ce qu'on n'a pas dû faire venir des fourrages étrangers. Parmi les principales matières achetées par l'industrie, on voit des augmentations pour les bois bruts et ouvrés (+64%), les peaux brutes (+59%), les pâtes à papier (+51%), les métaux bruts (+56%). Mais les quantités de minerais de fer y montrent une diminution (—14%), et celles de fonte et de ferraille accusent une régression considérable (—76%). — Quant à l'exportation, il faut faire remarquer que la régression des ventes d'animaux sur pied (due à la diminution du cheptel, qui a fait monter les prix intérieurs) a été compensée par l'augmentation des exportations de froment et de seigle (due à la bonne récolte) et de certains produits de l'industrie agricole (farine, malt, alcool, sucre). Comme

la concurrence des pays à monnaie dévaluée s'est accentuée, l'exportation des produits industriels et surtout celle des produits de l'industrie lourde n'a pas été favorable.

Le trafic ferroviaire a, pour des causes saisonnières, diminué par rapport à novembre dernier; il a notablement augmenté comparativement à l'année précédente. La quantité des marchandises transportées a progressé de 21%; le nombre des wagons chargés de marchandises, de 28·5%; celui des voyageurs a moins monté (+7·5%).

Par rapport à l'année précédente, le trafic postal a augmenté (de 16·8% pour le nombre des correspondances; de 9·5% pour celui des mandats-poste; de 28·8% pour le montant de ces derniers).

Le nombre des véhicules à moteur en circulation (28.087) accusait une régression saisonnière comparativement à novembre dernier; il a dépassé le chiffre de l'année précédente (+3 mille unités).

L'indice général des prix de gros, continuant à monter (+3 points), s'est élevé à 92. Toutefois, il a été de 5 points au-dessous de celui de décembre de l'année précédente. Par rapport à novembre, l'indice de l'agriculture a monté de 4 points, s'élevant à 78; par rapport à l'année précédente, il a baissé de 10 points. L'indice des produits industriels, ayant de plus en plus monté au cours de 1936, était à 121 à la fin de décembre, dépassant de 7 points celui de l'année précédente. L'écart entre les prix agricoles et les prix industriels s'est aggravé, ces derniers dépassant les premiers de 35·5%, contre 22·9% en décembre 1935.

L'indice du coût de la vie a légèrement progressé par suite de la hausse des denrées alimentaires et des articles de vêtement.

A la Banque Nationale de Hongrie, la circulation des billets de banque, augmentant de 34·2 millions de pengős, a monté à 436·4 millions, niveau le plus haut enregistré en 1936. Le montant des effets escomptés a atteint également son maximum à la fin de l'année; mais il a été, en ce qui concerne sa moyenne de décembre, inférieur au chiffre de l'année précédente.

A la Bourse de Budapest, l'indice d'actions, continuant à monter (+6 points), s'est élevé à 160.

Toutefois, les transactions n'y étaient pas nombreuses: on n'a vendu que 300 mille actions contre 700 mille en novembre. Par rapport à décembre 1935, l'indice d'actions a monté de 55 points (+ 52·8%).

Il y eut 92 insolvabilités (+26 par rapport à novembre; +4 par rapport au chiffre de l'année précédente); ainsi donc, l'augmentation saisonnière n'y a pas été trop forte. Dans le dernier trimestre de l'année, on a enregistré 220 insolvabilités; ce chiffre a dépassé de peu celui de la même période de l'année précédente. En décembre, le passif des concordats privés et judiciaires a dépassé d'un demi million de pengős (29·0%) celui du même mois de l'année précédente; pendant le dernier trimestre, il a été de 7·9 millions de pengős, accusant une augmentation d'un million et demi de pengős (+23·3%) comparativement à la même période de 1935. Le nombre des lettres de change protestées a, comparativement à novembre dernier, diminué de 5·2%; par rapport à celui-ci, le montant en a augmenté un peu (+1·0%).

*

Népmozgalom.

A házasságkötések száma 1936 decemberében valamivel magasabb szinten állt, mint egy évvel előbb. Az élveszületési arány ugyan egy arnyalattal szintén meghaladta az 1935 decemberit, azonban még így is igen alacsony maradt. A halálozási számok, köztük a csecsemőhalálozásra vonatkozók is, ezúttal valamelyest megromlottak. A szerény ütemű természetes szaporodás 1936 decemberében ennek ellenére kedvezőbben alakult, mint 1935 utolsó hónapjában.

A házasságkötések száma (5.950) 1936 decemberében valamivel több volt, mint az 1935-ös év utolsó hónapjában (5.595). Ez a többlet azonban az új házasságoknak novemberben kimutatott hiányát csak kisebb részben egyenlítette ki. Ezer lélekre számítva a házasságkötések aránya 7·8-et (1935 decemberében 7·4-et) tett. A negyedévi hullámszám 1936 végén nem volt jelentősebb mértékű; az 1935. év utolsó negyedével szemben 1936 három záróhónapjában megfigyelt 2·3%-os visszaesésben már a házasságra érő háborús évjáratok (egyelőre főleg a hajadonok) lélekszámának alacsony volta is részes lehet. Az élveszületések száma 13.173 volt; ez a szám valamivel túlnőtt az 1935 decemberin. Az ezer lélekre számított arány azonban így is csak 17·3-re (1935 decemberben 16·5-re) rúgott. Figyelemre méltó, hogy ilyen — bár szerény mértékű — többlet már novemberben is mutatkozott. Az utolsó évnegyed élveszületési száma szintén meghaladta egy fokkal (1·9%-kal) az 1935. évvégit. Az év nagy részében megfigyelt javulással szemben decemberben a halálozások száma az előző decemberi 10.571-ről 10.876-ra, ezreléke pedig 14·0-ről 14·3-re emelkedett. Október-december hónapokban azonban így is 5%-

kal kevesebb egyén húnyt el, mint egy évvel előbb. A halálozási szám decemberi megromlása az 1 évnél fiatalabb és a 7 éven felüli népességet érintette: a csecsemőhalottak száma 1.742-ről 1.954-re nőtt (száz élveszületésre 1936 decemberében 14·8 halott jutott), a 7 évnél idősebb korban elhaltaké pedig 8.156-ról 8.368-ra ment fel; ezzel szemben az 1—6 éves gyermekhalottak száma valamelyest megkisebbedett. A téli időjárással összefüggő halálokok áldozatainak száma is emelkedett, de csak kevesel. A természetes szaporodás szám szerint 2.297, ezer lélekre pedig 3·0 volt, a múlt évi 1.880 fővel, ill. 2·5%-kal szemben. Az utolsó negyedévre vonatkozó adatok szerint a természetes szaporulat 28·2%-kal volt nagyobb az 1935 október—decemberinél.

Időszak	Házasságkötések	Élveszületések	Halálozások	Természetes szaporodás
1927. X—XII.	27.011	47.303	32.658	14.645
1928. X—XII.	27.387	50.692	35.839	14.853
1929. X—XII.	25.893	45.972	33.558	12.414
1930. X—XII.	25.490	50.933	33.024	17.909
1931. X—XII.	24.824	44.612	31.423	13.189
1932. X—XII.	23.403	42.812	39.022	3.790
1933. X—XII.	23.494	45.262	30.016	15.246
1934. X—XII.	25.448	44.324	32.929	11.395
1935. X—XII.	25.723	41.117	32.551	8.566
1936. X—XII.	25.141	41.898	30.914	10.984

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1927. X—XII.	—	—	—	—
1928. X—XII.	+ 1·4	+ 7·2	+ 9·7	+ 1·4
1929. X—XII.	— 5·5	— 9·3	— 6·4	— 16·4
1930. X—XII.	— 1·6	+ 10·8	— 1·6	+ 44·3
1931. X—XII.	— 2·6	— 12·4	— 4·7	— 26·4
1932. X—XII.	— 5·7	— 4·0	+ 24·2	— 71·3
1933. X—XII.	+ 0·4	+ 5·7	— 23·1	+ 30·2
1934. X—XII.	+ 8·7	— 2·1	+ 9·7	— 25·3
1935. X—XII.	+ 1·1	— 7·2	— 1·1	— 24·8
1936. X—XII.	— 2·3	+ 1·9	— 5·0	+ 28·2

Munkapiac.

Az októberi idényszerű mélypont óta a szakszervezeti munkanélküliek száma emelkedik, de a munkapiaci feszültség nem öltött nagyobb arányokat. A múlt évihez képest a munkanélküliek száma 3.419-cel 15.967-re esett (—17·6%). A gazdasági helyzet tartós javulása folytán a munkanélküliek számában továbbra is eső irányzattal kell számolni.

A szakszervezetek december végén összesen 15.967 munkanélkülit mutattak ki, 1.311-gyel többet, mint az előző hó végén (+ 8·9%). A múlt év ugyanazon időpontjához képest ellenben 3.419-cel csökkent a hóvégi munkanélküliek száma (—17·6%). A munkapiac feszültsége egy év leforgása alatt tehát lényegesen enyhült s a munkanélküliek száma továbbra is eső irányzatot mutat. A munkanélküliek számának alakulását az előző gazdasági fellendülési időszakra nézve is, a csatolt összeállítás tünteti fel:

	Munkanélküliek száma	Változás %-ban
• 1927 végén	14.368	—
1928 "	15.187	+ 5.7
1929 "	20.288	+ 33.6
1930 "	25.583	+ 26.1
1931 "	33.146	+ 29.6
1932 "	32.073	— 3.2
1933 "	27.044	— 15.7
1934 "	22.031	— 18.5
1935 "	19.386	— 12.0
1936 "	15.967	— 17.6

A december hónapban kimutatott munkanélküliek

85.3%-a férfi, 14.7%-a nő volt. A munkanélküliek 56%-a Budapestre, 44%-a pedig vidékre esett. Emelkedett a munkát keresők száma az előző hónappal szemben az építőiparban 25.7%-kal, a bőr- iparban 20.3%-kal, a szállodai és éttermi alkalmazottaknál 14.4%-kal, a ruházati iparban 11.8%-kal, a sokszorosítóiparban 8.7%-kal, az élelmezési iparban 6.6%-kal, a vasiparban 2.2%-kal, végül a faiparban 0.5%-kal. A fontosabb foglalkozási ágazatokban a munkanélküliek december hóvégi alakulását az alábbi összeállítás tünteti fel:

	Építőipar	Vasipar	Bőr- ipar	Ruházati ipar	Élelme- zési ipar	Faipar	Szállodai és éttermi alk.	Sokszoro- sítóipar
M u n k a n é l k ü l i e k s z á m a								
1927 végén	3.343	3.081	916	467	1.098	780	761	488
1928 "	3.573	3.359	1.086	311	989	1.546	752	779
1929 "	6.496	4.454	1.240	273	1.107	1.783	225	1.510
1930 "	8.782	6.272	1.160	337	1.310	1.463	495	2.300
1931 "	8.448	8.337	1.524	449	1.504	4.102	676	3.176
1932 "	6.875	9.054	1.177	363	1.177	4.222	817	3.229
1933 "	5.252	8.834	876	316	1.040	2.893	819	2.820
1934 "	4.824	7.251	968	319	1.041	1.641	530	2.444
1935 "	5.108	5.428	717	305	1.059	1.020	457	2.364
1936 "	3.004	3.516	1.243	364	1.533	1.110	286	1.921

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1927 végén	—	—	—	—	—	—	—	—
1928 "	+ 6.9	+ 9.0	+ 18.6	— 33.4	— 9.9	+ 98.2	— 1.2	+ 59.6
1929 "	+ 81.8	+ 32.6	+ 14.2	— 12.2	+ 11.9	+ 15.3	— 70.1	+ 93.8
1930 "	+ 35.2	+ 40.8	— 6.5	+ 23.4	+ 18.3	— 17.9	+ 120.0	+ 52.3
1931 "	— 3.8	+ 32.9	+ 31.4	+ 33.2	+ 14.8	+ 180.4	+ 36.6	+ 38.1
1932 "	— 18.6	+ 8.6	— 22.8	— 19.2	— 21.7	+ 2.9	+ 20.9	+ 1.7
1933 "	— 23.6	— 2.4	— 25.6	— 12.9	— 11.6	— 31.5	+ 0.2	— 12.7
1934 "	— 8.1	— 17.9	+ 10.5	+ 1.0	+ 0.1	— 43.3	— 35.3	— 13.3
1935 "	+ 5.9	— 25.1	— 25.9	— 4.4	+ 1.7	— 37.8	— 13.8	— 3.3
1936 "	— 41.1	— 35.2	+ 73.4	+ 9.3	+ 44.8	+ 8.8	— 37.4	— 18.7

A hatósági és ingyenes magánközvetítők tevékenysége a munkapiacon fellépő kisebbmértvű idényszerű feszültség folytán, a tárgyalt hónapban megélnékült. Száz munkahelyre Budapesten 353, vidéken pedig 363 munkakereső esett. Országos viszonylatban 357 volt a száz munkahelyre esett munkakeresők száma, az előző havi 342-vel és a múlt évi 356-tal szemben.

Termelés.

A széntermelés ütemében némi csökkenés észlelhető. A termelés emelkedő irányzata azonban nem tört meg. A vastermelés a múlt évihez képest még mindig jelentős arányú emelkedést mutat. Az elektromos áramtermelés irányzata továbbra is emelkedő, ami részben a gazdasági helyzet javulásának, részben pedig annak tudható be, hogy egyre több háztartás kapcsolódik be a fővárosban az elektromos áramfogyasztásba.

Évszaki behatásokra december hónapban kőszénből 0.5%-kal, barnaszénből pedig 3.3%-kal termeltünk kevesebbet, mint az előző hónapban. A szénterme-

lés azonban a válságmély óta még mindig emelkedő irányzatot mutat, bár a termelés üteme az utóbbi hónapokban lényegesen meglassúbbodott. A múlt év decemberéhez képest kőszénből 4.5%-kal, barnaszénből pedig 7.0%-kal termeltünk többet. Október—december hónapok kőszéntermelése 6.5%-kal, a barnaszéné pedig — amelyből 23.4 millió q-t termeltünk — 6.3%-kal multa felül a múlt év azonos időszakának termelését. 1935 utolsó negyedének eredménye 1934-hez viszonyítva még 16.6%, illetve 13.4%-os növekedést mutatott. A termelés ütemének csökkenése tehát nyilvánvaló.

Az év utolsó három hónapjának eredményeit, tíz esztendőre visszatekintően, a százalékos változásokkal együtt a túloldali táblázat tünteti fel.

A vasérc és vassalak termelése nem érte el az 1936. évi átlagot. A november havinhoz képest 8.7%-os, a múlt évihez képest pedig 15.7%-os gyarapodás mutatkozik. A finomításra való nyersvas termelése ellenben 48 ezer q-val (—16.6%) maradt a november havi mögött, a tavalyihoz ké-

Időszak	Köszén- termelés 1.000 q-ban	Változás %-ban	Barnaszén- termelés 1.000 q-ban	Változás %-ban
1927. X—XII.	2.023·4	—	18.992·2	—
1928. X—XII.	2.051·6	+ 1·4	19.294·7	+ 1·6
1929. X—XII.	1.946·8	— 5·1	20.302·1	+ 5·2
1930. X—XII.	2.056·9	+ 5·7	17.773·9	— 12·5
1931. X—XII.	1.975·6	— 3·9	19.570·5	+ 10·1
1932. X—XII.	2.333·0	+ 18·0	18.211·7	— 6·3
1933. X—XII.	2.092·2	— 10·3	20.076·8	+ 10·1
1934. X—XII.	1.798·5	— 14·0	19.301·6	— 3·9
1935. X—XII.	2.097·9	+ 16·6	21.891·6	+ 13·4
1936. X—XII.	2.234·6	+ 6·5	23.369·9	+ 6·3

pest azonban 42%-os gyarapodás mutatkozik. Az év utolsó negyedében termelt vasérc és vassalak mennyisége 108%-os csökkenést mutat, a finomításra való nyers vasból ellenben kereken 34%-kal termeltünk többet, mint tavaly.

Az október-decemberi időszak eredményeit e két fontos adatsorra vonatkozólag az alábbi összeállítás tünteti fel:

Időszak	Vasérc-és vassalak- termelés 1.000 q-ban	Válto- zás %-ban	Finomításra való nyers vastermelés 1.000 q-ban	Válto- zás %-ban
1927. X—XII.	516·9	—	849·3	—
1928. X—XII.	536·2	+ 3·7	808·0	— 4·9
1929. X—XII.	602·2	+ 12·3	923·3	+ 14·3
1930. X—XII.	358·8	— 40·4	616·4	— 33·2
1931. X—XII.	189·9	— 47·1	337·5	— 45·2
1932. X—XII.	109·3	— 42·4	118·7	— 64·8
1933. X—XII.	128·8	+ 17·8	288·4	+ 143·0
1934. X—XII.	296·0	+ 129·8	370·4	+ 28·4
1935. X—XII.	693·0	+ 134·1	566·7	+ 53·0
1936. X—XII.	618·0	— 10·8	758·3	+ 33·8

Kereskedelem és közlekedés.

A fontos ipari alapanyagok behozatala — a vasérc, a nyers és ócskavas és a műselyem kivételével — általában emelkedett. Az állattenyésztés termékeinél bekövetkezett s a belföldi áralakulásra visszavezethető kiviteli visszaesést a szántóföldi termékek s a mezőgazdasági ipar termelvényeinek fokozottabb exportja kiegyenlítette.

A vasúti forgalom a múlt évihez képest jelentős arányban emelkedett. Az utasforgalom emelkedése ugyan kisebb arányú, de szintén kielégítő. A postaforgalmi adatsorokban újabb tetőpontok jöttek létre a válságforduló óta.

Külkereskedelem. A december havi forgalom 39 millió pengős behozatali, 51·2 milliós kiviteli értékkel s így 12·2 millió pengős aktív egyenleggel zárult. A behozatal jelentékeny, 95 milliós visszaesése okozta, hogy a kiviteli többlet annak ellenére, hogy az export is némileg, 0·2 millió pengővel csökkent, az előző évvel szemben mégis 9·3 millióval volt nagyobb.

Az utolsó negyedév forgalma mind a kivitel, mind pedig különösen a behozatal oldalán — a következő adatok szerint — jóval alatta marad az előző évnek.

A december havi behozatali értékvi visszaesésben a takarmányhiány megszűnése következtében

nélkülözhetővé vált alábbi cikkek teljesen kieső, vagy erősen redukált importja működött közre.

Árúmegnevezés	Mennyiség q		Érték 1.000 P	
	1935	1936	1935	1936
	d e c e m b e r			
Tengeri . . .	717.645	150	9.329	1
Olajpogácsa .	30.364	8.080	299	85
Arpa	24.626	—	296	—
Korpa	10.466	—	126	—
Együtt	783.101	8.230	10.050	86

A fontos alapanyagok közül a nyers és megmunkált fa mennyisége (8.994 vg) 64%-kal emelkedett, az előző évvel szemben. A kiürült raktárak készletének pótlásán kívül a várható áremelés kivédése is szerepet játszhat az erős növekedésben. A nyers bőr (171 vg) 59%-kal emelkedett. A világi piaci árak növekvő irányzata folytán azonban az összérték 90%-kal nagyobb az 1935. évinél. A papirosgyárak növekvő szükségletét papirosanyagból 51%-kal nagyobb behozatali mennyiség elégítette ki (435 vg). A fémeknél (236 vg) 56%-os emelkedés állott elő, mely a gyér készletek pótlására szolgál. A nyers pamut 284 vg-os mennyisége csak árnyalattal kisebbedett, a pótlóanyagát, a műrostot is magában foglaló „Műanyagok“ tétele azonban több mint háromszorosa az előző évnek. Visszaesett a vasérc behozatala (2.342 vg) 14%-kal, a nyers és ócskavasé pedig (480 vg) 76%-kal. A csökkenés arra vezethető vissza, hogy ezeknek az alapanyagoknak a beszerzése a világszerte fellépő nagy kereslet következtében nehézségekbe ütközik. A nyers ásványolajnál (2.012 vg), valamint a műselyemnél (27·5 vg) az 1935. évi szokatlanul nagy mennyiségekkel szemben 23, ill. 26%-os a hanyatlás.

Kivitelünkben általában a csökkent állatlétszám mellett mutatkozó kisebb kínálat okozta magas belföldi árak hatottak gátlólag. A vágó- és igásállatok tételénél, a friss és elkészített húsnál, a disznózsírnál és szalonnánál, a baromfinál s a tojásnál együttvéve mintegy 6·7 millió pengő a visszesés. Kedvező jelenség viszont, hogy németországi disznózsír- és szalonnaexportunk a hó második felében újra megindulhatott. A fontos állati eredetű termékek közül a vaj az egyetlen áru, amelynek exportja — az olcsóbb takarmányozás s az ezzel járó nagyobb tejtermelés folytán — több mint félmillió pengős emelkedést mutat. A szántóföldi termények jobb terméseredményei kedvezőbb helyzetet teremtettek a tavalyinál: különösen a búzánál (+ 3·2 millió P) és a rozsnál (+ 1·1 millió P) volt nagyobb emelkedés. A mezőgazdaságon alapuló ipar termékei, a liszt, maláta, szesz és kisebb mértékben a cukor együttvéve mintegy 2·3 millió pengős többletet értek el. Az iparcikkek kivitele azonban általában kedvezőtlenül alakult. Megjegyzendő, hogy a devalváló

öt fontos országgal szemben a kivitelünk egészben véve jól alakult, valószínű azonban, hogy ezeknek az államoknak a leértékelés által fokozott exportáló képessége az oka, hogy a magyar iparcikkek harmadik államok piacain — reméljük, átmenetileg — nem találnak olyan elhelyezkedési lehetőséget, mint az előző esztendőben.

Vasúti forgalom. December hóban a szállított áruk mennyisége az idényszerű kereteket jóval meghaladó mértékben csökkent s a hanyatlás megközelítette a 30%-ot. A konjunkturális javulás állandósulása folytán azonban a múlt évihez képest még így is több, mint 21%-os növekedés jött létre. Az év utolsó három hónapjának eredménye pedig 13·1%-kal multa felül az 1935. évit. Még kedvezőbb alakulást mutat az árutonnakilométer adatsora (+15·4%). A megrakott teherkocsik száma a tárgyalt hónapban 40 ezerrel 99 ezerre esett (—28·5%), a tavalyihoz képest ellenben 20·4% a javulás. Az

Időszak	Szállított áru 1.000 tonna	Árutonna-kilométer millió km.	Kocsi-rakományok száma e z r e k b e n	Szállított utasok száma
1927. X—XII.	7.571	819·7	450·8	23.711
1928. X—XII.	7.738	827·0	461·2	24.964
1929. X—XII.	7.800	908·9	459·9	24.139
1930. X—XII.	6.550	744·1	407·7	20.480
1931. X—XII.	5.191	646·4	340·7	15.515
1932. X—XII.	4.224	526·5	293·8	14.235
1933. X—XII.	4.803	621·6	325·3	15.137
1934. X—XII.	4.479	596·3	304·3	15.242
1935. X—XII.	5.135	658·3	340·7	16.747
1936. X—XII.	5.710	759·4	381·8	18.300

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1927. X—XII.	—	—	—	—
1928. X—XII.	+ 2·2	+ 0·9	+ 2·3	+ 5·3
1929. X—XII.	+ 0·8	+ 9·9	— 0·3	— 3·3
1930. X—XII.	—16·0	—18·1	—11·3	—15·2
1931. X—XII.	—20·9	—13·1	—16·4	—24·2
1932. X—XII.	—16·7	—18·5	—13·8	— 8·3
1933. X—XII.	+13·7	+18·1	+10·7	+ 6·3
1934. X—XII.	— 6·7	— 4·1	— 6·5	+ 0·7
1935. X—XII.	+14·6	+10·4	+12·0	+ 9·9
1936. X—XII.	+13·1	+15·4	+12·1	+ 9·3

október—december hónapok eredménye 12·1%-kal multa felül a tavalyit. A szállított utasok számának emelkedése a múlt évihez viszonyítva a többi forgalmi adatsor fejlődéséhez képest kisebb arányú volt (+7·5%). Az utolsó évnegyedben összesen 18·3 millió utas került szállításra, az 1935. évi 16·7 millióval szemben (+9·3%).

A vasútforgalmi adatsorok utolsó negyedévi alakulását 1927-ig visszatekintően az előző hasábon levő táblázat tünteti fel.

A **postaforgalmi** adatsorok alakulása igen kedvező képet mutat. A levélküldemények darabszáma 47 millió fölé emelkedett, ezzel a válságforduló óta újabb tetőpontot ért el. A tavalyihoz képest a levélküldeményeknél 16·8%-os, a postautalványok szá-

mánál 9·5%-os, azok összegénél pedig 28·8%-os javulás mutatkozik. Az utolsó évnegyedben a levélküldemények száma 8·3%-kal, a postautalványoké 3·9%-kal, azok összege pedig 8·6%-kal multa felül a múlt év azonos időszakának eredményét. A távbeszélő főállomások száma december végéig 718-cal 99.687-re emelkedett és ekkor az egy év előttinél 7.537-tel állott magasabban. A rádióvevőberendezések száma a hó végén meghaladta a 365 ezret, ezzel újabb tetőpontot ért el. Egy év leforgása alatt a növekedés 12.447 volt.

A fontosabb postaforgalmi adatsorok utolsó negyedévi alakulását az alábbi összeállítás tünteti fel:

Időszak	Közönséges és ajánlott levelek sz. 1.000 db.	Postautalványok száma 1.000 db.	Postautalványok összege 1.000 P.	Táviratok száma 1.000 db.
1927. X—XII.	105.469	2 195	352.527	958
1928. X—XII.	112.703	2.520	421.677	1.028
1929. X—XII.	116.906	2.739	493.433	1.011
1930. X—XII.	113.943	2.779	472.939	891
1931. X—XII.	98.893	2.588	228.235	767
1932. X—XII.	93.232	2.425	224.137	670
1933. X—XII.	94.508	2.324	197.696	647
1934. X—XII.	94.558	2.547	230.806	636
1935. X—XII.	114.429	2.606	249.526	648
1936. X—XII.	123.906	2.707	271.007	673

V á l t o z á s % - b a n

1927. X—XII.	—	—	—	—
1928. X—XII.	+ 6·9	+14·8	+19·6	+ 7·3
1929. X—XII.	+ 3·7	+ 8·7	+17·0	— 1·7
1930. X—XII.	— 2·5	+ 1·5	— 4·2	—11·9
1931. X—XII.	—13·2	— 6·9	—51·7	—13·9
1932. X—XII.	— 5·7	— 6·3	— 1·8	—12·6
1933. X—XII.	+ 1·4	— 4·2	—11·8	— 4·9
1934. X—XII.	+ 0·1	+ 9·6	+16·7	— 1·7
1935. X—XII.	+21·0	+ 2·3	+ 8·1	+ 1·9
1936. X—XII.	+ 8·3	+ 3·9	+ 8·6	+ 3·9

Gépjárműállomány. A forgalomban lévő gépjárművek száma idényszerű behatásokra december hó folyamán 279-cel 28.087-re esett. A múlt év ugyanazon időpontjához képest azonban 3 ezer a növekedés (+12·0%). A december havi csökkenésből a személykocsik állagára 116 (—1·1%), a teherkocsikéra 23 (—0·7%), a motorke-rékpárok állományára pedig 146 (—1·5%) esett.

Áralakulás.

Az év utolsó hónapjában a mezőgazdasági termékek ára gyorsabb ütemben emelkedett, mint az iparcikkeké. Ez azonban nem tudta ellensúlyozni az egész év kedvezőtlen áralakulását. A múlt évihez képest a mezőgazdasági termékek indexénél 10 pontos csökkenés következett be, az ipari árnívó ellenben az egész év folyamán fokozatosan emelkedett és az év végével érte el a legmagasabb szintet. Az egyenlőtlen áralakulás az agrárolló további széjjelnyílását eredményezte.

A létfenntartási költségek indexe árnyalati emelkedést mutatott, a növekedésben főleg a ruházati cikkek drágulása játszott szerepet.

A hó végéig a hivatalos nagykereskedelmi árindex 3 ponttal 92-re emelkedett, de 5 ponttal alacsonyabban, mint egy évvel azelőtt. Az agrártermékek árjavulása folytán a „mezőgazdaság és állattenyésztés” csoportindexe 4 pontos javulást ért el s a hó végén 78-on állott. A múlt év végéhez viszonyítva ellenben, a jó terméseredmények következtében, az index 10 pontos hanyatlást szenvedett. Az „egyéb ipar” indexe egy ponttal 121-re emelkedett. Az ipari árnívó emelkedése azonban az

	Összes áruk átlaga	Mezőgazdaság és állattenyésztés	Egyéb ipar	Agrárrolló
1927 végén	135	127	141	90.1
1928 „	135	131	137	95.6
1929 „	107	97	132	73.5
1930 „	90	78	119	65.5
1931 „	99	89	120	74.2
1932 „	81	68	107	63.6
1933 „	71	55	105	52.4
1934 „	84	72	109	66.1
1935 „	97	88	114	77.1
1936 „	92	78	121	64.5

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

	—	—	—	—
1927 végén	—	—	—	—
1928 „	—	+ 3.1	- 2.8	+ 6.1
1929 „	- 20.7	- 26.0	- 3.6	- 8.3
1930 „	- 15.9	- 19.6	- 8.9	- 15.2
1931 „	+ 10.0	+ 14.2	+ 0.8	+ 13.2
1932 „	- 18.2	- 23.5	- 6.1	- 14.2
1933 „	- 13.6	- 19.1	- 1.9	- 17.6
1934 „	+ 15.9	+ 30.9	+ 3.8	+ 12.0
1935 „	+ 15.5	+ 22.2	+ 4.6	+ 16.6
1936 „	- 5.2	- 11.4	+ 6.1	- 16.3

egész éven át megszakítás nélkül tartott s az év végével, a válságmélyhez képest is újabb tetőpont jött létre. 1935 végéhez viszonyítva az „egyéb ipar” indexe már kereken 7 pontos emelkedést mutatott. A mezőgazdasági termékek egyenlőtlen és kedvezőtlen alakulása egyrésztől, másrésztől pedig az iparcikkek árának egyenletes és elég gyors ütemű emelkedése az agrárrolló további széjjelnyílását eredményezte. Az év végén a mezőgazdasági termékek és iparcikkek ára között jelentkező diszparitás 35.5%-ot tett, a múlt évvégi 22.9%-kal szemben.

A nagykereskedelmi főindexnek és a csoportindexeknek december hóvégi állását 1927-ig visszatekintően, a százalékos változásokkal együtt az előző hasábon levő összeállítás tünteti fel.

A *megélhetési költségek indexe*. A létfenntartási költségek indexe 1.1 ponttal 97.7-re emelkedett. A növekedést az élelmezési és a ruházati cikkek drágulása idézte elő. Az élelmezési cikkek indexe az előző havihoz képest 1.8 ponttal 88.5-re emelkedett, a múlt évihez képest pedig 3.6 ponttal állott magasabban. A ruházati cikkek indexe további 1.2 pontos emelkedést ért el s a hó végén 123.9-en állott. Egy év leforgása alatt kereken 20 ponttal emelkedett.

	Össz. lakbérrel	Össz. lakbér nélkül	Élelmezés	Ruházat	Fűtés, világítás	Lakás
1927	113.0	124.9	123.2	129.2	128.0	75.0
1928	117.6	127.5	125.5	134.3	129.4	86.3
1929	112.5	120.7	114.5	130.9	138.1	86.3
1930	99.7	104.0	95.0	117.8	129.4	86.3
1931	99.9	104.1	93.0	116.7	141.0	86.3
1932	94.8	97.5	86.7	109.1	133.7	86.3
1933	87.8	88.3	74.3	104.4	133.7	86.3
1934	88.2	88.8	75.7	101.7	133.7	86.3
1935	93.3	95.5	84.9	103.8	134.2	86.3
1936	97.7	101.3	88.5	123.9	134.4	86.3

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

	—	—	—	—	—	—
1927	—	—	—	—	—	—
1928	+ 4.1	+ 2.1	+ 1.8	+ 3.9	+ 1.1	+ 14.8
1929	- 4.3	- 5.3	- 8.8	- 2.5	+ 6.7	—
1930	- 2.5	- 13.0	- 17.0	- 8.0	- 6.3	—
1931	+ 0.0	+ 0.0	- 2.1	- 0.9	+ 8.9	—
1932	- 5.1	- 6.3	- 6.8	- 6.5	- 5.2	—
1933	- 7.4	- 9.4	- 14.3	- 4.3	—	—
1934	+ 0.0	+ 0.1	+ 1.9	- 2.6	—	—
1935	+ 5.8	+ 7.5	+ 12.2	+ 2.1	+ 0.0	—
1936	+ 4.7	+ 6.1	+ 4.2	+ 19.4	+ 0.0	—

Pénz és hitel.

Úgy a jegyforgalom, mint a váltótárcaállomány 1936 folyamán a tárgyalt hóban érte el a legmagasabb állását. A váltótárcaállomány az év folyamán az előző évi szint alatt mozgott. A jegyforgalom és azonnal lejáró tartozások összegének növekedése a fedezeti arány süllyedését vonta maga után.

A november havi visszaesés után december hóban a tőzsde ismét megszilárdult s a bekövetkezett jelentős arányú árfolyamemelkedések folytán a részvényindex a válságmély óta létrejött tetőpontokat jóval meghaladó újabb magasságot ért el. Egy év leforgása alatt az átlagos árfolyam-nívó 55 ponttal 160-ra emelkedett. A december havi tőzsdei forgalom azonban szűk keretek között mozgott.

A hitelbiztonságra vonatkozó adatsorok alakulása az évvégi idényszerű feszültség ellenére is elég kedvező képet mutatott.

A *jegyforgalom* idényszerű kiterjedése, mely már szeptember hónappal vette kezdetét, decemberben is folytatódott s a hó végéig további 34.2 millió pengős növekedés következett be. December végén a jegyforgalom 436.4 millión állott s ezzel elérte az évi legmagasabb állását s az egy év előtti is kereken 19 millióval haladta meg. Az 535.1 millió pengőt kitevő *leszámítolási állomány* 27.3 millióval emelkedett, de 39.3 millióval maradt alatta az egy év előttinek. Az év folyamán a leszámítolási állomány a legmagasabb állását december végén érte el. A leszámítolási állomány havi átlaga alacsonyabb szinten mozgott, mint az előző évben.

A Magyar Nemzeti Bank *érckészlete* a hó végéig 10.2 millió pengővel 132.6 millióra emelkedett s ezzel újabb tetőpontot ért el. Az egy év előttinél az érckészlet 11.4 millió pengővel állott magasabban. A jegyforgalom kiterjedése és az azonnal lejáró tartozások növekedése a fedezeti arányszám csökkenésére vezetett, mely 24.1%-ra süllyedt. Az előző hó végén 24.4%, a múlt év végén pedig

Gazdasági jelzőtábla.*)

Megnevezés	Egység	1934	1935	1 9 3 5					január Janvier	február Février		
		átlag Moyennes		július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.			dec. Déc.	
Népmozgalom.¹⁾												
1	Házasságkötés	szám	6.570	6.253	3.236	5.120	5.785	8.093	12.035	5.595	5.388	9.200
2	Házasságkötés 1000 lélekre	"	8·9	8·5	4·3	6·8	7·9	10·7	16·5	7·4	7·1	13·0
3	Élveszületés	"	16.190	15.452	15.617	16.449	16.755	15.440	13.226	12.451	13.926	14.427
4	Élveszületés 1000 lélekre	"	21·9	20·9	20·6	21·8	23·0	20·4	18·1	16·5	18·3	20·4
5	Halálozás	"	10.754	11.304	10.824	11.322	10.501	11.520	10.460	10.571	10.312	11.071
6	Halálozás 1000 lélekre	"	14·5	15·2	14·3	15·0	14·4	15·2	14·3	14·0	13·6	15·7
7	Egy éven aluli elhalt	"	2.393	2.381	2.541	3.024	2.729	3.042	1.928	1.742	1.808	1.952
8	Egy éven aluli elhalt 100 élveszülöttre	"	14·8	15·4	16·3	18·4	16·3	19·7	14·6	14·0	13·0	13·5
9	Gümőkórban elhalt	"	1.168	1.133	1.046	877	837	835	839	910	1.097	1.246
10	Gümőkórban elhalt 1000 lélekre	"	1·58	1·53	1·38	1·16	1·15	1·10	1·15	1·20	1·44	1·76
11	Természetes szaporodás	"	5.436	4.147	4.793	5.127	6.254	3.920	2.766	1.880	3.614	3.356
12	Természetes szaporodás 1000 lélekre	"	7·4	5·6	6·3	6·8	8·6	5·2	3·8	2·5	4·7	4·7
13	Kivándorolt	"	76	92	74	88	100	138	111	79	85	42
14	Visszavándorolt	"	141	119	129	99	112	77	125	117	169	131
Munkapiac.												
15	Társadalombiztosító szervek taglétszáma	1.000	—	—	952·2	976·0	997·4	1.010·4	1.002·9	928·4	951·0	968·4
Ebből:												
16	Férfi	"	—	—	623·2	639·7	650·0	656·9	645·0	584·7	597·0	607·6
17	Nő	"	—	—	329·0	336·3	347·4	353·5	357·9	343·7	354·0	360·8
Munkanélküli:												
18	Szociáldem. szakszervezeti összesen	szám	22.291	18.315	18.317	17.754	16.136	15.343	14.976	18.318	18.480	18.521
19	Szociáldem. szakszervezeti Budapesten	"	13.060	10.307	10.520	9.927	8.864	8.348	7.952	9.529	9.835	9.699
20	Ker. szoc. szakszervezeti Budapesten	"	996	967	851	878	892	943	1.068	1.068	953	944
21	Szakszervezeti munkanélküli együtt	"	23.287	19.282	19.168	18.632	17.028	16.286	16.044	19.386	19.430	19.465
Hatósági és ingyenes magánközvetítés:												
22	Munkahely	szám	15.402	14.985	12.372	13.570	13.575	16.663	15.976	14.655	16.339	14.973
23	Munkakereső	"	52.157	52.048	46.069	46.480	48.707	52.381	52.674	52.225	57.916	57.199
24	100 munkahelyre esett munkakereső	"	340	349	372	342	359	314	329	356	354	382
25	Munkaközvetítés	"	13.819	13.787	11.079	12.054	12.180	15.162	14.773	13.707	14.724	13.406
26	100 munkahelyre esett közvetítés	"	89·6	91·9	89·5	88·8	89·7	90·9	92·4	93·5	90·1	89·7
Felajánlott órabérek:												
27	Bádogos	Pengő	0·49	0·47	0·54	0·48	0·48	0·46	0·48	0·50	0·58	0·44
28	Asztalos	"	0·41	0·43	0·43	0·43	0·44	0·45	0·46	0·42	0·46	0·45
29	Szabó	"	0·37	0·38	0·39	0·38	0·37	0·37	0·39	0·36	0·36	0·38
30	Kőműves	"	0·53	0·50	0·49	0·52	0·56	0·53	0·55	0·50	0·54	0·40
31	Napszámos	"	0·32	0·30	0·29	0·31	0·29	0·32	0·31	0·29	0·30	0·33
32	Gyári munkásnő	"	0·20	0·19	0·17	0·24	0·21	0·22	0·19	0·18	0·21	0·23
33	Napszámosnő	"	0·26	0·28	0·29	0·34	0·36	0·30	0·30	0·30	0·25	0·30
Termelés.												
34	Kőszén	1.000 q	630·2	685·7	693·4	686·5	726·9	682·4	695·6	719·9	699·5	680·6
35	Barnaszén	"	5.165·9	5.598·0	4.559·2	5.159·4	5.709·9	7.384·4	7.494·9	7.012·3	6.620·8	5.715·3
36	Vasérc és vassalak	"	57·4	160·3	127·4	163·6	191·3	214·8	296·6	181·6	266·1	225·7
37	Finomításra való nyers vas	"	116·9	154·9	117·0	196·9	165·2	174·7	222·4	169·6	241·2	249·5
38	Szesz	1.000 hl.	27·1	25·6	4·0	7·1	10·8	28·6	47·2	48·5	36·6	45·8
39	Cukor	1.000 q	99·9	97·4	0·0	0·0	3·4	532·2	619·3	14·0	0·0	0·0
Budapest szfv. Elektromos Művei:												
40	Vilamosáram	1.000 kw. óra	24.110	25.597	23.474	23.266	25.084	28.276	29.011	29.837	30.189	27.902
41	Motorikus célra elosztott áram ²⁾	"	9.885	11.128	11.111	12.198	11.974	11.792	12.347	11.617	11.334	11.462
42	Magánvilágítási célra elosztott áram ²⁾	"	5.290	5.344	3.509	2.945	3.435	4.609	5.628	7.019	7.959	7.574
43	Egyéb célokra elosztott áram ³⁾	"	3.734	3.875	3.891	3.667	3.744	4.256	4.266	4.426	4.465	4.312
44	Elektromosáramfogyasztók	szám	—	—	242.963	243.190	244.379	246.572	248.251	249.987	250.921	251.645

*) A közölt adatsorok részletes magyarázata a Magyar Statisztikai Szemle 1932. évi 10. számának mellékletében található. (Gazdaságstatisztika-adatok 1926—32). — ¹⁾ Az 1935. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása nélkül. — ³⁾ A budapestkörnyéki városok fogyasztása is bennfoglaltatik.

Tableau économique *)

1 9 3 6										Unités	Désignation	
márc. Mars	április Avril	má us Mai	jú ius Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.			
											Mouvement de la population.	
4.089	5.251	8.535	4.838	3.174	5.057	5.612	8.010	11.181	5.950	nombre	Mariages	1
5·4	7·2	11·2	6·6	4·2	6·7	7·6	10·5	15·2	7·8	"	Mariages pour 1.000 habitants	2
16.072	14.582	15.483	14.727	15.771	15.993	16.475	15.180	13.545	13.173	"	Nés vivants	3
21·2	19·9	20·4	20·1	20·8	21·0	22·5	20·0	18·5	17·3	"	Nés vivants pour 1.000 habitants	4
11.983	11.046	10.840	10.102	10.704	10.452	9.537	10.571	9.467	10.876	"	Décès	5
15·8	15·1	14·3	13·8	14·1	13·7	13·0	13·9	12·9	14·3	"	Décès pour 1.000 habitants	6
2.172	1.972	2.088	2.072	2.813	2.549	2.150	1.930	1.703	1.954	"	Décédés au-dessous d'un an	7
13·5	13·5	13·5	14·1	17·8	15·9	13·1	12·7	12·6	14·8	"	Décédés au-dess. d'un an pour 100 enf. nés viv.	8
1.479	1.437	1.438	1.150	1.027	879	812	844	839	933	"	Décès par tuberculose	9
1·95	1·95	1·89	1·57	1·35	1·16	1·11	1·11	1·14	1·23	"	Décès par tuberculose pour 1000 habitants	10
4.089	3.536	4.643	4.625	5.067	5.541	6.938	4.609	4.078	2.297	"	Accroissement naturel	11
5·4	4·8	6·1	6·3	6·7	7·3	9·5	6·1	5·6	3·0	"	Accroissement naturel pour 1.000 habitants	12
98	81	110	93	93	85	124	89	106	69	"	Émigrés	13
52	99	86	65	57	51	61	69	72	79	"	Émigrés revenus dans le pays	14
											Marché du travail.	
1.012·9	1.013·3	1.031·8	1.025·4	1.027·1	1.053·4	1.052·2	1.063·5	1.048·3	.	1.000	Nombre des membr. des caiss. d'assur. soc.	15
											Dont :	
643·4	650·6	664·5	665·9	672·7	694·3	693·3	703·9	693·1	.	"	Sexe masc.	16
369·5	362·7	367·3	359·5	354·4	359·1	358·9	359·6	355·2	.	"	Sexe fémin.	17
											Chômeurs :	
17.887	17.350	16.718	15.771	14.651	13.690	12.876	12.838	13.815	15.044	nombre	Aux syndicats soc.-démocrates de Hongrie	18
9.561	9.225	8.627	8.008	7.515	7.368	7.083	6.965	7.323	8.025	"	Aux syndicats soc.-démocrates de Budapest	19
882	804	795	655	645	747	710	699	841	923	"	Aux syndicats chr.-soc. de Budapest	20
18.769	18.154	17.513	16.426	15.296	14.437	13.586	13.537	14.656	15.967	"	Chômeurs syndiqués au total	21
											Bureaux de placem. offic. et privés :	
18.937	17.559	17.902	15.534	15.379	15.948	17.396	18.202	14.705	14.239	nombre	Offres d'emploi	22
58.177	54.421	52.932	47.738	46.713	48.221	50.166	50.655	50.371	50.863	"	Demandes d'emploi	23
307	310	295	307	303	302	288	278	342	357	"	Demandes pour 100 offres d'emploi	24
16.675	15.046	15.212	12.938	12.817	13.161	14.155	15.097	12.229	12.313	"	Placements	25
88·0	85·6	84·9	83·2	83·3	82·5	81·3	82·9	83·1	86·4	"	Placem. pour 100 offres d'emploi	26
											Salaires horaires offerts	
0·50	0·49	0·50	0·51	0·46	0·53	0·52	0·50	0·51	0·53	pengós	Ferblantiers	27
0·44	0·46	0·52	0·44	0·45	0·46	0·45	0·46	0·46	0·46	"	Menuisiers	28
0·39	0·38	0·36	0·47	0·40	0·38	0·36	0·41	0·41	0·40	"	Tailleurs	29
0·60	.	0·58	0·57	0·56	0·62	0·56	0·58	0·59	—	"	Maçons	30
0·27	0·30	0·32	0·32	0·30	0·30	0·34	0·32	0·33	0·33	"	Journaliers	31
0·19	0·19	0·21	0·23	0·22	0·18	0·19	0·18	0·18	0·21	"	Ouvrières de fabrique	32
0·26	0·30	0·26	0·25	0·27	0·28	0·30	0·32	0·23	0·26	"	Journalières	33
											Production.	
684·8	654·5	626·1	652·2	659·1	661·8	715·3	730·0	752·5	752·1	1.000 q	Houille	34
5.227·9	4.733·0	4.521·0	4.421·7	4.842·4	5.153·5	6.444·5	8.111·0	7.756·4	7.502·5	"	Lignite	35
223·6	280·1	228·6	241·5	259·2	200·2	252·5	214·7	193·2	210·1	"	Minerai de fer et scorie de fer	36
266·7	300·2	235·8	262·4	227·6	236·2	285·1	228·6	288·9	240·9	"	Fonte à affiner	37
34·0	23·4	30·5	5·9	5·2	9·3	15·2	27·0	65·3	—	1.000 hl	Alcool	38
0·0	0·1	0·1	0·0	0·0	0·5	13·5	487·4	862·8	74·1	1.000 q	Sucre	39
											Usines Electr. de la V. de Budapest:	
27.362	25.244	25.483	24.116	26.790	26.666	27.900	31.807	31.184	32.361	1.000 kwh	Energie électrique	40
11.460	12.081	11.937	12.299	12.239	15.380	13.925	14.059	14.062	13.149	"	Energie él. pour moteurs ²⁾	41
6.794	5.783	4.976	4.146	3.634	3.101	3.367	4.621	5.906	7.372	"	Energie él. distrib. pour l'éclairage privé ²⁾	42
4.202	3.806	3.787	3.822	4.069	4.102	3.985	4.494	4.560	4.819	"	Energie él. distribuée à d'autres fins ²⁾	43
251.964	252.430	251.043	250.876	250.776	250.559	252.180	254.217	255.827	257.956	nombre	Consommateurs d'énergie électrique	44

*) Pour l'explication détaillée des séries de données ci-dessous, voir le supplément du no d'oct. 1932 de cette Revue. (Données de statistique économique de Hongrie, 1926—1932). — ¹⁾ Pour 1935, moyennes provisoires. — ²⁾ Sans les villes situées aux environs de Budapest. — ³⁾ Y compris les villes situées aux environs de Budapest.

M e g n e v e z é s	Egység	1934	1935	1 9 3 5						január Janvier	február Février	
		átlag Moyennes	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.				
Kereskedelem és közlekedés.												
Külkereskedelem:¹⁾												
45	Behozatal összesen	1,000.000 P	28·7	33·1	31·5	30·4	33·4	39·4	43·7	48·5	40·6	30·2
E b b ó l:												
46	Nyers és megmunkált fa	1.000 q	683·1	657·6	735·4	832·4	853·8	1.007·0	881·6	547·9	287·2	400·9
47		1.000 P	3.168	3.053	3.579	3.662	3.745	4.192	3.713	2.773	1.372	2.547
48	Szén	1.000 q	349	306	338·7	203·1	319·2	375·7	423·4	367·8	399·3	362·7
49		1.000 P	1.133	926	1.138	677	1.076	1.232	1.241	1.120	1.207	1.107
50	Papiros és papirosárúk	q	53.168	54.651	40.254	45.175	45.863	68.790	54.490	67.764	93.722	52.302
51		1.000 P	1.669	1.705	1.569	1.533	1.423	2.124	1.738	2.108	2.656	1.623
52	Nyers pamut	q	21.445	20.338	20.354	16.843	16.571	18.555	26.620	28.719	28.224	13.896
53		1.000 P	2.179	2.153	2.203	1.757	1.623	1.925	2.771	3.174	2.801	1.427
54	Gépek és készülékek	q	4.902	4.215	4.533	4.688	3.626	6.186	5.921	5.580	3.450	5.130
55		1.000 P	988	976	1.066	941	718	1.377	1.263	1.345	1.157	1.032
56	Nyers bőr	q	11.719	11.048	9.497	11.067	10.823	13.908	12.673	10.760	10.642	10.670
57		1.000 P	1.469	1.480	1.647	1.453	1.277	1.728	1.760	1.537	1.561	1.560
58	Nyers dohány	q	466	902	16	211	617	2.073	717	905	2.494	732
59		1.000 P	173	286	5	108	191	623	250	315	960	315
60	Selyem és selyemfonál	q	2.148	2.492	3.102	2.798	2.341	2.096	2.635	3.748	2.945	2.325
61		1.000 P	870	956	1.188	1.047	870	840	1.044	1.408	1.013	812
62	Ásványolaj	1.000 q	194·8	145·0	19·6	193·4	129·7	242·1	215·4	277·5	243·7	120·9
63		1.000 P	111·9	874	224	1.116	776	1.426	1.329	1.732	1.453	710
64	Pamutszövet	q	651	539	346	370	536	634	603	661	285	430
65		1.000 P	449	399	304	280	414	476	443	456	193	314
66	Kivitel összesen	1,000.000 P	33·7	38·1	31·9	31·5	41·8	52·1	53·0	51·4	34·9	41·2
E b b ó l:												
67	Szarvasmarha	drb	5.851	5.801	5.259	3.921	5.595	6.706	7.588	7.021	4.141	5.317
68		1.000 P	1.526	1.615	1.549	1.171	1.447	1.638	2.279	2.162	1.233	1.591
69	Baromfi	q	22.453	21.120	7.213	12.221	18.172	33.165	43.746	51.839	24.396	20.600
70		1.000 P	2.368	2.224	835	1.441	2.056	3.703	4.653	4.954	2.602	2.378
71	Búza	1.000 q	379·8	275·7	96·9	57·3	542·3	424·2	331·7	219·6	112·4	215·4
72		1.000 P	4.516	4.394	1.410	849	7.715	6.573	5.115	3.441	1.841	3.471
73	Liszt	1.000 q	40·9	44·0	11·9	44·4	73·2	102·7	76·6	39·2	8·6	8·4
74		1.000 P	797·5	921	249	931	1.375	1.983	1.598	899	197	194
75	Villamos gépek és készülékek	q	1.730	1.781	1.347	1.872	1.868	2.553	3.090	2.571	2.010	1.939
76		1.000 P	2.827	2.624	2.053	2.820	3.049	3.774	3.936	3.110	2.079	2.163
77	Sertés	drb	10.491	15.262	15.246	12.545	16.409	17.181	17.715	19.219	17.900	15.967
78		1.000 P	1.371	2.125	2.063	2.007	2.574	2.670	2.582	2.715	2.338	2.278
79	Prémbőr, kikészített	q	273	300	422	660	492	660	318	151	72	273
80		1.000 P	362	333	453	696	506	733	304	193	86	324
81	Tojás	q	7.921	6.880	4.989	5.454	5.596	5.788	5.950	3.929	8.612	9.019
82		1.000 P	674	649	397	448	538	716	728	558	1.216	771
83	Toll	q	2.951	2.181	2.362	1.479	2.225	3.771	2.909	2.586	1.697	2.862
84		1.000 P	1.166	878	940	554	967	1.616	1.289	1.168	695	976
85	Friss gyümölcs	1.000 q	24·2	15·4	15·6	73·3	57·7	28·8	2·6	0·3	0·1	0·1
86		1.000 P	564	477	783	1.914	1.723	913	97	16	4	1
87	Behozatali (—) v. kiviteli (+) többlet	1,000.000 P	+4·9	+5·0	+0·4	+1·1	+8·4	+12·7	+9·3	+2·9	-5·7	+ 11·0
Vasúti forgalom:¹⁾												
88	Szállított áru ^{2) 3)}	1.000 t.	1.238	1.319	1.264	1.435	1.545	2.163	1.841	1.228	1.040	1.048
89	Árutonna-kilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	169·7	171·9	163·6	190·8	202·7	265·9	242·2	164·5	141·5	141·5
90	Megrakott teherkocsi ²⁾	szám	86.907	91.907	89.387	101.179	104.948	140.253	117.802	82.618	73.717	73.336
91	Szállított utas ³⁾	1.000	4.930·8	5.303·7	5.117·4	5.560·7	5.268·9	5.795·2	5.331·3	5.710·2	5.076·5	4.942·0
92	Utakilométer ^{2) 3)}	1,000.000 km	155·7	164·9	185·8	201·9	191·3	169·8	156·2	165·6	142·1	138·4

¹⁾ 50 q-n alul. — ²⁾ 500 pengőn alul. — ³⁾ Az 1935. év átlagai, ideiglenes jellegűek. — ⁴⁾ Az adatok csak fizetőteljesítményekre vonatkoznak. — ⁵⁾ Az utolsó 13 hónap adatai ideiglenesek

1 9 3 6										Unités	Désignation
márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.		
35.0	40.3	38.8	34.7	36.8	31.9	33.5	36.4	35.8	39.0	1,000.000 p	Commerce et transports.
											Commerce extérieur :
											Importations totales
											D o n t :
462.3	595.0	971.1	1.038.0	990.8	885.5	945.7	968.9	1.128.2	899.4	1.000 q	Bois bruts et ouvrés.
2.523	3.262	5.317	5.530	5.610	4.070	3.896	4.386	5.133	4.688	1.000 p	Charbon
376.8	393.6	372.4	377.6	366.7	335.9	384.3	440.3	460.0	382.8	1.000 q	Papier et articles en papier
1.148	1.197	1.130	1.139	1.111	1.020	1.173	1.306	1.329	1.124	1.000 p	Colon brut
31.903	93.216	62.483	60.942	61.373	58.826	58.224	71.396	76.441	83.051	q	Machines et appareils
1.736	2.616	1.706	1.864	1.978	1.756	1.646	1.994	2.131	2.471	1.000 p	Peaux brutes
21.854	26.944	25.976	21.540	28.397	19.287	23.657	24.866	24.772	28.419	q	Tabacs bruts
2.210	2.763	2.622	2.238	2.824	2.044	2.448	2.600	2.640	3.080	1.000 p	Soie et fils de soie
8.325	4.105	5.595	3.890	5.888	9.203	8.737	4.140	6.124	6.278	q	Huile minérale
1.646	1.185	1.532	1.176	1.173	1.881	1.824	1.306	1.714	1.899	1.000 p	Tissus de coton
11.716	11.478	9.975	9.269	13.293	9.721	8.330	11.916	13.102	17.094	q	Exportations totales
2.025	1.750	1.404	1.527	2.219	1.569	1.315	1.791	1.888	2.926	1.000 p	D o n t :
577	1.385	591	3.478	513	616	499	658	—	170	q	Bêtes à cornes
243	525	174	1.061	143	216	175	146	—	88	1.000 p	Volaille
3.217	3.290	3.322	2.384	3.414	2.512	2.846	3.574	3.288	2.821	q	Froment
1.206	1.176	1.230	892	1.214	889	1.012	1.191	1.101	958	1.000 p	Farine
117.1	272.4	163.5	167.3	249.6	185.4	351.7	244.1	226.6	236.7	1.000 q	Machines et appareils électriques
688	1.640	1.061	1.053	1.409	1.029	1.949	1.357	1.270	1.391	1.000 p	Porcs
535	471	544	599	723	711	715	1.082	727	531	q	Pelleteries apprêtées
381	393	466	425	433	399	438	488	447	341	1.000 p	Oeufs
38.0	32.9	31.8	37.3	40.7	49.4	53.9	45.8	49.5	51.2	1,000.000 p	Plumes
9.628	13.404	8.018	7.354	5.330	5.570	5.155	3.121	5.235	5.175	tête	Fruits frais
2.864	3.967	2.625	2.592	1.760	1.834	1.642	991	1.618	1.576	1.000 p	Excédent des import. (—) ou des export. (+)
11.126	11.884	8.404	7.254	7.081	8.974	13.869	14.271	29.601	48.307	q	Trafic des chemins de fer :²⁾
1.303	1.291	1.003	896	907	1.164	1.572	1.486	3.090	4.565	1.000 p	Marchandises transportées ^{2), 3)}
261.6	156.3	172.4	691.4	716.2	818.7	931.8	605.7	599.9	429.8	1.000 q	Kilom.-tonnes ^{2), 3)}
4.187	2.512	2.607	7.652	8.636	11.716	14.296	8.633	8.370	6.635	1.000 p	Wagons à marchand. chargés ²⁾
31.0	34.9	50.2	31.5	65.8	40.2	48.9	68.9	63.1	90.5	1.000 q	Voyageurs transportés ²⁾
640	521	776	505	931	803	861	1.305	1.162	2.146	1.000 p	Kilomètres-voyageurs ^{2), 3)}
1.901	1.891	1.681	1.768	1.471	1.548	2.192	2.866	3.375	2.798	q	
2.466	2.099	1.716	2.076	2.036	2.028	2.700	3.175	3.217	2.867	1.000 p	
14.767	10.646	10.789	13.260	15.507	16.114	15.015	16.255	17.145	12.064	tête	
2.010	1.466	1.434	1.773	2.090	2.380	2.297	2.467	2.659	1.811	1.000 p	
209	393	364	429	438	678	688	744	371	150	q	
325	533	537	664	701	1.074	1.043	1.310	957	354	1.000 p	
10.371	12.749	12.475	3.984	1.216	2.231	2.758	1.678	1.697	2.541	q	
729	938	914	288	86	188	268	165	187	307	1.000 p	
2.556	2.598	2.945	2.114	1.972	1.642	1.559	2.481	2.754	2.932	q	
1.062	945	1.094	701	623	608	531	948	1.054	1.118	1.000 p	
*)	*)	1.1	36.0	156.4	185.8	136.4	53.2	14.7	0.8	1.000 q	
1	**)	41	1.527	4.629	4.326	2.522	1.150	333	34	1.000 p	
3.0	7.4	7.0	+ 2.6	+ 3.9	+ 17.5	+ 20.4	+ 9.4	+ 13.7	+ 12.2	1,000.000 p	
1.179	1.154	1.309	1.274	1.343	1.507	1.770	2.129	2.094	1.487	1.000 t.	
156.8	152.3	171.5	168.0	166.3	201.9	244.3	277.5	268.0	213.9	1,000.000 km	
86.303	82.180	90.976	90.607	97.122	108.124	122.784	143.289	139.118	99.460	nombre	
5.437.7	5.512.1	5.849.3	5.468.9	5.462.4	6.177.9	6.191.0	6.060.5	6.100.0	6.139.9	1.000	
152.2	176.4	187.2	191.0	196.6	222.4	222.9	175.8	176.9	178.1	1,000.000 km	

*) Au-dessous de 50 q. — **) Au-dessous de 500 pengős. — 1) Pour 1935, moyennes provisoires. — 2) Les chiffres ne se rapportent qu'au trafic payant. — 3) Pour les 13 derniers mois, chiffres provisoires.

Megnevezés	Egység	1934	1935	1 9 3 5					január Janvier	február Février		
		átlag Moyennes	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.				
Postaforgalom:¹⁾												
93	Levélküldemény ²⁾	1.000 db	29.556	33.740	29.983	31.386	37.393	39.503	34.544	40.382	34.797	34.569
94	Csomagküldemény	"	740·8	734·4	684·0	666·1	771·6	831·8	804·1	1.028·6	679·4	665·6
95	Postautalvány	1.000 db	776·7	814·0	870·6	863·0	787·5	904·7	807·1	893·8	820·9	812·8
96		1,000.000 P	66·8	72·2	74·6	91·0	64·6	91·3	79·5	78·8	61·7	81·7
97	Távirat	1.000 db	213·0	214·4	235·3	243·6	226·5	223·4	212·3	213·3	183·9	183·8
98	Helyközi beszélgetés	1.000	283·9	331·2	356·9	383·6	367·6	369·8	345·6	312·9	288·9	282·4
99	Távbeszélő főállomás	szám	—	—	89.386	89.854	90.603	91.306	91.565	92.150	92.656	93.193
100	Rádióvevőberendezések Magyarországon	"	—	—	343.646	343.434	346.896	346.970	349.213	352.907	357.457	359.915
101	Rádióvevőberendezések Budapesten	"	—	—	119.652	119.418	120.415	120.480	121.055	122.676	124.126	124.945
Gépjárművek:												
102	Gépjárműállomány Budapesten	szám	—	—	13.305	13.470	13.353	13.083	12.881	12.529	12.409	12.590
103	Gépjárműállomány Magyarországon	"	—	—	26.276	26.745	26.711	26.134	25.727	25.087	24.575	24.783
E b b ő l:												
104	Személykocsi	"	—	—	9.219	9.434	9.453	9.338	9.156	8.915	8.691	8.803
105	Bérrautó	"	—	—	2.887	2.921	2.933	2.908	2.904	2.892	2.880	2.901
106	Autobusz	"	—	—	553	556	554	548	539	536	534	531
107	Teherkocsi	"	—	—	2.977	3.037	3.090	3.115	3.114	3.064	2.960	2.973
108	Egyéb gépkocsi	"	—	—	700	703	703	700	691	675	667	673
109	Motorkerékpár	"	—	—	9.940	10.094	9.978	9.525	9.323	9.005	8.843	8.902
Benzinkutak forgalma:												
110	Kimért benzin	1.000 lit.	153·8	117·5	145·8	165·6	142·4	101·8	79·8	67·0	71·5	64·7
111	Kimért benzinszeszkeverék	"	1.319·1	1.542·8	1.903·7	1.963·0	2.071·0	1.361·2	1.322·5	1.207·0	1.426·8	1.373·9
Áralakulás.												
Nagykereskedelmi árindex:												
112	Összes áruk átlaga	1913 = 100	79·2	89·7	90	89	92	95	95	97	94	95
113	Mezőgazdaság és állattenyésztés	"	65·9	79·2	79	79	82	87	86	88	84	82
114	Gyarmatárúk	"	155·3	170·4	172	173	176	176	176	174	176	175
115	Malomipar és cukoripar	"	99·9	106·3	105	105	106	108	110	110	110	109
116	Egyéb ipar	"	107·2	110·3	111	110	111	111	112	114	115	116
117	Agrárrolló ³⁾	"	38·5	28·2	28·8	28·2	26·1	21·6	23·2	22·9	27·0	29·5
Megélhetési index:												
118	Összesen lakbérrel	1913 = 100	89·0	91·2	92·8	93·6	93·2	93·0	92·7	93·3	95·0	95·5
119	Összesen lakbér nélkül	"	89·9	92·7	94·8	95·9	95·4	95·0	94·7	95·5	97·7	98·5
120	Élelmezés	"	77·1	81·3	84·7	86·3	85·0	84·2	83·6	84·9	85·8	86·7
121	Ruházat	"	101·8	102·3	101·7	101·7	102·7	103·6	104·2	103·8	114·0	114·0
122	Fűtés, világítás	"	134·6	133·4	132·7	132·7	134·6	134·6	134·6	134·2	133·3	133·1
123	Lakás	"	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3	86·3
Nagykereskedelmi árak:												
124	Búza, tiszavidéki 78 kg-os	P/q	13·61	17·02	14·98	15·53	16·18	18·23	18·23	18·45	18·33	17·95
125	Rozs, pestvidéki elsőrendű	"	8·72	13·44	12·90	13·95	14·15	15·85	16·30	16·20	15·75	15·45
126	0-ás liszt	P/kg	0·32	0·34	0·32	0·32	0·32	0·34	0·36	0·36	0·35	0·34
127	2-es „	"	0·31	0·33	0·31	0·31	0·31	0·33	0·35	0·35	0·34	0·33
128	6-os „	"	0·21	0·27	0·26	0·26	0·27	0·28	0·30	0·30	0·29	0·28
129	Tengeri, dunántúli származású	P/q	10·07	13·92	14·05	14·55	15·68	15·55	16·13	14·45	14·08	13·85
130	Marhahús, elsőrendű, hátulja	P/kg	1·23	1·29	1·30	1·29	1·31	1·28	1·29	1·26	1·20	1·26
131	Borjú	P/kg élő súly	0·75	0·73	0·61	0·63	0·70	0·73	0·81	0·88	0·92	0·95
132	Sertés, fiatal nehéz, 300 kg-on felül	"	0·83	0·85	0·85	0·94	1·02	1·04	0·96	0·95	0·89	0·94
133	Sertézsír	P/kg	1·19	1·44	1·25	1·58	1·70	1·75	1·74	1·76	1·64	1·52
134	Tojás, friss teatojás	P/kg	1·11	1·45	1·31	1·40	1·66	1·93	1·97	2·51	1·60	1·31
135	Borjúbőr	P/kg	1·35	1·65	1·55	1·60	1·70	2·00	2·00	2·05	2·15	2·15
136	Marhabőr	"	0·87	0·97	0·88	0·90	1·00	1·20	1·15	1·15	1·15	1·20
137	Nyers gyapjú	"	1·59	1·73	1·78	1·78	1·78	1·78	1·78	1·78	1·78	1·78
138	Nyers pamut, amerikai	"	1·59	1·73	1·74	1·63	1·63	1·67	1·75	1·86	1·85	1·84
139	Barnaszén, hazai	P/q	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22	3·22
140	Kőszén, porosz	"	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80	6·80

¹⁾ Az 1935. év átlagai ideiglenes jellegűek. — ²⁾ Az ajánlott küldemények is bentfoglaltatnak. — ³⁾ A mezőgazdasági termékek és az ipari árak közötti diszparitást jelzi.

1 9 3 6										Unités	Désignation
janv.	fév.	mars	avril	mai	juin	juillet	août	sept.	oct.		
39.811	36.586	34.948	31.903	35.424	33.609	40.237	41.373	37.353	47.180	1.000 unités	Trafic postal :
727.4	747.2	732.9	695.6	756.0	701.5	831.5	914.9	807.6	1.113.7	"	Correspondances ¹⁾ 93
771.9	845.1	817.1	753.0	862.0	826.7	821.2	955.8	772.9	978.4	1.000 unités	Colis 94
58.2	71.3	80.8	60.9	77.5	91.0	83.5	101.0	68.5	101.5	1.000.000 p	} Mandats-poste 95
196.3	191.2	218.7	226.8	240.8	254.1	238.0	241.8	211.5	220.0	1.000 pièces	Télégrammes 97
291.4	301.4	313.1	338.7	372.1	405.4	401.2	405.7	367.7	350.6	1.000	Conversations interurbaines 98
33.880	94.582	95.600	96.495	97.092	97.382	98.182	98.879	98.969	99.687	nombre	Postes téléphoniques principaux 99
31.363	361.208	360.033	357.465	355.069	354.456	354.596	357.054	361.343	365.354	"	Postes récept. de T. S. F. en Hongrie 100
25.526	125.554	125.250	124.725	123.901	123.846	123.548	124.590	126.230	127.540	"	Postes récept. de T. S. F. à Budapest 101
											Effectif des véhicules à moteur :
13.050	13.626	14.031	14.408	14.518	14.844	14.457	14.281	14.201	14.017	nombre	Véhicules à moteur à Budapest 102
25.509	26.731	27.581	28.311	28.697	29.456	29.158	28.691	28.366	28.087	"	Véhicules à moteur en Hongrie 103
											D o n t :
9.231	9.842	10.296	10.707	10.937	11.354	11.321	11.164	11.026	10.910	"	Automobiles de ville et de tourisme 104
2.929	2.962	2.994	3.047	3.067	3.090	3.097	3.082	3.075	3.077	"	Autom. de louage 105
534	548	563	581	578	594	589	586	585	587	"	Autobus 106
2.995	3.021	3.066	3.113	3.128	3.222	3.248	3.287	3.299	3.276	"	Camions automobiles 107
679	706	713	715	724	728	722	730	723	725	"	Autres automob. 108
9.141	9.652	9.949	10.148	10.263	10.468	10.181	9.842	9.658	9.512	"	Motocyclettes 109
											Distributeurs d'essence :
77.3	101.6	119.6	124.1	137.2	158.2	143.8	98.8	.	.	1.000 l.	Essence débitée 110
698.6	1.893.8	2.251.2	2.447.6	2.678.5	2.867.6	2738.0	2.502.9	.	.	"	Mélange d'essence et d'alcool débité 111
											Mouvement des prix.
											Indice des prix de gros :
91	88	86	85	86	86	87	91	89	92	1913 = 100	Moyennes pour l'ensem. des marchandises 112
79	75	72	70	71	71	72	77	74	78	"	Agriculture et élevage 113
175	176	177	177	178	179	178	178	177	177	"	Denrées coloniales 114
107	105	102	99	102	102	103	107	107	110	"	Minoterie et industrie sucrière 115
116	116	117	116	117	117	118	119	120	121	"	Autres industries 116
31.9	35.3	38.5	39.7	39.3	39.3	39.0	35.3	38.3	35.5	"	"Ciseaux agricoles" ²⁾ 117
											Indice du coût de la vie :
95.8	96.4	96.3	95.4	95.1	96.8	97.0	97.4	96.6	97.7	1913 = 100	Au total, y compris le loyer 118
98.8	99.6	99.4	98.2	97.8	100.1	100.4	100.8	99.9	101.3	"	Au total, non compris le loyer 119
87.3	88.5	88.2	86.4	85.8	87.5	88.0	88.1	86.7	88.5	"	Alimentation 120
114.6	114.6	115.0	115.0	115.0	121.4	121.2	122.7	122.7	123.9	"	Vêtement 121
133.1	133.1	133.1	133.3	133.3	133.3	133.5	134.4	134.4	134.4	"	Chauffage et éclairage 122
86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	86.3	"	Logement 123
											Prix de gros :
16.90	16.08	14.88	14.83	15.00	14.95	16.68	17.93	18.48	20.10	1 q, en pengós	Froment de la rég. de la Tisza, de 78 kg 124
14.45	13.70	12.08	12.05	12.10	12.45	12.70	14.55	15.50	17.25	"	Seigle de 1er ordre, de la rég. de Pest 125
0.33	0.32	0.31	0.30	0.31	0.31	0.32	0.35	0.35	0.38	1 kg, en pengós	Farine No 0 126
0.32	0.31	0.30	0.29	0.30	0.30	0.31	0.34	0.34	0.37	"	" No 2 127
0.27	0.26	0.25	0.24	0.25	0.25	0.26	0.28	0.28	0.31	"	" No 6 128
12.85	12.08	11.50	11.78	13.33	12.95	12.45	12.63	9.83	11.10	1 q, en pengós	Maïs, de Transdanubie 129
1.31	1.43	1.48	1.44	1.48	1.62	1.61	1.59	1.51	1.51	1 kg, en pengós	Viande de boeuf, 1re qual., partie postér. 130
0.80	0.89	0.95	0.78	0.84	1.09	1.11	1.07	1.03	1.16	1 kg de poids vif, en p. \	Veau 131
1.05	1.01	1.02	1.03	1.06	1.11	1.09	1.06	1.08	1.14	"	Porcs, jeunes, lourds, au-dessus de 300 kg 132
1.57	1.63	1.56	1.53	1.53	1.70	1.60	1.64	1.65	1.65	1 kg, en pengós	Saindoux 133
1.20	1.30	1.21	1.37	1.35	1.51	1.52	2.35	2.35	2.05	1 kg, en pengós	Oeufs frais à thé 134
2.15	2.00	1.95	1.95	1.90	1.95	2.15	2.40	2.60	2.65	1 kg, en pengós	Cuir de veau 135
1.20	1.10	1.05	1.10	1.18	1.25	1.45	1.55	1.55	1.65	"	Cuir de boeuf 136
1.91	1.91	1.91	1.82	1.82	1.82	1.84	1.85	2.01	2.04	"	Laine brute 137
1.82	1.84	1.88	1.96	2.01	1.89	1.98	1.91	1.96	2.03	"	Coton brut, américain 138
3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	3.22	1 q, en pengós	Lignite, indigène 139
6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	6.80	"	Houille, prussienne 140

¹⁾ Pour 1935, moyennes provisoires. — ²⁾ Y compris les lettres recommandées. — ³⁾ Indique la disparité entre les prix agricoles et les industriels.

Megnevezés	Egység	1934	1935	1 9 3 5						január Janvier	február Février
		átlag Moyennes	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.			
141 Vörösréz	P/kg	0.84	1.00	0.95	1.00	1.10	1.15	1.15	1.20	1.20	1.20
142 Ólom	"	0.31	0.40	0.38	0.38	0.52	0.54	0.54	0.54	0.50	0.50
143 Ón	"	6.00	6.46	6.50	6.50	6.50	6.70	6.70	6.70	6.50	6.50
Pénz és hitel.											
144 Állami bevételek bruttó eredménye . . .	1,000.000 P	—	—	54.3	67.5	59.1	65.5	81.1	79.9	63.3	69.3
145 Állami kiadások bruttó előirányzata . .	"	—	—	63.7	63.0	60.7	66.6	60.7	63.6	65.7	62.4
Magyar Nemzeti Bank:											
146 Jegyforgalom	1,000.000 P	—	—	375.8	390.6	388.7	411.7	393.2	417.4	390.8	392.6
147 Leszámított váltók és előlegek	"	—	—	502.9	536.3	536.2	553.7	547.1	574.4	506.3	513.8
É r c k é s z l e t :											
148 Arany	1,000.000 P	—	—	78.9	78.9	78.9	78.9	78.9	78.9	78.9	78.9
149 Deviza és valuta	"	—	—	17.2	17.2	15.2	23.2	28.0	33.3	34.4	33.4
150 Összesen	"	—	—	106.2	104.1	101.3	108.4	115.9	121.2	125.8	124.7
151 Ércfedezeti arány	%	26.7	26.9	27.3	25.1	24.5	24.6	25.8	24.9	29.4	28.7
152 Leszámítolási kamatláb	"	4.5	4.25	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0	4.0
153 Elsőrendű üzleti váltók kamattétele . . .	"	4.49-7.5	4.33-7.33	4.5-7.5	4.5-7.5	4-7	4-7	4-7	4-7	4-7	4-6.5
154 Betéti kamatláb 3 havi lekötésre	"	3.54	3.33	3.5	3.5	3	3	3	3	3	3
155 Betéti kamatláb lekötés nélkül	"	2.57-2.54	2.33-2.33	2.5-2.5	2.5-2.5	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-
Betétállomány:											
T a k a r é k b e t é t :											
156 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	97.5	98.6	99.7	99.6	100.6	101.6	104.4	109.3
157 12 legnagyobb bpesti pénzintézetnél . .	"	—	—	517.3	514.1	507.3	499.6	505.8	525.6	529.2	528.3
158 Összesen	"	—	—	614.8	612.7	607.0	599.2	606.4	627.2	633.6	637.6
F o l y ó s z á m l a b e t é t :											
159 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	41.1	46.2	45.5	46.4	49.3	50.9	44.2	43.8
160 12 legnagyobb bpesti pénzintézetnél . .	"	—	—	632.8	629.5	635.7	648.4	644.5	635.8	636.2	630.3
161 Összesen	"	—	—	673.9	675.7	681.2	694.8	693.8	686.7	680.4	674.1
B e t é t e k e g y ü t t :											
162 Postatakarékpénztárnál	1,000.000 P	—	—	138.5	144.8	145.2	146.0	149.9	152.5	148.6	153.1
163 12 legnagyobb bpesti pénzintézetnél . .	"	—	—	1.150.2	1.143.6	1.143.0	1.148.0	1.150.3	1.161.4	1.165.3	1.158.6
164 Összesen	"	—	—	1.288.7	1.288.4	1.288.2	1.294.0	1.300.2	1.313.9	1.313.9	1.311.7
165 A 33 legn. vidéki pénzint. betétállománya	"	—	26.5	101.5	101.9	101.7	101.1	100.7	105.3	105.1	104.7
Tőzsde:											
166 Részvényindex ¹⁾	1926=100	73.1	98.6	96.8	99.8	94.0	93.8	99.7	104.7	109.7	115.4
167 Eladott részvény	szám	78.351	184.115	117.212	85.020	137.187	143.388	148.618	164.828	257.554	325.953
168 Szállítások és átvételek összege	1,000.000 P	2.8	10.9	9.1	7.4	10.1	10.8	9.8	12.5	19.4	27.0
Hitelbiztonság:											
169 Új fizetésképtelenségek Magyarországon .	szám	52	65	55	48	41	61	73	88	122	54
170 Csőd ²⁾	"	4	3	2	—	6	3	3	4	1	2
171 Magán- és kényszeregyesség ²⁾	"	48	62	53	48	35	58	70	84	121	52
172 Új fizetésképtelenség Budapesten	"	15	18	18	18	11	24	22	23	36	17
173 Magán- és kényszeregyesség (aktíva	1.000 P	1.856	1.092	634	764	486	1.837	1.353	1.307	1.862	730
174 Magyarországon (passzíva	"	2.443	1.710	1.160	1.302	857	2.405	1.954	2.010	3.249	1.172
175 Magán- és kényszeregyesség (aktíva	"	1.093	441	161	453	137	609	661	540	754	369
176 Budapesten (passzíva	"	1.377	689	312	736	275	853	949	823	1.335	537
177 Óvatolt váltók Magyarországon	szám	3.400	3.371	3.781	3.282	3.152	3.511	3.289	3.151	2.908	2.516
178 Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	1.991	1.721	2.158	1.781	1.512	1.675	1.513	1.339	1.520	1.374
179 Óvatolt váltók Budapesten	szám	1.417	1.401	1.604	1.373	1.314	1.455	1.438	1.310	1.202	1.093
180 Óvatolt váltók Budapesten	1.000 P	1.000	857	1.133	917	719	760	818	714	663	797
Z á l o g h á z i f o r g a l o m :											
181 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 tétel	200	227	247	229	221	236	237	222	257	233
182 Zálogfelvétel Budapesten	1.000 P	4.367	4.745	5.168	4.659	4.600	4.924	4.916	4.562	5.082	4.662
183 Zalogkiváltás Budapesten	1.000 tétel	194	215	221	218	227	253	233	225	225	220
184 Zalogkiváltás Budapesten	1.000 P	4.289	4.583	4.684	4.461	4.600	5.247	5.063	4.808	4.890	4.620
185 Zalogálladék Budapesten	1.000 tétel	—	—	1.224	1.236	1.230	1.214	1.217	1.215	1.247	1.261
186 Zalogálladék Budapesten	1.000 P	—	—	26.225	26.422	26.363	26.040	25.893	25.647	25.840	25.872
187 Kényszerárverésre került Budapesten . .	tétel	6.253	6.872	8.025	6.114	8.066	7.182	6.872	4.823	9.658	6.751

¹⁾ Csak 18 részvény alapján számítva. — ²⁾ Csak azok az esetek vannak feltüntetve, amelyeket más eljárás nem előzött meg. —
³⁾ Az 1936. évi május havától közölt új sorozat a Pénzintézeti Központ kötelekébe tartozó budapesti pénzintézeteknél elhelyezett betétállományt jelzi.

1 9 3 6										Unités	Désignation	
márc. Mars	április Avril	május Mai	június Juin	július Juillet	aug. Août	szept. Sept.	október Octobre	nov. Nov.	dec. Déc.			
1·20	1·20	1·15	1·15	1·20	1·20	1·25	1·35	1·40	1·45	1 kg, en pengós	Cuivre	141
0·52	0·52	0·50	0·49	0·50	0·48	0·48	0·55	0·60	0·65	"	Plomb	142
6·50	6·20	6·00	5·80	5·80	5·80	5·80	6·00	6·20	6·50	"	Étain	143
Monnaie et crédit.												
61·1	55·4	73·4	74·2	57·0	74·1	69·4	74·8	85·1	.	1,000.000 p	Résultat brut des recettes de l'État . . .	144
60·0	64·1	60·2	60·4	66·3	67·1	62·0	67·3	64·1	66·6	"	Dépenses brutes de l'État (prév. budg.) .	145
Banque Nationale de Hongrie:												
391·0	389·7	384·9	393·2	396·3	410·2	417·4	427·4	402·2	436·4	1,000.000 p	Circulation des billets de banque . . .	146
502·0	486·8	493·3	499·4	476·2	505·1	512·5	507·7	507·8	535·1	"	Effets escomptés et avances	147
Encaisse métallique:												
78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	78·9	84·1	84·1	1,000.000 p	Or	148
32·9	30·7	26·3	26·3	24·1	26·2	31·2	35·7	31·5	42·4	"	Devises et monnaies	149
124·5	122·3	116·7	116·1	112·7	112·5	115·9	119·8	122·4	132·6	"	Total	150
28·8	29·2	27·5	26·6	27·1	25·1	24·2	24·4	24·4	24·1	%	Proportion de la couvert. métallique . .	151
4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	4·0	"	Taux d'escompte	152
4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	4-6·5	"	Taux d'effets de commerce de premier ordre	153
3	3	3	3	3	3	3	3	3	3	"	Taux de dépôts à préavis de 3 mois . .	154
2-2	2-2	2-2	2 2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	2-2	"	Taux de dépôts à vue	155
Effectif des dépôts:												
Dépôts d'épargne:												
107·9	108·9	109·3	109·3	110·8	112·0	112·4	107·7	109·1	107·6	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	156
526·7	527·3	577·2	593·2	593·3	591·9	589·2	572·7	576·0	602·7	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	157
634·6	636·2	686·5	702·5	704·1	703·9	701·6	680·4	685·1	710·3	"	Total	158
Dépôts en compte courant:												
43·5	43·3	45·0	46·1	42·3	44·1	45·4	48·0	49·7	52·0	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	159
633·5	644·9	640·6	625·6	633·5	634·5	641·3	647·4	643·0	630·9	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	160
677·0	688·2	685·6	671·7	675·8	678·6	686·7	695·4	692·7	682·8	"	Total	161
Ensemble des dépôts:												
151·4	152·2	154·2	155·5	153·1	156·1	157·8	155·8	158·9	159·6	1,000.000 p	Caisse d'épargne postale	162
1.160·2	1.172·2	1.217·8	1.218·8	1.226·8	1.226·4	1.230·5	1.220·0	1.218·9	1.233·5	"	Etablissem. membres de l'I. C. S. F. ³⁾	163
1.311·6	1.324·4	1.372·0	1.374·8	1.379·9	1.382·5	1.388·3	1.375·9	1.377·8	1.393·1	"	Total	164
104·7	105·4	102·2	103·4	103·6	104·5	105·6	104·3	105·4	109·7	"	Dép. dans les 33 princip. établ. de c. de prov.	165
Bourse:												
115·3	115·4	118·5	121·7	127·2	136·4	138·7	155·1	153·9	160·0	1926 = 100	Indice d'actions ¹⁾	166
272.182	247.091	241.983	170.154	379.957	185.508	299.126	675.578	687.219	302.394	nombre	Actions vendues	167
19·3	17·4	19·3	13·1	25·5	13·7	25·2	51·6	46·0	27·7	1,000.000 p	Montant des livraisons et des acceptations	168
Sécurité du crédit:												
60	59	49	54	51	41	36	62	66	92	nombre	Nouvelles insolvabilités en Hongrie . .	169
5	—	9	4	6	3	3	3	4	4	"	Faillites ²⁾	170
55	59	40	50	45	38	33	59	62	88	"	Concordats privés et judiciaires ³⁾ . .	171
12	15	9	26	20	16	18	20	29	26	"	Nouvelles insolvabilités à Budapest . .	172
628	711	595	650	1.832	620	367	1.866	1.449	1.330	1.000 p	Concord. privés et judiciaires } actifs	173
1.104	1.248	942	1.260	2.662	1.317	747	2.835	2.425	2.592	"	en Hongrie } passifs	174
161	181	251	417	594	275	249	1.095	902	479	"	Concord. privés et judiciaires } actifs	175
342	354	361	856	1.067	526	524	1.525	1.623	1.143	"	à Budapest } passifs	176
2.524	2.942	2.974	2.857	3.163	3.124	3.249	3.317	3.108	3.013	nombre	} Lettres de change protestées en Hongrie	177
1.254	1.665	1.704	1.382	1.666	1.541	1.377	1.519	1.882	1.172	1.000 p		178
1.147	1.326	1.354	1.278	1.364	1.432	1.548	1.547	1.583	1.505	nombre	} Lettres de change protestées à Budapest	179
667	1.008	1.013	783	862	788	678	748	1.270	612	1.000 p		180
Mouvement des monts-de-piété:												
246	254	256	255	259	235	234	244	238	233	1.000 reconn.	} Engagem. aux monts-de-piété de Bpest	181
4.949	5.029	5.189	5.200	5.110	4.756	4.740	5.045	4.799	4.747	1.000 p		182
240	229	244	217	237	241	256	293	240	247	1 000 reconn.	} Dégagem. " " " "	183
4.680	4.525	4.881	4.508	4.807	4.725	5.068	5.948	4.997	5.101	1.000 p		184
1.267	1.293	1.305	1.343	1.365	1.359	1.337	1.288	1.287	1.273	1.000 reconn.	} Effect. des gages aux m.-de-p. de Bpest	185
26.142	26.646	26.954	27.646	27.948	27.980	27.651	26.749	26.551	26.194	1.000 p		186
7.871	7.769	7.812	7.266	9.305	7.539	9.277	8.464	7.348	4.289	reconnais.	Ventes par contrainte aux m.-d.-p. de Bpest	187

¹⁾ Seulement d'après les cours de 18 actions cotées en ce moment. — ²⁾ Cas n'ayant pas été précédés d'autres procédures. — ³⁾ Nouvelle série relative aux dépôts placés dans les établissements budapestois membres de l'Institut Central des Sociétés Financières).

24.9% volt az arány. Hogy a fedezeti arány nem süllyedt mélyebbre, annak oka az, hogy a jegyforgalom és azonnal lejáró tartozások emelkedését az érczéslet és az államadóságok növekedése ellensúlyozta.

Tőzsde. A november havi átmeneti hanyatlás után a budapesti értéktőzsde ismét megszilárdult s december hónapban igen erőteljes árfolyamemelkedések következtek be, melyek a részvényindexet kerekén 6 ponttal 160-ra emelték. A részvényindex ezzel elérte a válságmély óta az eddigi legmagasabb állását. A tőzsdei forgalom kiszélesedése azonban nem tartott lépést az árfolyamjavulásokkal. Az eladott részvények mennyisége a november havinak a felét sem érte el. Mindössze 300 ezer részvény cserélt kezét, az előző havi közel 700 ezerrel szemben. A bekövetkezett árfolyamemelkedések tehát aránylag igen szűk forgalmi keretek között jöttek létre. A már harmadik éve tartó értéktőzsdei hosszmozgalmat 1936-ban volt a legerőteljesebb. Az év utolsó negyedében az index 21.3 ponttal emelkedett, az eladott részvények darabszáma pedig 1.7 millióra rugott, több mint egy millióval haladva meg a múlt évi október—december hónapok eredményét. A növekedés kerekén 265%-ot tett. A szállítások és átvételek összege az év utolsó negyedében 92 millióval haladta túl az 1935. évit (+278.5%), s 125 millió pengőt tett. Az előző év végéhez képest a részvényindex már 55 pontos emelkedést mutatott (+ 52.8%).

Az értéktőzsdére vonatkozó fontosabb adat-sorok alakulását az elmúlt 10 évre visszatekintően az alábbi összeállítások tüntetik fel:

	A részvényindex 1926 = 100	Változás %-ban
1927 végén	179.6	—
1928 "	165.9	— 7.6
1929 "	130.9	— 21.1
1930 "	106.4	— 18.7
1931 "	¹⁾ —	¹⁾ —
1932 "	82.8	— 22.2
1933 "	70.3	— 15.1
1934 "	78.1	+ 11.1
1935 "	104.7	+ 34.1
1936 "	160.0	+ 52.8

¹⁾ A budapesti tőzsde zárva volt.

Időszak	Az eladott részvények darabszáma ezrekben	Változás %-ban	Szállítások és átvételek összege millió P	Változás %-ban
1927. X—XII.	3.231.0	—	181.7	—
1928. X—XII.	1.695.3	— 47.5	94.5	— 48.0
1929. X—XII.	1.472.3	— 13.2	73.8	— 21.9
1930. X—XII.	953.2	— 35.3	41.3	— 44.0
1931. X—XII.	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾	— ¹⁾
1932. X—XII.	105.4	— 88.9	7.2	— 82.5
1933. X—XII.	138.3	+ 31.2	5.7	— 20.8
1934. X—XII.	299.3	+ 110.4	10.7	+ 87.7
1935. X—XII.	456.8	+ 52.6	33.1	+ 209.3
1936. X—XII.	1.665.2	+ 264.5	125.3	+ 278.5

¹⁾ A budapesti tőzsde zárva volt.

Hitelbiztonság. A fizetéseképtelenségek száma a hitelbiztonsági viszonyokban az év vége felé szokásosan jelentkező idényszerű feszültség folytán december hónapban 26-tal 92-re emelkedett és a múlt

Időszak	Fizetés- képtelenségek száma	Magán- és kényszer- egységességek aktívája ezer pengőben	Magán- és kényszer- egységességek passzívája
1927. X—XII.	305	8.724	15.141
1928. X—XII.	339	13.971	22.873
1929. X—XII.	718	26.634	43.313
1930. X—XII.	589	19.099	31.259
1931. X—XII.	1.175	49.564	67.451
1932. X—XII.	147	5.380	11.766
1933. X—XII.	147	3.942	5.223
1934. X—XII.	197	7.466	11.654
1935. X—XII.	222	4.497	6.369
1936. X—XII.	220	4.645	7.852

V á l t o z á s s z á z a l é k b a n

1927. X—XII.	—	—	—
1928. X—XII.	+ 11.1	+ 60.1	+ 51.1
1929. X—XII.	+ 111.8	+ 90.6	+ 89.4
1930. X—XII.	— 18.0	— 28.3	— 27.8
1931. X—XII.	+ 99.5	+ 159.5	+ 115.8
1932. X—XII.	— 87.5	— 89.1	— 82.6
1933. X—XII.	—	— 26.7	— 55.6
1934. X—XII.	+ 34.0	+ 89.4	+ 123.1
1935. X—XII.	+ 12.7	— 39.8	— 45.3
1936. X—XII.	— 1.0	+ 3.3	+ 23.3

évinél is magasabban állott. A magán- és kényszer-egységességek passzívája 6.9%-kal multa felül az előző havit, a tavalyi december havihoz képest azonban félmillió pengős, 29.0%-os emelkedés jött létre. A kedvezőtlen idényszerű behatások 1936 utolsó negyedében erőteljesebbek voltak, mint a múlt évben s így a passzívák összege, mely 7.9 millió pengőre rugott, másfél millió pengővel (+23.3%) haladta meg 1935 utolsó negyedének összegét.

A váltóóvások száma és azok összege úgy az előző havihoz, mint a múlt évihez képest hanyatlott. Az év utolsó negyedében összesen 9.438 váltó került óvatolásra, a múlt évi 9.951-gyel szemben (— 5.2%). Az óvatolt váltók összege ellenben aránylati, 1.0%-os növekedést ért el.

Időszak	Váltóóvások száma	Változás %-ban	Váltóóvások összege 1.000 P-ben	Változás %-ban
1927. X—XII.	28.097	—	22.017	—
1928. X—XII.	30.867	+ 9.9	21.939	— 0.4
1929. X—XII.	51.987	+ 68.4	38.479	+ 75.4
1930. X—XII.	36.781	— 29.2	24.304	— 36.8
1931. X—XII.	53.253	+ 44.8	36.942	+ 52.0
1932. X—XII.	20.135	— 62.2	12.476	— 66.2
1933. X—XII.	14.091	— 30.0	8.714	— 30.2
1934. X—XII.	10.183	— 27.7	6.027	— 30.8
1935. X—XII.	9.951	— 2.3	4.527	— 24.9
1936. X—XII.	9.438	— 5.2	4.573	+ 1.0